

2015

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ –
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗΣ – ΑΜ : 7114Μ016

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μουκίου Χρυσούλα

ΑΘΗΝΑ 2015

Επιβλέπουσα καθηγήτρια
Μουκίου Χρυσούλα

Μέλος Επιτροπής
εξέτασης
Νικολόπουλος Ηλίας

Μέλος Επιτροπής
εξέτασης
Μουστάκας Μελέτιος

Copyright © 2015 – Παυλοπούλου Ελένη.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν αποκλειστικά την συγγραφέα και δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

*"Επί του πλοίου που λέγεται Γη και πλέει στο άπειρο είμαστε όλοι
ταξιδιώτες και μετανάστες... Όλοι ονειρευόμαστε μια παραλία.
Μια ακτή όπου ο ζωογόνος αέρας της θα αποκλείει τη φθορά και
το θάνατο..."*

Ανώνυμο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, 'Δίκαιο, Τεχνολογία & Οικονομία' του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου, υπό την επίβλεψη της Καθηγήτριας κας Χρυσούλας Μουκίου. Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω θερμά την κυρία Χρυσούλα Μουκίου καθηγήτρια και δικηγόρο, για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο κρίσιμο και ενδιαφέρον θέμα, που ανταποκρίνεται απόλυτα με τα πανεπιστημιακά μου ενδιαφέροντα, καθώς και την αμέριστη συμπαράσταση της καθ' όλη την διάρκεια εκπόνησης. Επίσης, ευχαριστώ τους υπόλοιπους καθηγητές μου κυρία Κριάρη Ισμήνη, καθηγήτρια και αναπληρώτρια Πρύτανη, κύριο Βόγκλη Ελευθέριο επίκουρο καθηγητή, κύριο Νικολόπουλο Ηλία, καθηγητή και τον κύριο Χάνο Αντώνη αναπληρωτή καθηγητή για την αποτελεσματική συνεργασία και συμβολή τους σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους φίλους μου που με ενθάρρυναν σε κάθε στάδιο των σπουδών μου και πιστεύουν σε μένα, καθώς και σε όσους συναδέλφους συμφοιτητές συνέβαλαν με τα σχόλια, την κριτική και τις γνώσεις τους στην αντιμετώπιση των δυσκολιών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θέλω να εκφράσω στην οικογένεια μου κι κυρίως στους γονείς μου Δημήτρη και Αφροδίτη για την διαχρονική συμπαράσταση τους και την υλική και ηθική στήριξη των επιλογών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ως φαινόμενο και ως διαδικασία, η μετανάστευση έχει σφραγίσει την Ευρώπη και την Ελλάδα και συμβάλλει αποφασιστικά στην διαμόρφωση της πολιτικής, κοινωνικής, δημογραφικής και πολιτισμικής πραγματικότητας της εποχής μας.

Η εργασία αυτή συνοψίζει μελέτη, έρευνα, παρουσιάζει λύσεις και αποτελέσματα της μετανάστευσης. Το κεφάλαιο I, παρουσιάζει μια ευρεία οικονομική επισκόπηση στις πρόσφατες τάσεις των μεταναστευτικών ροών από το 2013 έως σήμερα. Το κεφάλαιο II, αναφέρεται στην κοινωνικοοικονομική επίδραση της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας.

Το κεφάλαιο III, εξετάζει από μια πιο προσεχτική ματιά τον ρόλο της μετανάστευσης στη δημιουργία της παγκόσμιας αγοράς – παγκοσμιοποίηση, καθώς και την ανάπτυξη αυτών των παραγωγικών σχέσεων που έχει ως αποτέλεσμα την μετανάστευση. Το IV και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζει τις προτάσεις της Πράσινης Βίβλου στη διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης και συνοψίζει την πιο πρόσφατη παρουσίαση της μεταναστευτικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Παραθέτονται τα νομοθετικά πλαίσια, ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης, η Συμφωνία Σένγκεν και ο κανονισμός Δουβλίνο II- III.

Λέξεις κλειδιά: μετανάστευση, στατιστικά στοιχεία μετανάστευσης, οικονομική επίδραση, αγορά εργασίας, παγκοσμιοποίηση, Πράσινη Βίβλος, μεταναστευτική πολιτική, Δουβλίνο II-III, Σένγκεν.

ABSTRACT

As a phenomenon and as a process, migration has sealed Europe and Greece and contributes decisively to the shaping of political, social, demographic, cultural reality of our time.

This work summarizes the study, research, presents solutions and effects of migration. Chapter I, provides a broad overview of recent economic trends in migratory from 2013 to nowadays. Chapter II, refers to the socio-economic impact of migration on the labor market.

Chapter III, takes a closer at the role of migration in the mode of production by the creating of world market – globalization and examines the development of these relations of production resulting migration. The last chapter IV, presents the proposals of the Green Paper on managing economic migration and summarizes the most recent presentation of immigration policy at European level.

In the notes included: the migration laws, the history of migration, the Schengen Agreement and the Dublin II Regulation III.

Keywords: migration, migration data statistics, economic impact, labor market, globalization, Green Paper, migration policy, Dublin II-III, Schengen.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	10
Εισαγωγή	11
Κεφάλαιο I: Οικονομικά Στατιστικά Στοιχεία Μεταναστευτικών ροών 2013-2015	13
1.1 Εισαγωγή	13
1.2 Μεταναστευτικές ροές	14
1.3 Μεταναστευτικός πληθυσμός	18
1.4 Απόκτηση Ιθαγένειας	23
1.5 Πηγές δεδομένων και διαθεσιμότητας	25
1.6 Βάση για τη συλλογή δεδομένων	26
1.7 Στατιστικές για το Άσυλο	28
1.8 Γενικό πλαίσιο	29
Κεφάλαιο II: Οι κοινωνικοοικονομικές επιδράσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας	31
2.1 Εισαγωγή	31
2.2 Συνέπειες της μετανάστευσης	31
2.3 Σύγχρονες τάσεις- εξελίξεις στη μεταναστευτική διαδικασία	35
2.4 Ξένοι εργαζόμενοι στην Ελλάδα	36
2.5 Γενικό Πλαίσιο	37
Κεφάλαιο III: Παγκοσμιοποίηση: το φαινόμενο της μετανάστευσης	38
3.1 Εισαγωγή	38
3.2 Διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης	38
3.3 Η μετανάστευση στην ιστορία	40
3.4 Γεωγραφική και κοινωνική διαφοροποίηση της μετανάστευσης	40
3.5 Επίδραση της μετανάστευσης στην τοπική διάσταση και κοινωνική ενσωμάτωση	42
3.6 Γενικό πλαίσιο	44
Κεφάλαιο IV: Μεταναστευτική Πολιτική	45
4.1 Πράσινη Βίβλος - Διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης	45
4.2 Προτάσεις της Πράσινης Βίβλου	51
4.3 Θεματολογία – Δελτίο για μεταναστευτική πολιτική	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	61
Π.1 Νομοθετικό πλαίσιο	61
Π.2 Ιστορική Αναδρομή	69
Π.3 Συμφωνία Σένγκεν	86
Π.4 Κανονισμός Δουβλίνου II- III	90
Βιβλιογραφία	92
Ιστογραφία	92

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1 : Μετανάστευση από την ιθαγένεια, 2013 _____	13
Πίνακας 2 : Μετανάστευση 2013 (για 1.000 κατοίκους) _____	15
Πίνακας 3 : Κατανομή των μεταναστών από την ιθαγένεια, 2013 _____	15
Πίνακας 4 : Η μετανάστευση από τη χώρα γέννησης, 2013 _____	16
Πίνακας 5 : Μετανάστες από το φύλο, 2013 (% του συνόλου των μεταναστών) ____	17
Πίνακας 6 : Ηλικιακή διάρθρωση των μεταναστών κατά υπηκοότητα, 2013 _____	17
Πίνακας 7 : Η μετανάστευση από την προηγούμενη χώρα διαμονής, το 2013 _____	18
Πίνακας 8 : Μη εθνικός πληθυσμός από την ομάδα της ιδιότητας του πολίτη, στοιχεία 1 ^{ης} Ιανουαρίου 2014 _____	19
Πίνακας 9 : Εξωτερική πληθυσμού που είχε γεννηθεί από τη χώρα γέννησης, 1 ^η Ιανουαρίου 2014 _____	20
Πίνακας 10 : Ποσοστό αλλοδαπών στον μόνιμο πληθυσμό, 1 ^η Ιανουαρίου, 2014_	20
Πίνακας 11 : Κύριες χώρες ιθαγένειας – γέννηση του αλλοδαπού, στοιχεία 1 ^{ης} Ιανουαρίου 2014 _____	22
Πίνακας 12 : Ηλικιακή διάρθρωση των εθνικών και των μη εθνικών πληθυσμών, ΕΕ-28, 1 Ιανουαρίου, 2014 (%) _____	23
Πίνακας 13: Αριθμός ατόμων που έχουν αποκτήσει την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ, 2009 _____	25
Πίνακας 14 : Άτομα που απέκτησαν την υπηκοότητα της χώρας αναφοράς, 2013 _	25
Πίνακας 15 : Ρυθμός πολιτογράφησης, 2013(ανά 100 κατοίκους μη υπηκόους) ____	26
Πίνακας 16 : Μετά το 2011 η απογραφή πληθυσμού και μετανάστευσης. Η κατάσταση από τα μέσα του Μάη, 2015 _____	27
Πίνακας 17 : Υπερπόντια μετανάστευση από την Ελλάδα 1821-1890 _____	69
Πίνακας 18 : Μετανάστευση σε υπερπόντιες χώρες 1891-1920 _____	70
Πίνακας 19 : Υπερπόντια μετανάστευση από την Ελλάδα 1921-1940 _____	73
Πίνακας 20 : Πρόσφυγες κατά τον τόπο προέλευσης και κατά τον τόπου εγκατάστασης (απογραφή του 1928) _____	75
Πίνακας 21 : Μόνιμοι μετανάστες – παλιννοστούντες 1955-1977 _____	77
Πίνακας 22 : Μόνιμοι και προσωρινοί μετανάστες στην Ελλάδα 1955-1977 _____	79
Πίνακας 23 : Σύγκριση των στοιχείων της ΕΣΥΕ και της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας της Γερμανίας για τη μετανάστευση και τη παλιννόστηση προς και από τη Δ. Γερμανία, 1968-1975 _____	81
Πίνακας 24 : Είσοδος και έξοδος Ελλήνων προς και από τη Δ. Γερμανία _____	82
Πίνακας 25 : Παλιννόστηση Ελλήνων από τη Δ. Γερμανία _____	82
Πίνακας 26 : Υπεροχή αριθμού ατόμων που παλιννόστησαν έναντι αυτών που μετανάστευσαν _____	83
Πίνακας 27 : Έμμεση μέτρηση της καθαρής μετανάστευσης και παλιννόστησης στην Ελλάδα 1951-1981 _____	84
Πίνακας 28 : Καθαρή μετανάστευση και καθαρή παλιννόστηση 1956-1980 _____	84
Πίνακας 29 : Έλληνες απασχολούμενοι στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης _____	85

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τώρα περισσότερο από ποτέ η μεταναστευτική πολιτική χρειάζεται συνεργασία αλλά και συντονισμό. Όλες οι χώρες της Ευρώπης αλλά και όλου του κόσμου είναι αντιμέτωπες με μια πρωτοφανή προσφυγική κρίση.

Τα γεγονότα πολλά και καθημερινά, τα λόγια λίγα και ίδια...

Επέλεξα να γράψω αυτό το θέμα διότι εκτός από επίκαιρο, που πάντα θα είναι άλλωστε, ήθελα να μάθω, να δω τα στατιστικά στοιχεία, τι συμβαίνει καθημερινά, πόσες οικογένειες, πόσοι μορφωμένοι ή μη άνθρωποι ψάχνουν για μια καλύτερη ζωή. Για μια διαφορετική ποιότητα ζωής..

Αρχικά, αναφέρομαι στα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη διεθνή μετανάστευση, τα αποθέματα του πληθυσμού των εθνικών και ξένων και τα δεδομένα που σχετίζονται με την απόκτηση της ιδιότητας του πολίτη. Επέλεξα να τοποθετήσω το συγκεκριμένο κεφάλαιο σαν πρώτο κεφάλαιο στην εργασία μου διότι θεωρώ ότι για να αναφερθούμε σε οποιοδήποτε κομμάτι της μετανάστευσης, πρέπει πρώτα να γνωρίζουμε τα τωρινά στατιστικά στοιχεία και σε τι στάδιο υποδοχής μεταναστών βρισκόμαστε.

Μετάπειτα, δίνω ιδιαίτερη σημασία σε ένα κοινωνικό και οικονομικό άποψης θα έλεγα θέμα. Εκείνο της μετανάστευσης μέσα στην αγορά εργασίας, συγκεκριμένα στις επιδράσεις της μετανάστευσης στις σύγχρονες τάσεις- εξελίξεις, της μεταναστευτικής πολιτικής. Κρίσιμο στοιχείο για την αύξηση της έντασης των μεταναστευτικών ροών αποτέλεσε, και αποτελεί, η υιοθέτηση του σημερινού μοντέλου της παγκοσμιοποίησης. Εξετάζουμε ειδικότερα, αυτά τα ζητήματα, στο επόμενο κεφάλαιο. Δίνοντας τις διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης και την γεωγραφική και κοινωνική διαφοροποίηση της μετανάστευσης.

Τέλος, παραθέτω προτάσεις της Πράσινης Βίβλου στην διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης. Ακολουθεί ένα νομοθετικό πλαίσιο-σχολιασμός της μεταναστευτικής πολιτικής των σημερινών ημερών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι πλέον κοινός τόπος ότι η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα έμαθε πολλά χρόνια να πορεύεται χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό, ακόμα και σε θέματα κορυφαίας εθνικής σημασίας, και ότι προβλέψιμες και –ακόμα περισσότερο- απρόβλεπτες έκτακτες καταστάσεις τη φέρνουν πολύ γρήγορα στα όρια των δυνατοτήτων της. Ένα από τα θέματα που τα τελευταία χρόνια έχουν αναδείξει με γλαφυρό τρόπο, και τραγικές συνέπειες, τις αδυναμίες του διοικητικού μηχανισμού, είναι αυτό της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών.

Η αρχή της τελευταίας δεκαετίας του αιώνα μας χαρακτηρίζεται από εξελίξεις που διαμορφώνουν και ουσιαστικά διαγράφουν μια μεταναστευτική πραγματικότητα διαφορετική από αυτήν που η Ευρώπη γνώρισε. Κάποιες από τις σημαντικότερες εξελίξεις που η Ελλάδα γνώρισε είναι :

- I. Η ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων στα πλαίσια της διευρυμένης αγοράς εργασίας καθώς και η προώθηση της διακίνησης αυτής μέσω Ευρωπαϊκών προγραμμάτων.
- II. Οι μεταβολές που παρατηρούνται στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Οι συγκεκριμένες μεταβολές οδηγούν στην θέσπιση των κανόνων της αγοράς αυτής, πράγμα που μεταβάλλει την μετακίνηση του εργατικού δυναμικού από υποκείμενη σε αντικειμενική πάντα σε συνάρτηση με πολιτικές και οικονομικές αποφάσεις. Οι μεταβολές που παρατηρούνται στις σχέσεις Ανατολής-Δύσης έχουν μια άλλη καίρια και άμεση επίπτωση στο Ευρωπαϊκό μεταναστευτικό φαινόμενο : έχουν επιτρέψει την έξοδο από τις χώρες αυτές προς τη Δυτική Ευρώπη. Έξοδο την οποία ενδέχεται να επιτείνει τα φάσματα της πείνας που πλανάται πάνω από έναν στερημένο πληθυσμό.
- III. Το πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης από τις χώρες του τρίτου κόσμου. Πρόβλημα πάντα επίκαιρο που δεν έχει μόνο κοινωνικό-οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις αλλά θέτει ταυτοχρόνως σε δοκιμασία θεμελιώδεις θεσμούς και αξίες των σύγχρονων ανεπτυγμένων κοινωνιών.

Συνδεδεμένη με το μεταναστευτικό φαινόμενο και την διαμόρφωσή του είναι και η μεταναστευτική πολιτική. Είτε ως απόπειρα χειραγώγησης του φαινομένου και των επιπτώσεων του είτε ως προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων που αυτό δημιούργησε, η μεταναστευτική πολιτική επηρέασε όχι μόνον το μεταναστευτικό φαινόμενο αλλά και την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα, τόσο στο επίπεδο των κοινωνικό-οικονομικών σχέσεων που (ηθελήμενα ή αθέλητα) προώθησε όσο και στο επίπεδο των κοινωνικών αξιών (τις οποίες εξέφρασε ή παρέκαμψε) αλλά και σε εκείνο της κοινωνικό-ηθικής ταυτότητας και συνοχής.

Το ζήτημα της μετανάστευσης στην Ελλάδα περιπλέκεται από τη γεωγραφική θέση της χώρας. Η Ελλάδα, ως νοτιοανατολικό σύνορο της ζώνης Σένγκεν, τον Οκτώβριο του 2010, δέχτηκε 9 στους 10 μετανάστες παράνομα. Βάσει του

Ευρωπαϊκού κανονισμού 343/2003, γνωστού ως ‘Δουβλίνο II’, παράνομα εισερχόμενοι αλλοδαποί που συλλαμβάνονται σε οποιαδήποτε Ευρωπαϊκή χώρα και επιθυμούν να αιτηθούν άσυλο, στέλνονται στη χώρα από όπου εισήλθαν για πρώτη φορά στη ζώνη του Σένγκεν να το κάνουν.

Σε επίπεδο καθημερινότητας, αμέτρητοι άνθρωποι εγκλωβίζονται στη χώρα μας, είτε ‘φιλοξενούμενοι’ στα κέντρα κράτησης σε συνθήκες που τους έχουν οδηγήσει σε εξεγέρσεις ή απεργίες πείνας (Κομοτηνή, Αμυγδαλέζα), είτε κυκλοφορώντας χωρίς χαρτιά, και άρα χωρίς τη δυνατότητα νόμιμης εργασίας. Ως αποτέλεσμα, γίνονται αντικείμενο στυγνής εκμετάλλευσης.

Θα ήταν άδικο να αγνοήσουμε τη σοβαρή προσπάθεια που γίνεται σε επίσημο επίπεδο για να βελτιωθεί η κατάσταση. Η νέα υπηρεσία Ασύλου, που θεσπίστηκε με το νόμο 3907 (Ιανουάριος 2011), μετά πολλών γραφειοκρατικών κόπων και βασάνων, άρχισε να λειτουργεί στις αρχές του καλοκαιριού 2015. Σε συνδυασμό επίσης με την νέα Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, έχει ως αποστολή να βελτιώσει την ποιότητα και την ταχύτητα διεκπεραίωσης της διαδικασίας ασύλου, καθώς και να συμβάλλει στην αποκέντρωση της.

Το ‘Spiegel’ (εβδομαδιαίο περιοδικό που εκδίδεται στο Αμβούργο της Γερμανίας) παρατηρεί ότι η Ελλάδα δεν είναι χώρα προτίμησης των μεταναστών λόγω της επικρατούσας κατάστασης σε αυτήν. Αποτελεί, όμως πύλη εισόδου στον ευρωπαϊκό παράδεισο και έτσι κατέστη κέντρο διερχομένων μεταναστών, που όμως δεν διέρχονται μόνον αλλά και σταθμεύουν επί μακρόν και αορίστως στη χώρα, λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας, προκαλώντας πολλαπλά προβλήματα στην Ελλάδα.

«Η μετανάστευση είναι μία μεγάλη πρόκληση, η Ευρώπη πρέπει να βρει λύσεις μέσα από διάλογο», ανέφερε ο υπουργός για τη Δημοκρατία, την Ισότητα και την Ένταξη της Σουηδίας, Γενς Όρμπακ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Οικονομικά και Στατιστικά Στοιχεία Μεταναστευτικών Ροών

1.1 Εισαγωγή

Η μετανάστευση επηρεάζεται από ένα συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων: είτε στη χώρα προέλευσης (παράγοντες ώθησης) ή στη χώρα προορισμού (παράγοντες προσέλκυσης). Ιστορικά, η σχετική οικονομική ευημερία και η πολιτική σταθερότητα της ΕΕ θεωρούνται ότι έχουν ασκήσει σημαντική επίδραση έλξης για τους μετανάστες. Θα παρουσιαστούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη διεθνή μετανάστευση, τα αποθέματα του πληθυσμού των εθνικών και ξένων πολιτών και τα δεδομένα που σχετίζονται με την απόκτηση της ιδιότητας του πολίτη.

Στις χώρες προορισμού, η διεθνής μετανάστευση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την επίλυση ειδικών ελλείψεων στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, η μετανάστευση από μόνη της θα είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν αρκεί για να αντιστρέψει τη συνεχιζόμενη τάση γήρανσης του πληθυσμού που παρατηρείται σε πολλά μέρη της ΕΕ.

	Total immigrants		Nationals		Total		Non-nationals			
	(thousands)	(thousands)	(thousands)	(%)	(thousands)	(%)	Citizens of other EU Member States	(thousands)	(%)	Stateless
Belgium	118.3	17.5	14.8	100.5	85.0	62.0	52.4	38.4	32.5	0.0
Bulgaria	19.6	4.7	23.2	13.8	74.3	1.6	8.8	12.0	64.5	0.2
Czech Republic	30.1	5.3	17.7	24.8	82.3	14.0	46.5	10.8	35.8	0.0
Denmark	60.3	19.0	31.5	41.3	68.5	21.3	35.3	19.6	32.5	0.4
Germany	692.7	83.2	12.0	606.8	87.6	354.0	51.1	252.1	36.4	0.7
Estonia	4.1	2.5	60.2	1.6	39.8	0.1	3.6	1.5	36.3	0.0
Ireland	59.3	12.7	21.4	46.6	78.6	23.3	39.4	23.2	39.1	0.1
Greece	47.1	21.6	46.0	25.4	54.0	12.2	25.9	13.2	28.2	0.0
Spain	280.8	32.4	11.5	248.4	88.5	90.4	32.2	157.8	56.2	0.1
France	332.6	115.4	34.7	217.2	65.3	90.6	27.2	126.6	38.1	0.0
Croatia	10.4	5.1	49.0	5.3	50.9	1.8	17.8	3.4	33.1	0.0
Italy	307.5	28.4	9.2	279.0	90.8	77.5	25.2	201.5	65.5	0.0
Cyprus	13.1	1.5	11.7	11.5	87.5	6.7	50.7	4.8	36.8	0.0
Latvia	8.3	4.8	57.5	3.5	42.5	0.9	11.0	2.6	31.4	0.0
Lithuania	22.0	19.0	86.2	3.0	13.8	0.7	3.0	2.4	10.7	0.0
Luxembourg	21.1	1.3	6.2	19.7	93.5	15.5	73.5	4.2	20.1	0.0
Hungary	39.0	17.7	45.5	21.3	54.5	10.4	26.8	10.8	27.7	0.0
Malta	8.4	1.8	21.6	6.6	78.4	3.1	37.3	3.5	41.0	0.0
Netherlands	129.4	35.3	28.1	93.1	71.9	52.2	40.3	40.8	31.6	0.1
Austria	101.9	9.2	9.1	92.6	90.9	60.2	59.1	32.2	31.7	0.1
Poland	220.3	131.4	59.7	88.7	40.3	29.6	13.4	59.0	26.8	0.1
Portugal	17.6	12.2	69.2	5.4	30.8	1.7	9.5	3.7	21.3	0.0
Romania	153.6	138.9	90.4	14.7	9.6	1.0	0.7	13.7	8.9	0.0
Slovenia	13.9	2.3	16.2	11.6	83.8	3.3	23.6	8.3	60.1	0.0
Slovakia	5.1	2.7	51.9	2.5	48.1	2.0	38.2	0.5	9.8	0.0
Finland	31.9	8.1	25.3	23.4	73.2	10.2	31.8	13.2	41.3	0.1
Sweden	115.8	20.5	17.7	94.9	81.9	26.4	22.8	64.2	55.4	4.3
United Kingdom	526.0	76.1	14.5	449.9	85.5	201.4	38.3	248.5	47.2	0.0
Iceland	6.4	2.8	43.7	3.6	56.3	2.8	43.0	0.8	12.9	0.0
Liechtenstein	0.7	0.2	23.7	0.5	76.3	0.3	46.8	0.2	29.5	0.0
Norway	68.3	7.0	10.3	61.3	89.7	36.4	53.3	24.5	35.8	0.4
Switzerland	160.2	26.1	16.3	134.1	83.7	96.8	60.5	37.2	23.3	0.0

(*) The values for the different categories of citizenship may not sum to the total due to rounding and the exclusion of the category 'unknown citizenship' from the table.
Source: Eurostat (online data code: migr_imm1ctz)

Πίνακας 1 : Μετανάστευση από την ιθαγένεια, 2013 (Πηγή: Eurostat¹)

¹ Η Eurostat είναι η στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έδρα το Λουξεμβούργο (LU). Εκδίδει τις επίσημες έρευνες, εναρμονισμένων στατιστικών στοιχείων σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ζώνη του ευρώ, προσφέροντας ένα συγκρίσιμο,

1.2 Μεταναστευτικές ροές

Συνολικά 3,4 εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευσαν σε μία από τις χώρες της ΕΕ (28 τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια του 2013), ενώ τουλάχιστον 2,8 εκατομμύρια μετανάστες έχουν αναφερθεί να έχουν αφήσει ένα κράτος μέλος της ΕΕ. Αυτά τα συνολικά ποσά δεν αντιπροσωπεύουν τις μεταναστευτικές ροές προς / από την ΕΕ στο σύνολό της, δεδομένου ότι περιλαμβάνουν επίσης ροές μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ.

Μεταξύ αυτών των 3,4 εκατομμυρίων μεταναστών, κατά τη διάρκεια του 2013, υπήρχαν περίπου 1,4 εκατομμύρια πολίτες τρίτων χωρών, 1,2 εκατομμύρια άνθρωποι με ιθαγένεια διαφορετικού κράτους μέλους της ΕΕ από εκείνο στο οποίο μετανάστευσαν και περίπου 830.000 άνθρωποι που μετανάστευσαν σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ, εκ των οποίων είχαν την ιθαγένεια (για παράδειγμα την επιστροφή υπηκόων ή υπήκοοι που γεννήθηκαν στο εξωτερικό), και περίπου 6.100 ανιθαγενείς².

Η Γερμανία δέχτηκε τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών (692.700) το 2013, ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο (526.000), τη Γαλλία (332.600), την Ιταλία (307.500) και η Ισπανία (280.800). Η Ισπανία ανέφερε τον υψηλότερο αριθμό μεταναστών (προς άλλες χώρες) το 2013 (532.300), ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο (316.900), η Γαλλία (300.800), την Πολωνία (276.400) και τη Γερμανία (259.300). Ένα σύνολο των 16 κρατών μελών της ΕΕ ανέφεραν περισσότερη (μόνιμη) μετανάστευση από τη προσωρινή μετανάστευση το 2013, αλλά στη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Κροατία, την Κύπρο, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και τα τρία κράτη μέλη της Βαλτικής³, οι προσωρινοί μετανάστες ήταν περισσότεροι από τους μόνιμους.

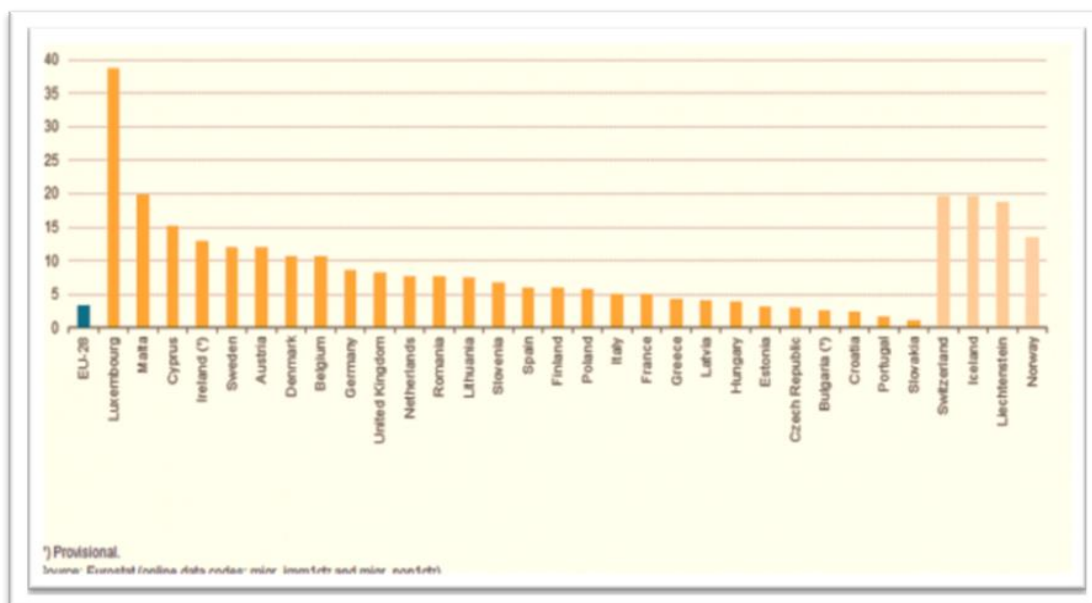
Σε σχέση με το μέγεθος του μόνιμου πληθυσμού, στο Λουξεμβούργο καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά μετανάστευσης το 2013 (39 μετανάστες ανά 1.000 άτομα), ακολουθεί η Μάλτα (20 μετανάστες ανά 1.000 άτομα) και η Κύπρος (15 μετανάστες ανά 1.000 άτομα) – βλέπε Πίνακα 2. Τα υψηλότερα ποσοστά μετανάστευσης το 2013 αναφέρθηκαν στη Κύπρο (29 μετανάστες ανά 1.000 άτομα) και το Λουξεμβούργο (20 μετανάστες ανά 1.000 άτομα).

αξιόπιστο και αντικειμενικό κριτήριο της απεικόνισης της ευρωπαϊκής κοινωνίας και οικονομίας.

² Είναι ο αλλοδαπός ο οποίος δεν έχει ιθαγένεια ούτε του κράτους διαμονής ούτε του κράτους προέλευσης, για διάφορους λόγους, όπως πολιτικούς ή οικονομικούς.

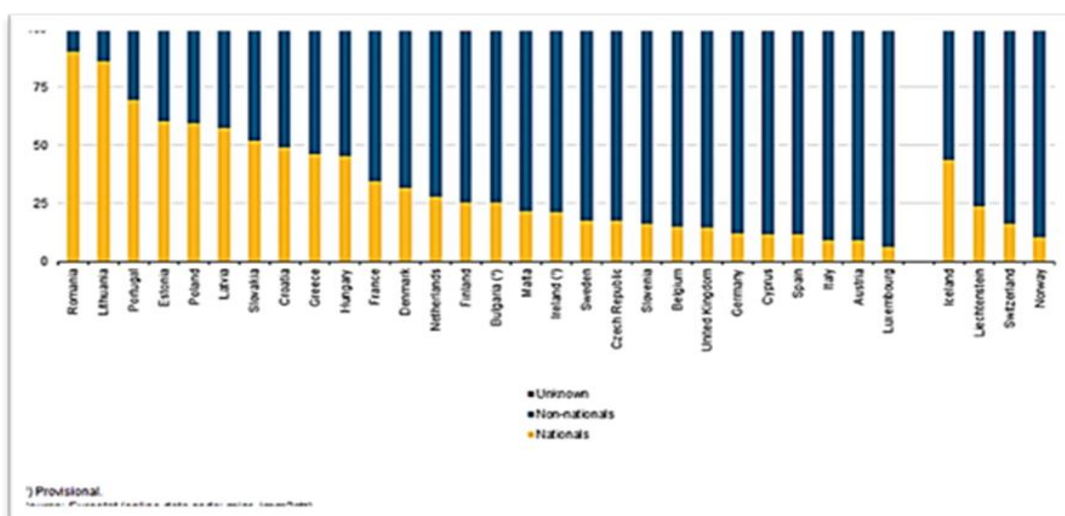
³ Κράτη μέλη Βαλτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι: Εσθονία (EE) Λετονία (LV) Λιθουανία (LT).

Οι χώρες αυτές ήταν μεταξύ των 10 χωρών που προσχώρησαν στην ΕΕ την 1η Μαΐου 2004.

Πίνακας 2 : Μετανάστευση 2013 (για 1.000 κατοίκους) (Πηγή: Eurostat)

Το 2013, το σχετικό μερίδιο των αλλοδαπών μεταναστών, με άλλα λόγια, οι μετανάστες με την ιθαγένεια του κράτους μέλους στο οποίο έχουν μεταναστεύσει, στο πλαίσιο του συνολικού αριθμού των μεταναστών, ήταν υψηλότερο στη Ρουμανία (90% του συνόλου των μεταναστών), στη Λιθουανία (86%) , στη Πορτογαλία (69%), στην Εσθονία, στην Πολωνία (και οι δύο 60%), στη Λετονία (58%) και στη Σλοβακία (52%). Αυτά ήταν τα μόνα κράτη μέλη της ΕΕ που αναφέρουν ότι η εθνική μεταναστευτική αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 50% - βλέπε Πίνακα 3. Αντίθετα, η Ιταλία, η Αυστρία και το Λουξεμβούργο ανέφεραν σχετικά χαμηλά ποσοστά ως εθνική μεταναστευτική, το 2013 λιγότερο από το 10% του συνόλου μετανάστευσης.

Πίνακας 3 : Κατανομή των μεταναστών από την ιθαγένεια, 2013(% του συνόλου των μεταναστών) (Πηγή: Eurostat)

Πληροφορίες για την ιθαγένεια έχουν συχνά χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη των μεταναστών με αλλοδαπή καταγωγή. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ιθαγένεια μπορεί να αλλάξει κατά τη διάρκεια ζωής ενός ατόμου, είναι επίσης χρήσιμο να παρουσιαστούν οι πληροφορίες ανά χώρα γέννησης. Το σχετικό μερίδιο των γηγενών μεταναστών εντός του συνολικού αριθμού τους ήταν υψηλότερο στη Ρουμανία (78% του συνόλου των μεταναστών), ακολουθεί η Λιθουανία (77%), η Πορτογαλία (56%), η Λετονία (52%) και η Πολωνία (51%). Αντίθετα, το Λουξεμβούργο, η Ισπανία, η Ιταλία, η Αυστρία και η Γερμανία ανέφεραν σχετικά χαμηλά μερίδια γηγενών μεταναστών, λιγότερο από το 10% του συνόλου της μετανάστευσης το 2013.

	Total immigrants		Native born		Total		Foreign-born		Born in a non-member country		Unknown	
	(thousands)	(thousands)	(%)	(thousands)	(%)	Born in another EU Member State		Born in a non-member country		(thousands)	(%)	
						(thousands)	(%)	(thousands)	(%)			
Belgium	118.3	14.8	12.5	102.9	87.0	55.8	47.2	47.1	39.8	0.5	0.4	
Bulgaria	18.6	4.8	25.7	13.8	74.2	1.8	9.7	12.0	64.5	0.0	0.1	
Czech Republic	30.1	7.2	24.0	22.9	76.0	11.9	39.4	11.0	36.6	0.0	0.0	
Denmark	60.3	14.5	24.0	45.3	75.0	21.2	35.1	24.1	40.0	0.6	1.0	
Germany	692.7	57.7	8.3	629.9	90.9	345.7	49.9	284.2	41.0	5.2	0.7	
Estonia	4.1	1.7	42.5	2.3	56.8	0.4	9.4	2.0	47.5	0.0	0.6	
Ireland	59.3	10.6	18.0	48.7	82.0	22.2	37.5	26.4	44.6	0.0	0.0	
Greece	47.1	19.1	40.5	28.0	59.5	13.9	29.5	14.1	30.0	0.0	0.0	
Spain	280.8	21.6	7.7	259.2	92.3	85.0	30.3	174.1	62.0	0.0	0.0	
France	332.6	77.0	23.2	255.6	76.8	94.4	28.4	161.2	48.5	0.0	0.0	
Croatia	10.4	1.1	10.3	9.3	89.7	2.0	18.9	7.3	70.7	0.0	0.0	
Italy	307.5	24.3	7.9	283.1	92.1	75.7	24.6	207.4	67.5	0.0	0.0	
Cyprus	13.1	1.7	12.9	11.5	87.1	6.3	47.6	5.2	39.5	0.0	0.0	
Latvia	8.3	4.3	51.8	4.0	48.0	1.5	18.3	2.5	29.8	0.0	0.1	
Lithuania	22.0	17.0	77.2	5.0	22.8	1.7	7.9	3.3	14.9	0.0	0.0	
Luxembourg	21.1	1.5	7.0	19.2	90.8	13.5	63.9	5.7	26.9	0.5	2.2	
Hungary	39.0	9.9	25.5	29.0	74.5	13.6	34.8	15.5	39.7	0.0	0.0	
Malta	8.4	1.9	22.9	6.5	77.1	3.0	35.6	3.5	41.5	0.0	0.0	
Netherlands	129.4	24.2	18.7	105.2	81.3	50.5	39.0	54.7	42.2	0.0	0.0	
Austria	101.9	8.5	8.3	93.4	91.7	56.5	55.5	36.9	36.2	0.0	0.0	
Poland	220.3	111.3	50.5	109.0	49.5	45.6	20.7	63.4	28.8	0.0	0.0	
Portugal	17.6	9.7	55.5	7.8	44.5	2.5	14.4	5.3	30.1	0.0	0.0	
Romania	153.6	120.1	78.2	31.5	20.5	6.5	4.2	25.1	16.3	2.0	1.3	
Slovenia	13.9	1.6	11.5	12.3	88.5	3.1	22.5	9.2	66.0	0.0	0.0	
Slovakia	5.1	0.8	15.9	4.3	84.1	3.4	65.8	0.9	18.3	0.0	0.0	
Finland	31.9	6.5	20.2	24.4	76.2	9.8	30.6	14.6	45.7	1.1	3.6	
Sweden	115.8	15.3	13.2	100.4	86.7	26.2	22.6	74.2	64.1	0.1	0.1	
United Kingdom	526.0	69.9	13.3	456.2	86.7	192.5	36.6	263.2	50.0	0.0	0.0	
Iceland	6.4	2.3	36.3	4.1	63.4	3.0	46.2	1.1	17.2	0.0	0.3	
Liechtenstein	0.7	0.0	6.0	0.7	94.0	0.3	46.4	0.3	47.6	0.0	0.0	
Norway	68.3	5.4	7.8	63.0	92.2	34.8	51.0	28.1	41.2	0.0	0.0	
Switzerland	160.2	20.0	12.5	139.4	87.0	89.1	55.7	50.3	31.4	0.8	0.5	

(*) The values for the different categories of country of birth may not sum to the total due to rounding.
Source: Eurostat (online data code: migr_imm3dcb)

Πίνακας 4 : Η μετανάστευση από τη χώρα γέννησης, 2013 (Πηγή : Eurostat)

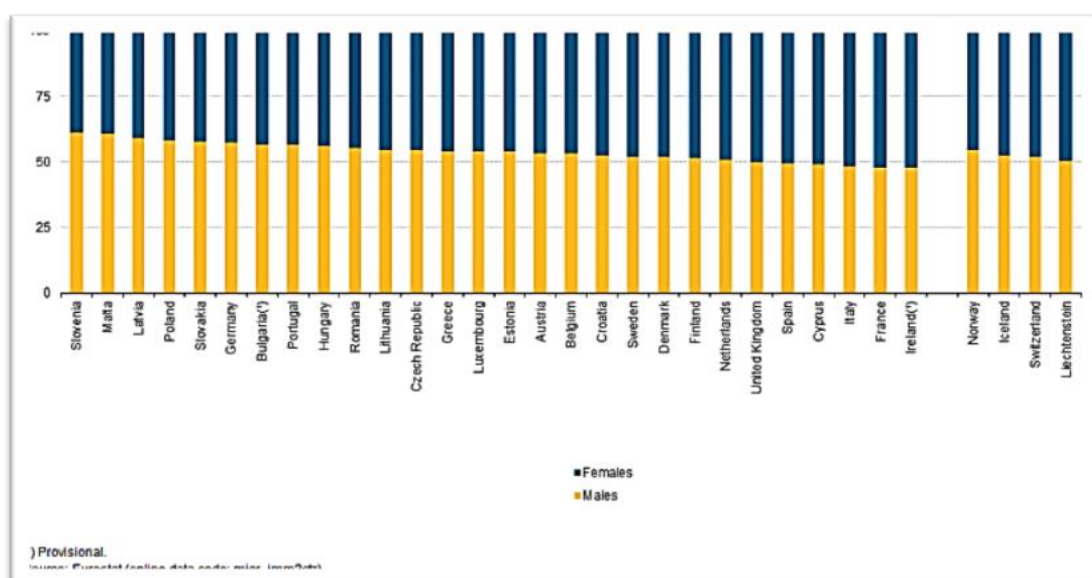
Η μετανάστευση στην ΕΕ από τρίτες χώρες ήταν 1,7 εκατομμύρια το 2013.

Κατά τη διάρκεια του 2013, υπήρχαν περίπου 1,7 εκατομμύρια μετανάστες προς την ΕΕ από τρίτες χώρες. Επιπλέον, 1,7 εκατομμύρια άνθρωποι που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ μετανάστευσαν σε άλλο κράτος μέλος.

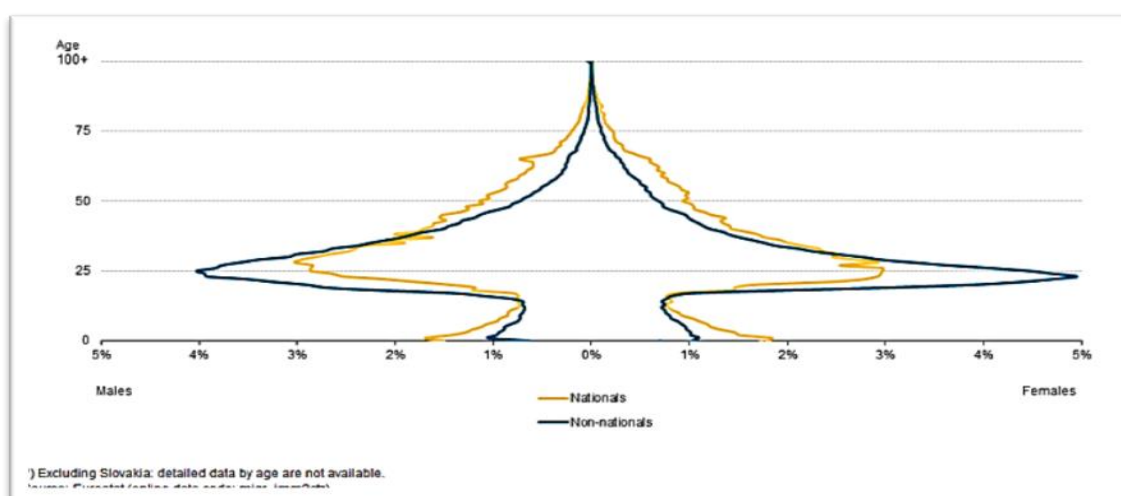
Σύμφωνα με την προηγούμενη ανάλυση, το 2013, το Λουξεμβούργο ανέφερε το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος της ΕΕ (91% του συνόλου των μεταναστών), ύστερα η Ρουμανία (81%) και η Σλοβακία (79%). Σχετικά χαμηλά μερίδια αναφέρθηκαν από τη Βουλγαρία (22% του συνόλου των μεταναστών) και την Κροατία (25%) – βλέπε πίνακα 5.

Όσον αφορά την κατανομή κατά φύλο των μεταναστών στα κράτη μέλη της ΕΕ το 2013, υπήρχαν ελαφρώς περισσότεροι άνδρες από τις γυναίκες (53% έναντι 47%). Το κράτος μέλος αναφοράς με το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών μεταναστών ήταν η Σλοβενία (61%). Αντίθετα, το υψηλότερο ποσοστό των γυναικών μεταναστών καταγράφονται στην Ιρλανδία (52%).

Οι μετανάστες στα κράτη μέλη της ΕΕ το 2013 ήταν, κατά μέσο όρο, πολύ νεότεροι από τον πληθυσμό που ήδη διαμένουν στη χώρα προορισμού τους. Την 1^η Ιανουαρίου 2014, η μέση ηλικία πληθυσμού της ΕΕ ήταν 42 ετών. Αντίθετα, η μέση ηλικία των μεταναστών στην ΕΕ το 2013, ήταν 28 έτη.

Πίνακας 5 : Μετανάστες από το φύλο, 2013 (% του συνόλου των μεταναστών)
(Πηγή : Eurostat)

Πίνακας 6 : Ηλικιακή διάρθρωση των μεταναστών κατά υπηκοότητα, ΕΕ-28, 2013
(Πηγή : Eurostat)

	Total immigrants	From an EU Member State of previous residence		From a non-member country of previous residence		From an unknown country of previous residence	
	(thousands)	(thousands)	(%)	(thousands)	(%)	(thousands)	(%)
Belgium	118.3	68.6	58.0	42.7	36.1	7.0	5.9
Bulgaria	18.6	4.1	22.1	14.3	77.2	0.1	0.8
Czech Republic	30.1	16.0	52.9	14.2	47.1	0.0	0.0
Denmark	60.3	30.3	50.2	29.6	49.1	0.4	0.7
Germany	692.7	405.5	58.5	283.6	40.9	3.7	0.5
Estonia	4.1	2.0	47.8	2.1	52.2	0.0	0.0
Ireland	59.3	30.6	51.6	28.7	48.4	0.0	0.0
Greece	47.1	30.2	64.2	16.9	35.8	0.0	0.0
Spain	280.8	102.2	36.4	178.5	63.6	0.0	0.0
France	332.6	136.1	40.9	196.6	59.1	0.0	0.0
Croatia	10.4	2.6	25.5	7.6	73.3	0.1	1.3
Italy	307.5	92.0	29.9	215.5	70.1	0.0	0.0
Cyprus	13.1	7.1	53.9	6.1	46.1	0.0	0.0
Latvia	8.3	4.8	57.8	3.5	42.2	0.0	0.0
Lithuania	22.0	16.2	73.5	5.8	26.3	0.0	0.2
Luxembourg	21.1	19.2	91.2	1.8	8.8	0.0	0.0
Hungary	39.0	23.6	60.7	15.1	38.7	0.3	0.7
Malta	8.4	4.2	50.4	4.2	49.6	0.0	0.0
Netherlands	129.4	69.8	53.9	58.3	45.1	1.3	1.0
Austria	101.9	63.2	62.0	34.4	33.7	4.4	4.3
Poland	220.3	142.0	64.5	78.3	35.5	0.0	0.0
Portugal	17.6	10.0	56.8	7.6	43.2	0.0	0.0
Romania	153.6	124.3	80.9	24.9	16.2	4.4	2.9
Slovenia	13.9	4.6	33.2	9.3	66.8	0.0	0.0
Slovakia	5.1	4.1	79.4	1.1	20.6	0.0	0.0
Finland	31.9	16.2	50.7	15.4	48.3	0.3	1.0
Sweden	115.8	35.6	30.7	77.0	66.5	3.2	2.8
United Kingdom	526.0	219.7	41.8	306.4	58.2	0.0	0.0
Iceland	6.4	4.5	69.9	1.9	28.9	0.1	1.2
Liechtenstein	0.7	0.3	38.2	0.4	60.5	0.0	1.3
Norway	68.3	41.5	60.7	25.9	37.9	0.9	1.3
Switzerland	160.2	105.4	65.4	47.7	29.8	6.1	3.8

(*) The values for the different categories of previous residence may not sum to the total due to rounding.
Source: Eurostat (online data code: migr_immSprv)

Πίνακας 7 : Η μετανάστευση από την προηγούμενη χώρα διαμονής, το 2013
(Πηγή : Eurostat)

1.3 Μεταναστευτικός πληθυσμός

Υπήρχαν 33.500.000 άτομα που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ και από την 1^η Ιανουαρίου 2014 ζουν σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ. Ενώ υπήρχαν 17.900.000 άτομα που είχαν γεννηθεί σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ από αυτό στο οποίο διέμεναν. Μόνο στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία, το Λουξεμβούργο και τη Κύπρο ο αριθμός των ατόμων που γεννήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ υπερβαίνει τον αριθμό που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ. Την 1^η Ιανουαρίου 2014, ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν στην ΕΕ (πολίτες τρίτων χωρών) ανήλθε σε 19,6 εκατομμύρια, ενώ ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν στην ΕΕ που είχε γεννηθεί εκτός της ΕΕ ήταν 33,5 εκατομμύρια.

Ο αριθμός των ανθρώπων που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ με ιθαγένεια τρίτης χώρας την 1^η Ιανουαρίου 2014 ήταν 19,6 εκατομμύρια ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 3,9% της ΕΕ-28 πληθυσμού. Επιπλέον, υπήρχαν 14,3 εκατομμύρια άτομα που ζουν σε ένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ την 1^η Ιανουαρίου 2014 με την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της ΕΕ.

Σε απόλυτους αριθμούς, οι μεγαλύτεροι πληθυσμοί αλλοδαπών που ζουν στα κράτη μέλη της ΕΕ την 1^η Ιανουαρίου 2014, βρέθηκαν στη Γερμανία (7,0

εκατομμύρια άτομα), το Ηνωμένο Βασίλειο (5,0 εκατομμύρια ευρώ), την Ιταλία (4,9 εκατομμύρια ευρώ), την Ισπανία (4,7 εκατομμύρια) και τη Γαλλία (4,2 εκατομμύρια). Οι αλλοδαποί σε αυτά τα πέντε κράτη μέλη εκπροσωπούν συλλογικά το 76% του συνολικού αριθμού των αλλοδαπών που ζούσαν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, ενώ τα παραπάνω πέντε κράτη μέλη είχαν ένα μερίδιο 63% του πληθυσμού της ΕΕ. Σε σχετικούς όρους, το κράτος μέλος της ΕΕ με το υψηλότερο ποσοστό αλλοδαπών ήταν το Λουξεμβούργο, ως μη υπηκόων αντιπροσώπευαν το 45% του συνολικού πληθυσμού. Ένα υψηλό ποσοστό των μη υπηκόων (10% ή περισσότερο των κατοίκων) παρατηρήθηκε επίσης σε Κύπρο, Λετονία, Εσθονία, Αυστρία, Ιρλανδία, Βέλγιο και Ισπανία.

Στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ η πλειονότητα των αλλοδαπών ήταν πολίτες τρίτων χωρών (βλέπε Πίνακα 8). Το αντίθετο ισχύει μόνο για το Λουξεμβούργο, τη Σλοβακία, την Κύπρο, την Ιρλανδία, το Βέλγιο, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στην περίπτωση της Λετονίας και της Εσθονίας, το ποσοστό των πολιτών από τρίτες χώρες είναι ιδιαίτερα μεγάλο, λόγω του μεγάλου αριθμού των αναγνωρισμένων μη-πολιτών (κυρίως πρώην πολίτες της Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίοι διαμένουν μόνιμα στις χώρες αυτές, αλλά δεν έχουν αποκτήσει άλλες υπηκοότητες). Σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, εκτός από την Εσθονία, την Τσεχική Δημοκρατία και τη Λετονία, ο αριθμός των ανθρώπων που έχουν γεννηθεί σε μια χώρα μη μέλος ήταν μεγαλύτερος από τον αριθμό των ατόμων με ιθαγένεια τρίτης χώρας.

	Total		Citizens of another EU-27 Member State		Citizens of a non-member country		Stateless	
	(thousands)	(% of the population)	(thousands)	(% of the population)	(thousands)	(% of the population)	(thousands)	(% of the population)
Belgium	1 264.4	11.3	829.4	7.4	434.3	3.9	0.7	0.0
Bulgaria	54.4	0.8	12.1	0.2	40.6	0.6	1.7	0.0
Czech Republic	434.6	4.1	173.3	1.6	261.3	2.5	0.0	0.0
Denmark	397.2	7.1	160.0	2.8	233.0	4.1	4.2	0.1
Germany	7 011.8	8.7	3 087.3	3.8	3 912.4	4.8	12.1	0.0
Estonia	194.9	14.8	7.8	0.6	187.1	14.2	0.0	0.0
Ireland	545.5	11.8	373.3	8.1	170.6	3.7	1.7	0.0
Greece	836.9	7.7	188.3	1.7	648.6	5.9	0.0	0.0
Spain	4 677.1	10.1	1 991.1	4.3	2 685.3	5.8	0.6	0.0
France	4 157.5	6.3	1 451.8	2.2	2 705.7	4.1	0.0	0.0
Croatia	31.7	0.7	9.8	0.2	21.1	0.5	0.8	0.0
Italy	4 922.1	8.1	1 441.7	2.4	3 479.6	5.7	0.8	0.0
Cyprus	159.3	18.6	110.9	12.9	48.5	5.6	0.0	0.0
Latvia	304.8	15.2	6.0	0.3	298.6	14.9	0.2	0.0
Lithuania	21.6	0.7	3.7	0.1	16.0	0.5	1.8	0.1
Luxembourg	248.9	45.3	214.4	39.0	34.5	6.3	0.0	0.0
Hungary	140.3	1.4	80.8	0.8	59.3	0.6	0.1	0.0
Malta	25.0	5.9	13.7	3.2	11.3	2.7	0.0	0.0
Netherlands	735.4	4.4	403.0	2.4	330.4	2.0	1.9	0.0
Austria	1 056.8	12.4	514.9	6.1	539.4	6.3	2.5	0.0
Poland	101.2	0.3	27.7	0.1	71.5	0.2	2.0	0.0
Portugal	401.3	3.8	100.6	1.0	300.7	2.9	0.0	0.0
Romania	73.4	0.4	20.6	0.1	52.5	0.3	0.3	0.0
Slovenia	96.6	4.7	16.3	0.8	80.3	3.9	0.0	0.0
Slovakia	59.2	1.1	45.2	0.8	12.5	0.2	1.5	0.0
Finland	206.7	3.8	84.0	1.5	121.9	2.2	0.8	0.0
Sweden	687.2	7.1	289.2	3.0	384.9	4.0	13.0	0.1
United Kingdom	5 047.7	7.8	2 623.4	4.1	2 424.3	3.8	0.0	0.0
Iceland	22.7	7.0	18.1	5.6	4.5	1.4	0.1	0.0
Liechtenstein	12.5	33.7	6.4	17.4	6.1	16.4	0.0	0.0
Norway	482.1	9.4	304.1	6.0	176.1	3.4	1.9	0.0
Switzerland	1 936.4	23.8	1 272.9	15.6	663.3	8.1	0.2	0.0

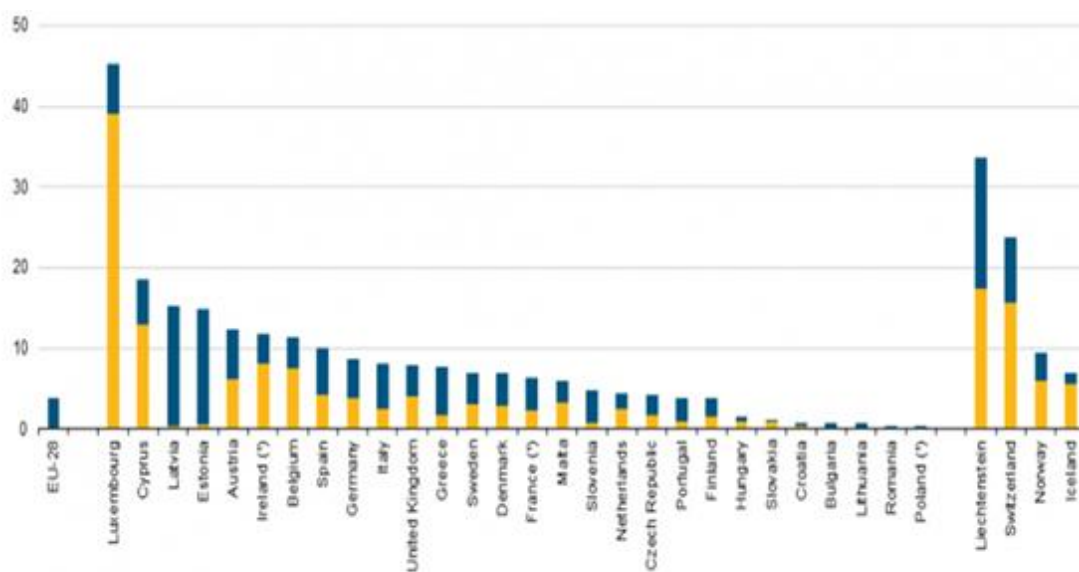
(*) The values for the different categories of citizenship may not sum to the totals due to rounding.
Source: Eurostat (online data code: migr_pop1ctz)

Πίνακας 8 : Μη εθνικός πληθυσμός από την ομάδα της ιδιότητας του πολίτη, στοιχεία 1^{ης} Ιανουαρίου 2014 (Πηγή : Eurostat)

	Total		Born in another EU Member State		Born in a non-member country	
	(thousands)	(% of the population)	(thousands)	(% of the population)	(thousands)	(% of the population)
Belgium	1 773.1	15.8	835.5	7.5	937.7	8.4
Bulgaria	109.2	1.5	40.5	0.6	68.7	0.9
Czech Republic	396.2	3.8	155.1	1.5	241.1	2.3
Denmark	569.6	10.1	191.6	3.4	378.0	6.7
Germany	9 818.0	12.2	3 838.5	4.8	5 979.5	7.4
Estonia	196.6	14.9	13.1	1.0	183.4	13.9
Ireland	741.3	16.1	471.5	10.2	269.8	5.9
Greece	1 246.5	11.4	334.3	3.1	912.2	8.4
Spain	5 958.3	12.8	2 027.5	4.4	3 930.8	8.5
France	7 661.7	11.6	2 167.1	3.3	5 494.6	8.3
Croatia	568.7	13.4	70.5	1.7	498.2	11.7
Italy	5 737.2	9.4	1 815.4	3.0	3 921.8	6.5
Cyprus	191.6	22.3	111.3	13.0	80.3	9.4
Latvia	271.1	13.5	27.9	1.4	243.2	12.2
Lithuania	137.4	4.7	17.6	0.6	119.8	4.1
Luxembourg	237.8	43.3	177.6	32.3	60.3	11.0
Hungary	447.0	4.5	300.1	3.0	146.9	1.5
Malta	40.2	9.4	18.9	4.4	21.2	5.0
Netherlands	1 953.4	11.6	508.4	3.0	1 445.0	8.6
Austria	1 410.9	16.6	639.4	7.5	771.5	9.1
Poland	620.3	1.6	222.0	0.6	398.3	1.0
Portugal	859.1	8.2	221.6	2.1	637.5	6.1
Romania	211.2	1.1	81.5	0.4	129.7	0.7
Slovenia	235.3	11.4	68.8	3.3	166.5	8.1
Slovakia	174.9	3.2	146.3	2.7	28.6	0.5
Finland	297.8	5.5	109.0	2.0	188.9	3.5
Sweden	1 532.6	15.9	509.6	5.3	1 023.0	10.6
United Kingdom	8 035.6	12.5	2 806.3	4.4	5 229.3	8.1
Iceland	37.1	11.4	24.3	7.4	12.9	3.9
Liechtenstein	23.4	63.1	8.1	21.7	15.4	41.4
Norway	704.4	13.8	318.1	6.2	386.4	7.6
Switzerland	2 183.2	26.8	1 321.9	16.2	861.3	10.6

(*) The values for the different categories of country of birth may not sum to the totals due to rounding.
Source: Eurostat (online data code: migr_pop3ctb)

Πίνακας 9 : Εξωτερική πληθυσμού που είχε γεννηθεί από τη χώρα γέννησης, 1^η Ιανουαρίου 2014 (Πηγή : Eurostat)

Πίνακας 10 : Ποσοστό αλλοδαπών στον μόνιμο πληθυσμό, 1^η Ιανουαρίου, 2014 (%) (Με το μπλε χρώμα παρατηρούμε τον αριθμό των πολιτών μη ΕΕ και με κίτρινο τον αριθμό των πολιτών άλλων Ευρωπαϊκών κρατών) (Πηγή : Eurostat)

Ο Πίνακας 9 παρουσιάζει μια σύνοψη από τις πέντε κύριες ξένες ιθαγένειες καθώς και τις ξένες χώρες γέννησης για την ΕΕ των 28 κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών⁴ για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα αναλυτικά στοιχεία. Μια ανάλυση της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού δείχνει ότι, για την ΕΕ ως σύνολο, ο αλλοδαπός πληθυσμός ήταν νεότερος από τον εθνικό πληθυσμό. Η κατανομή ανά ηλικία των αλλοδαπών δείχνει, σε σύγκριση με τους ημεδαπούς, μεγαλύτερο το ποσοστό των σχετικά νεαρών ενηλίκων για εργασία. Το 2013, η μέση ηλικία του πληθυσμού της χώρας στην ΕΕ το ήταν τα 43 έτη, ενώ η μέση ηλικία των μη υπηκόων που ζουν στην ΕΕ ήταν τα 35 έτη.

⁴ Η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)(αγγλικά: European Free Trade Association, EFTA, γαλλικά: Association européenne de libre-échange, AELE) είναι οργανισμός που ιδρύθηκε το 1960 από ευρωπαϊκά κράτη που δίσταζαν να ενταχθούν πλήρως στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.[2] Σκοπός του οργανισμού είναι η προώθηση του ελεύθερου εμπορίου και της οικονομικής ολοκλήρωσης προς όφελος των μελών του. Σήμερα μέλη της ΕΖΕΣ είναι τέσσερις χώρες: η Ελβετία, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία. Οι τρεις από αυτές (εκτός της Ελβετίας) είναι και μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ).

Belgium				Bulgaria			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Italy	156.6	12.4	Morocco	204.8	11.6	Russia	15.3
France	156.1	12.3	France	189.9	10.2	Turkey	7.2
Netherlands	146.2	11.6	Netherlands	128.1	7.2	Ukraine	3.6
Morocco	81.0	6.4	Italy	119.9	6.8	United Kingdom	3.5
Poland	65.1	5.1	Turkey	98.9	5.6	Greece	2.3
Other	659.5	52.2	Other	1 040.6	58.7	Other	22.5
Czech Republic				Denmark			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Ukraine	102.1	23.5	Ukraine	94.2	23.8	Poland	29.3
Slovakia	91.0	20.9	Slovakia	84.7	21.4	Turkey	29.9
Vietnam	57.6	13.3	Vietnam	45.9	11.6	Germany	22.7
Russia	31.7	7.3	Russia	30.6	7.7	United Kingdom	15.8
Poland	19.5	4.5	Poland	18.6	4.7	Norway	15.5
Other	132.6	30.5	Other	122.1	30.8	Other	285.1
Germany				Estonia			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Turkey	1 424.3	20.3				Russia	90.5
Poland	559.4	8.0				Recognised non-citizen (*)	86.6
Italy	506.5	7.2				Ukraine	5.4
Greece	290.2	4.1				Latvia	2.1
Romania	245.2	3.5				Finland	1.7
Other	3 986.1	56.8				Other	8.6
Ireland				Spain			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Poland	118.0	21.6	United Kingdom	233.2	31.5	Romania	728.3
United Kingdom	115.7	21.2	Poland	101.7	13.7	Morocco	718.0
Lithuania	35.6	6.5	Lithuania	30.9	4.2	United Kingdom	310.1
Latvia	20.1	3.7	Nigeria	27.3	3.7	Ecuador	214.0
Nigeria	19.7	3.6	India	24.0	3.2	Other	180.8
Other	236.4	43.3	Other	324.1	43.7	Other	2 525.9
Italy				Latvia			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Romania	1 081.4	22.0	Romania	1 004.6	17.5	Recognised non-citizen (*)	253.6
Albania	495.7	10.1	Albania	440.1	7.7	Russia	38.8
Morocco	454.8	9.2	Morocco	418.1	7.3	Ukraine	2.9
China	256.8	5.2	Ukraine	218.5	3.8	Latvia	2.4
Ukraine	219.1	4.5	Germany	216.3	3.8	Belarus	1.7
Other	2 414.3	49.1	Other	3 439.5	60.0	Other	5.4
Lithuania				Hungary			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Russia	10.3	47.7	Russia	60.1	43.7	Romania	30.9
Belarus	2.3	10.7	Belarus	35.4	25.7	Germany	18.7
Stateless	1.8	8.5	Ukraine	12.4	9.0	China	12.7
Ukraine	1.7	7.7	Latvia	5.7	4.1	Ukraine	8.3
Poland	1.2	5.7	Kazakhstan	4.6	3.3	Slovakia	8.3
Other	4.3	19.8	Other	19.3	14.1	Other	61.4
Netherlands				Portugal			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Poland	85.8	11.7	Turkey	195.1	10.0	Brazil	92.1
Turkey	80.1	10.9	Suriname	182.6	9.3	Cape Verde	42.4
Germany	72.2	9.8	Morocco	168.4	8.6	Ukraine	41.1
Morocco	48.1	6.5	Indonesia	129.2	6.6	Romania	34.2
United Kingdom	42.3	5.8	Germany	120.5	6.2	Angola	20.2
Other	406.8	55.3	Other	1 157.5	59.3	Other	171.3
Romania				Slovenia			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Moldova	11.0	14.9	Moldova	79.7	37.8	Bosnia and Herzegovina	43.3
Turkey	8.1	11.1	Italy	25.7	12.2	Kosovo (UN SCR 1244)	10.5
China	6.6	9.0	Spain	22.3	10.6	FYR of Macedonia	9.8
Italy	5.6	7.6	Bulgaria	10.9	5.1	Serbia	9.8
Syrian Arab Republic	3.6	4.9	Ukraine	9.4	4.4	Croatia	8.7
Other	38.6	52.5	Other	63.2	29.9	Other	14.5
Slovakia				Finland			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Czech Republic	11.4	19.3	Czech Republic	88.2	50.4	Estonia	44.8
Hungary	8.1	13.8	Hungary	17.3	9.9	Russia	30.8
Poland	5.1	8.6	Ukraine	9.9	5.6	Sweden	8.4
Romania	4.9	8.4	Romania	8.1	4.6	Somalia	7.5
Germany	3.6	6.0	Poland	6.7	3.8	China	7.1
Other	26.0	43.9	Other	44.8	25.6	Other	108.2
Sweden				United Kingdom			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Finland	62.8	9.1	Finland	161.1	10.5	Poland	748.2
Poland	46.1	6.7	Iraq	128.9	8.4	India	347.7
Somalia	45.0	6.5	Poland	78.2	5.1	Ireland	336.8
Denmark	39.3	5.7	Former Yugoslavia	68.6	4.5	Pakistan	196.6
Norway	34.6	5.0	Iran	67.2	4.4	Lithuania	163.2
Other	459.5	66.9	Other	1 028.5	67.1	Other	3 255.2
Iceland				Liechtenstein			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Poland	10.2	45.0	Poland	10.2	27.4	Switzerland	3.6
Lithuania	1.7	7.3	Denmark	3.2	8.7	Austria	2.2
Denmark	0.9	4.0	United States	2.0	5.4	Germany	1.4
Germany	0.9	4.0	Sweden	1.9	5.1	Italy	1.2
Latvia	0.7	3.1	Germany	1.6	4.3	Turkey	0.8
Other	8.3	36.7	Other	18.2	49.1	Other	3.4
Norway				Switzerland			
Citizens of	(thous.)	(%)	Born in	(thous.)	(%)	Citizens of	(thous.)
Poland	85.5	17.7	Poland	84.2	11.9	Italy	298.9
Sweden	44.0	9.1	Sweden	48.5	6.9	Germany	292.3
Lithuania	35.7	7.4	Lithuania	32.9	4.7	Portugal	253.2
Germany	24.5	5.1	Germany	27.9	4.0	France	110.1
Denmark	22.8	4.7	Somalia	25.8	3.7	Serbia	90.7
Other	269.5	55.9	Other	485.2	68.9	Other	891.2

(*) Greece, France, Croatia, Cyprus, Luxembourg, Malta, Austria and Poland: detailed data by individual country are not available. The values for the different nationalities/countries of birth may not sum to the totals due to rounding.

(*) A recognised non-citizen is a person who is neither a citizen of the reporting country nor of any other country, and who has established links to the reporting country which include some but not all rights and obligations of full citizenship. A majority of these persons were citizens of the former Soviet Union.

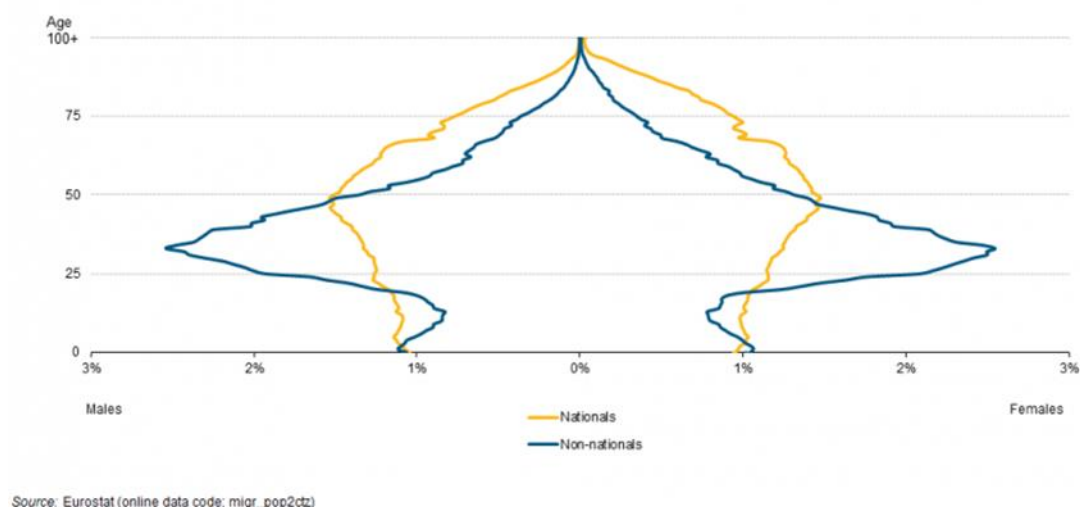
Source: Eurostat (online data codes: migr_pop1ctz and migr_pop3ctb)

Πίνακας 11 : Κύριες χώρες ιθαγένειας – γέννηση του αλλοδαπού, στοιχεία 1^{ης} Ιανουαρίου 2014 (σε απόλυτους αριθμούς και ως ποσοστό του συνόλου των ξένων που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό. (Πηγή : Eurostat)

1.4 Απόκτηση ιθαγένειας

Η απόκτηση της ιθαγένειας αυξήθηκε κατά 20% το 2013.

Ο αριθμός των ατόμων που έχουν αποκτήσει την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ το 2013 ήταν 984.800, που αντιστοιχεί σε αύξηση κατά 20% σε σχέση με το 2012. Το 2013, περισσότεροι άνθρωποι είχαν αποκτήσει την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ από ότι σε οποιοδήποτε άλλο έτος κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002 – 2012.

Πίνακας 12 : Ηλικιακή διάρθρωση των εθνικών και των μη εθνικών πληθυσμών, ΕΕ-28, 1 Ιανουαρίου, 2014 (%) (Πηγή: Eurostat)

Η Ισπανία είχε τον υψηλότερο αριθμό των ατόμων που αποκτούν την ιθαγένεια το 2013, σε 225.800 (ή 23% της ΕΕ στο σύνολο). Τα επόμενα υψηλότερα επίπεδα απόκτησης ιθαγένειας ήταν στο Ηνωμένο Βασίλειο (207.500), στη Γερμανία (115.100), στην Ιταλία (100.700) και στη Γαλλία (97.300). Σε απόλυτους αριθμούς, οι μεγαλύτερες αυξήσεις σε σύγκριση με το 2012 παρατηρήθηκαν στην Ισπανία, καθώς σε 131.700 περισσότερους κατοίκους χορηγήθηκε ισπανική υπηκοότητα (αυτό οφείλεται εν μέρει σε μια μεταβολή στην πηγή των πληροφοριών, στην έννοια και στην αναφορά του χρόνου), ακολουθούμενη από την Ιταλία (35,3 χιλιάδες), το Ηνωμένο Βασίλειο (13.600) και την Ελλάδα (9.200). Αντίθετα, οι υψηλότερες μειώσεις σε απόλυτες τιμές παρατηρήθηκαν στην Ουγγαρία (σε 9.200 λιγότερα άτομα χορηγήθηκε ουγγρική υπηκοότητα από το 2012) και στην Ολλανδία (5.000).

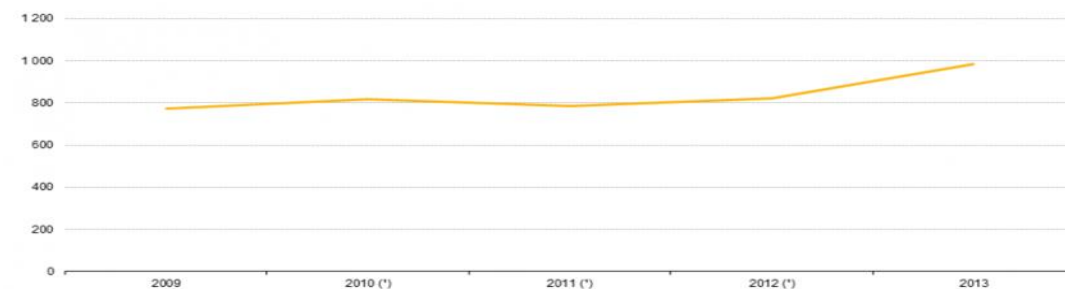
Ένας δείκτης που χρησιμοποιείται συνήθως είναι το «ποσοστό πολιτογράφησης», που ορίζεται ως η σχέση μεταξύ του συνολικού αριθμού των υπηκοοτήτων που χορηγήθηκαν καθώς και με το απόθεμα των αλλοδαπών κατοίκων στην αρχή του έτους. Το κράτος μέλος της ΕΕ με το υψηλότερο ποσοστό πολιτογράφησης το 2013 ήταν η Σουηδία (7,6 εξαγορών ανά 100 κατοίκους μη

υπηκόους), ακολουθούμενη από την Ουγγαρία και την Πορτογαλία (6,5 και 5,9 ανά 100 εξαγορές αλλοδαπών κατοίκων αντίστοιχα).

Μερικοί, περίπου 871.300 πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν σε κράτος μέλος της ΕΕ απέκτησαν την ιθαγένεια της ΕΕ το 2013, που αντιστοιχεί σε αύξηση 21% σε σχέση με το 2012. Ως εκ τούτου, οι πολίτες των τρίτων χωρών αντιπροσώπευαν το 89% όλων των προσώπων που απέκτησαν ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ το 2013. Αυτές οι νέοι πολίτες ήταν πολίτες, κυρίως από την Αφρική (26% του συνολικού αριθμού των υπηκοοτήτων που αποκτήθηκαν), την Ασία (23%), τη Βόρεια και Νότια Αμερική (22%) και την Ευρώπη, εκτός από το ΕΕ (17%). Οι πολίτες των κρατών μελών της ΕΕ που απέκτησαν την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της ΕΕ ανήλθαν σε 98.500 άτομα, αντιπροσωπεύοντας έτσι το 10% του συνόλου. Σε απόλυτους αριθμούς, οι κύριες ομάδες της ΕΕ, ήταν πολίτες που αποκτούν την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της ΕΕ και ήταν Ρουμάνοι που γίνονται πολίτες της Ουγγαρίας (7,0 χιλιάδες άτομα) ή της Ιταλίας (4.400 άτομα), Πολωνοί που γίνονται πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου (6,0 χιλιάδες άτομα) ή της Γερμανίας (5.500 άτομα), οι Ιταλοί που αποκτούν την ιθαγένεια της Γερμανίας (2.800 άτομα) και το Βέλγιο (1.900 άτομα), οι Έλληνες που γίνονται πολίτες της Γαλλίας (3.900 άτομα) και της Πορτογαλίας που γίνονται πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου (1.900 άτομα).

Στο Λουξεμβούργο και την Ουγγαρία, η πλειοψηφία των νέων υπηκοοτήτων που χορηγήθηκαν ήταν για τους πολίτες άλλου κράτους μέλους της ΕΕ. Στην περίπτωση του Λουξεμβούργου, οι Πορτογάλοι αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο μερίδιο, ακολουθούμενοι από τους Ιταλούς, τους Γάλλους, τους Βέλγους και τους Γερμανούς, ενώ στην περίπτωση της Ουγγαρίας, η απόκτηση της ιθαγένειας της ΕΕ ήταν σχεδόν αποκλειστικά από Ρουμάνοι.

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, η μεγαλύτερη ομάδα των νέων πολιτών στα κράτη μέλη της ΕΕ το 2013 ήταν πολίτες του Μαρόκου (86.500, που αντιστοιχεί στο 8,8% του συνόλου των υπηκοοτήτων που χορηγήθηκαν), της Ινδίας (48 300, που αντιστοιχεί στο 4,9%), της Τουρκίας (46.500, ή 4,7%), της Κολομβίας (42,0 χιλιάδες, ή 4,3%), της Αλβανίας (41.700, ή 4,2%) και του Εκουαδόρ (40.400, ή 4,1%). Σε σύγκριση με το 2012, ο αριθμός των πολιτών του Μαρόκου που απέκτησαν την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ αυξήθηκε κατά 46%. Τα μεγαλύτερα ποσοστά των Μαροκινών απέκτησαν νέα τους ιθαγένεια στην Ισπανία (35%), την Ιταλία (29%) και τη Γαλλία (19%).

(*) Includes Romanian data from 2009.
Source: Eurostat (online data code: migr_acq)

Πίνακας 13: Αριθμός ατόμων που έχουν αποκτήσει την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της ΕΕ, 2009 (Πηγή: Eurostat)

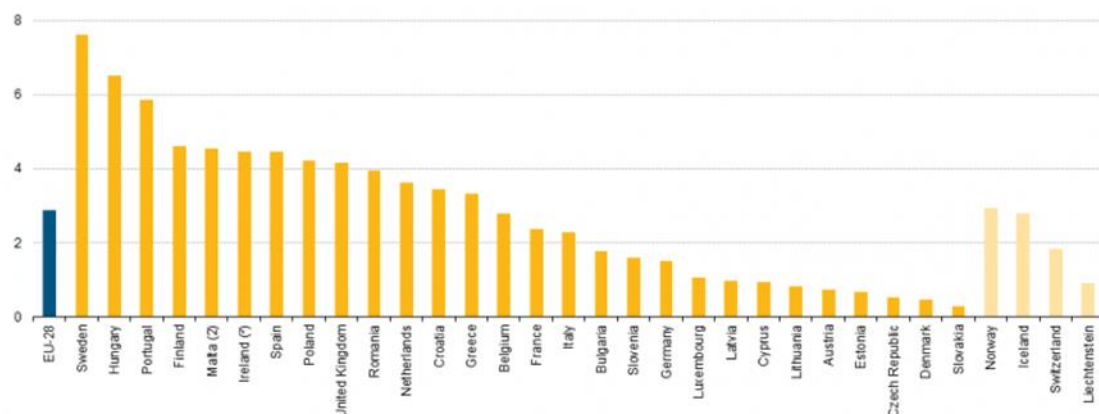
1.5 Πηγές δεδομένων και διαθεσιμότητα

Η μετανάστευση είναι ιδιαίτερα δύσκολο να μετρηθεί. Είναι δύσκολο να υπολογιστούν οι άνθρωποι που εξέρχονται από μια χώρα από εκείνους που φθάνουν. Μια ανάλυση που σύγκρινε το 2013, την μετανάστευση και την αποδημία των δεδομένων από τα κράτη μέλη της ΕΕ επιβεβαίωσε ότι αυτό, ήταν αλήθεια σε πολλές χώρες.

	Total	former citizens of other EU Member States		former citizens of non-member countries		formerly stateless		unknown former citizenship	
	(thousands)	(thousands)	(% of the total)	(thousands)	(% of the total)	(thousands)	(% of the total)	(thousands)	(% of the total)
EU-28	984.8	98.5	10.0	871.3	88.5	3.6	0.4	11.5	1.2
Belgium	34.8	8.1	23.4	26.3	75.6	0.1	0.2	0.3	0.8
Bulgaria	0.8	0.0	2.1	0.8	93.6	0.0	0.0	0.0	4.3
Czech Republic	2.2	0.4	17.6	1.8	81.1	0.0	0.0	0.0	1.3
Denmark	1.8	0.2	13.1	1.5	83.8	0.0	2.6	0.0	0.5
Germany	115.1	23.8	20.7	89.8	78.0	1.0	0.8	0.6	0.5
Estonia	1.3	0.0	0.2	1.3	99.8	0.0	0.0	0.0	0.0
Ireland	24.3	1.8	7.3	22.5	92.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Greece	29.5	0.8	2.6	28.5	96.6	0.0	0.1	0.2	0.8
Spain	225.8	3.3	1.5	216.6	95.9	0.0	0.0	5.9	2.6
France	97.3	9.3	9.6	85.6	88.0	0.0	0.0	2.4	2.4
Croatia	1.0	0.1	8.1	0.9	90.2	0.0	0.9	0.0	0.7
Italy	100.7	7.2	7.1	93.5	92.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Cyprus	1.6	0.7	44.4	0.9	55.5	0.0	0.0	0.0	0.1
Latvia	3.1	0.0	1.2	3.0	96.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Lithuania	0.2	0.0	2.7	0.1	57.3	0.1	40.0	0.0	0.0
Luxembourg	2.6	2.1	81.2	0.5	18.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Hungary	9.2	7.3	79.9	1.8	20.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Malta	1.0	0.3	26.8	0.7	70.9	0.0	0.1	0.0	2.3
Netherlands	25.9	1.8	7.0	22.9	88.4	0.1	0.5	1.0	4.0
Austria	7.4	1.1	14.3	6.3	85.1	0.0	0.5	0.0	0.0
Poland	3.9	0.6	14.2	3.4	85.8	0.0	0.0	0.0	0.0
Portugal	24.5	1.1	4.3	23.4	95.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Romania	2.8	0.0	0.8	2.8	99.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Slovenia	1.5	0.3	21.4	1.2	78.5	0.0	0.0	0.0	0.1
Slovakia	0.2	0.1	27.1	0.2	72.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Finland	8.9	0.9	10.4	7.8	87.3	0.1	0.9	0.1	1.4
Sweden	50.2	9.7	19.3	37.8	75.3	2.0	4.0	0.7	1.4
United Kingdom	207.5	17.6	8.5	189.7	91.4	0.1	0.1	0.1	0.0
Iceland	0.6	0.2	28.0	0.4	71.5	0.0	0.0	0.0	0.0
Liechtenstein	0.1	0.0	37.7	0.1	62.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Norway	13.5	1.5	10.9	11.2	82.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Switzerland	34.1	16.4	48.3	17.6	51.6	0.0	0.0	0.0	0.0

(*) The values for the different categories of former citizenship may not sum to the total due to rounding.
Source: Eurostat (online data code: migr_acq)

Πίνακας 14 : Άτομα που έχουν αποκτήσει την υπηκοότητα της χώρας αναφοράς, 2013 (Πηγή: Eurostat)

(*) Data on the number of non-national residents refer to 1 January 2013.

(*) Provisional.

Source: Eurostat (online data codes: migr_acq and migr_pop1ctz)

Πίνακας 15 : Ρυθμός πολιτογράφησης, 2013(ανά 100 κατοίκους μη υπηκόους).
(Πηγή: Eurostat)

1.6 Βάση για τη συλλογή δεδομένων

Από το 2008 η συλλογή δεδομένων για τη μετανάστευση, την ιθαγένεια και το άσυλο έχει βασιστεί στο κανονισμό 862/2007⁵. Η ανάλυση και η σύνθεση της ΕΕ, της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών και των υποψήφιες χωρών, κατά την 1^η Ιανουαρίου του έτους αναφοράς δίδονται στον κανονισμό εφαρμογής 351/2010. Αυτό ορίζει ένα βασικό σύνολο των στατιστικών στοιχείων για τις διεθνείς μεταναστευτικές ροές, τα αποθέματα του πληθυσμού των αλλοδαπών, την απόκτηση ιθαγένειας, άδειες διαμονής, άσυλο⁶ και τα μέτρα κατά της παράνομης εισόδου και παραμονής. Παρά το γεγονός ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν όλα τα κατάλληλα δεδομένα, σύμφωνα με την εθνική πρακτική και τη διαθεσιμότητα, τα στατιστικά στοιχεία που συλλέγονται βάσει του κανονισμού πρέπει να βασίζονται σε κοινούς ορισμούς και τις έννοιες.

Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ βασίζουν τις στατιστικές τους σε διοικητικά δεδομένα πηγές όπως μητρώα πληθυσμού, μητρώα αλλοδαπών, τα

⁵ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ αριθ. 862/2007 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 11ης Ιουλίου 2007 σχετικά με τις κοινοτικές στατιστικές για τη μετανάστευση και τη διεθνή προστασία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 311/76 σχετικά με την κατάρτιση στατιστικών για τους αλλοδαπούς εργαζόμενους.

⁶ Το άσυλο είναι μια μορφή προστασίας που παρέχεται από ένα κράτος στο έδαφος του με βάση την αρχή της μη επαναπροώθησης (δεν αναχαιτίζουν / αποστολή πίσω) και σε διεθνές ή εθνικό επίπεδο αναγνωρίζονται τα δικαιώματα των προσφύγων. Χορηγείται σε ένα πρόσωπο που δεν είναι σε θέση να αναζητήσει προστασία στην χώρα του / της ιδιότητας του πολίτη ή / και κατοικίας, ιδίως για φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων.

μητρώα των αδειών διαμονής ή εργασίας, τα μητρώα ασφάλισης υγείας και φορολογικά μητρώα. Ορισμένες χώρες χρησιμοποιούν τις στατιστικές καθρέφτη, δειγματοληπτικές έρευνες ή τις μεθόδους εκτίμησης για την παραγωγή στατιστικών για τη μετανάστευση. Τα στοιχεία για την απόκτηση της ιθαγένειας συνήθως παράγονται από τα διοικητικά συστήματα. Η εφαρμογή του κανονισμού αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση της διαθεσιμότητας και της συγκρισιμότητας των στατιστικών για τη μετανάστευση και την ιθαγένεια.

Population tables revised		Table codes	
Population by sex, age group and citizenship		(migr_pop1ctz)	
Population by sex, age and broad group of citizenship		(migr_pop2ctz)	
Population by sex, age group and country of birth		(migr_pop3ctb)	
Population by sex, age and broad group of country of birth		(migr_pop4ctb)	
Population by sex, citizenship and broad group of country of birth		(migr_pop5ctz)	
Population by sex, country of birth and broad group of citizenship		(migr_pop6ctb)	
Population tables revised by:		Years revised	
Bulgaria, Spain, Italy, Latvia, Malta, Austria and the United Kingdom		2008–11	
Ireland, Lithuania		2002–11	
Greece		2011–12	
Cyprus		2010	
Poland, Portugal		2009–11	

Migration tables revised		Table codes	
Immigration by sex, age group and citizenship		(migr_imm1ctz)	
Immigration by sex, age and broad group of citizenship		(migr_imm2ctz)	
Immigration by sex, age group and country of birth		(migr_imm3ctb)	
Immigration by sex, age and broad group of country of birth		(migr_imm4ctb)	
Immigration by sex, citizenship and broad group of country of birth		(migr_imm5ctz)	
Immigration by sex, country of birth and broad group of citizenship		(migr_imm6ctb)	
Emigration by sex and age		(migr_emi2)	
Emigration by sex, age group and citizenship		(migr_emi1ctz)	
Emigration by sex, age group and country of birth		(migr_emi4ctb)	
Emigration by sex, age group and country of next usual residence		(migr_emi3ndt)	
Migration tables revised by:		Years revised	
Ireland and France		2006–11	
Spain, Malta, Portugal and Romania		2008–11	
Greece		2011–12	
Cyprus		2009	
Latvia		2000–11	
Lithuania		2001–09	
Austria		2007–11	

Πίνακας 16 : Μετά το 2011 η απογραφή πληθυσμού και μετανάστευσης. Η κατάσταση από τα μέσα του Μάη, 2015 (Πηγή: Eurostat)

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 2.1 (α), (β), (γ), του κανονισμού 862/2007, οι μετανάστες που διαμένουν (ή οι οποίοι αναμένεται να κατοικούν) στο έδαφος ενός κράτους μέλους της ΕΕ για μια περίοδο τουλάχιστον 12 μηνών απαριθμούνται, όπως και οι μετανάστες που ζουν στο εξωτερικό για περισσότερο από 12 μήνες. Τα στοιχεία για τις αγορές της ιδιότητας του πολίτη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3.1 (δ) του κανονισμού 862/2007, το οποίο ορίζει ότι: «Τα κράτη μέλη παρέχουν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των (...) τα πρόσωπα που έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο έδαφος του κράτους μέλους και έχουν αποκτήσει κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς την υπηκοότητα του κράτους μέλους (...) αναλύονται με (...) την προηγούμενη υπηκοότητα των συγκεκριμένων προσώπων και κατά το αν τα πρόσωπα ήταν προηγουμένως απάτριδες ».

Το «ποσοστό πολιτογράφησης» θα πρέπει να χρησιμοποιείται με προσοχή, επειδή ο αριθμητής περιλαμβάνει όλους τους τρόπους απόκτησης και όχι μόνο πολιτογραφήσεις επιλέξιμων κατοίκων (αλλοδαποί) και ο παρονομαστής περιλαμβάνει όλους τους ξένους και όχι τον σχετικό πληθυσμό, με άλλα λόγια, τους εν λόγω αλλοδαπούς που είναι επιλέξιμοι για πολιτογράφηση.

1.7 Στατιστικές για το Άσυλο

Ένας στους τρεις ανθρώπους ζητά άσυλο στην Γερμανία.

Το 2014, ο μεγαλύτερος αριθμός των αιτούντων καταγράφηκε κατά πολύ στη Γερμανία (202.700 υποψηφίους, ή 32% του συνόλου των αιτούντων), ακολουθεί η Σουηδία (81.200, ή 13%), η Ιταλία (64.600, ή 10%), η Γαλλία (62.800, ή 10%) και η Ουγγαρία (42.800, ή 7%).

Ο αριθμός των αιτούντων για άσυλο, το 2014 υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με το 2013, στην Ιταλία (+ 143%) και την Ουγγαρία (+ 126%) και αυξήθηκε σημαντικά στη Γερμανία (+ 60%) και τη Σουηδία (+ 50%), ενώ μειώθηκε κατά 5% στη Γαλλία. Σε σύγκριση με τον πληθυσμό του κάθε κράτους μέλους, τα υψηλότερα ποσοστά των εγγεγραμμένων αιτούντων καταγράφηκαν σε Σουηδία (8,4 αιτούντες ανά χίλιους κατοίκους), πολύ πιο μπροστά από την Ουγγαρία (4,3), την Αυστρία (3,3), την Μάλτα (3,2), τη Δανία (2,6) και τη Γερμανία (2,5). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στην Πορτογαλία, τη Σλοβακία και τη Ρουμανία. Το 2014, υπήρχαν 1,2 αιτούντων άσυλο ανά χίλιους κατοίκους στην ΕΕ.

Πάνω από 70.000 Σύριοι κάνανε αίτηση για άσυλο στη Γερμανία και τη Σουηδία.

Η Συρία (122.800 αιτούντων άσυλο, ή το 20% του συνολικού αριθμού των αιτούντων) συνέχισε να είναι η κύρια χώρα της οποίας οι κάτοικοι ζητούν άσυλο. Από τους 122.800 Σύριους που υπέβαλαν αίτηση για άσυλο στην ΕΕ το 2014, περίπου το 60%

καταγράφηκε σε δύο κράτη μέλη: τη Γερμανία (41.100) και τη Σουηδία (30.800). Οι Σύριοι αντιπροσωπεύουν επίσης τον κύριο αριθμό αιτούντων στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, τη Δανία, την Ισπανία, την Κύπρο, την Ολλανδία, την Αυστρία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία.

Το Αφγανιστάν (41.300 αιτούντες άσυλο, ή 7% του συνολικού αριθμού των αιτούντων) έγινε η δεύτερη χώρα η οποία ζητάει άσυλο στην ΕΕ το 2014. Από τους 41.300 Αφγανούς που αναζητούν προστασία στην ΕΕ το 2014, 9.700 καταγράφηκαν στη Γερμανία και 8.800 στην Ουγγαρία.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, τουλάχιστον οι μισοί από τους αιτούντες προέρχονταν από μία μόνο χώρα. Αυτό συνέβη το 2014 στη Κύπρο (57% των αιτούντων προέρχονταν από τη Συρία), στη Βουλγαρία (56% από τη Συρία), στην Ουγγαρία (50% από Κόσσοβο) και στην Πολωνία (50% από τη Ρωσία).

1.8 Γενικό πλαίσιο

Οι πολίτες των κρατών μελών της ΕΕ έχουν την ελευθερία να ταξιδεύουν και την ελεύθερη κυκλοφορία εντός των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ. Οι κυβερνήσεις για τη μετανάστευση εντός της ΕΕ, ανησυχούν όλο και περισσότερο με την προσέλκυση ενός συγκεκριμένου προφίλ διακινούμενων. Η επιλογή μπορεί να πραγματοποιηθεί με βάση τις γλωσσικές γνώσεις, επαγγελματική εμπειρία, την εκπαίδευση και την ηλικία. Εναλλακτικά, οι εργοδότες μπορούν να κάνουν την επιλογή ούτως ώστε οι μετανάστες να έχουν ήδη μια θέση εργασίας κατά την άφιξή τους.

Εκτός από τις κυβερνήσεις για την ενθάρρυνση της πρόσληψης εργατικού δυναμικού, η μεταναστευτική πολιτική συχνά επικεντρώνεται σε δύο τομείς: την πρόληψη της μη εξουσιοδοτημένης μετανάστευσης και της παράνομης απασχόλησης των μεταναστών, οι οποίοι δεν επιτρέπεται να εργαστούν, και την προώθηση της ένταξης των μεταναστών στην κοινωνία. Σημαντικοί πόροι έχουν κινητοποιηθεί για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου ανθρώπων και των δικτύων παράνομης διακίνησης στην ΕΕ.

Μερικά από τα πιο σημαντικά νομοθετικά κείμενα που εγκρίθηκαν στον τομέα της μετανάστευσης περιλαμβάνουν:

- Η οδηγία 2003/86 / ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης
- Οδηγία 2003/109 / ΕΚ σχετικά με το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος για τους υπηκόους τρίτων χωρών
- Οδηγία 2004/114 / ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με την εισαγωγή των μαθητών
- Οδηγία 2005/71 / ΕΚ του Συμβουλίου για τη διευκόλυνση της εισδοχής των ερευνητών στην ΕΕ
- Οδηγία 2008/115 / ΕΚ για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών
- Οδηγία 2009/50 / ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με την εισδοχή μεταναστών υψηλής ειδίκευσης.

Εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων είναι αρμόδια για την ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική. Το 2005, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακίνησε τη συζήτηση σχετικά με την ανάγκη για ένα κοινό σύνολο κανόνων για την εισδοχή οικονομικών μεταναστών, με την Πράσινη Βίβλο για μια κοινοτική προσέγγιση της διαχείρισης της οικονομικής μετανάστευσης (COM (2004) 811 τελικό), η οποία οδήγησε στην έκδοση της ένα (COM (2005) 669 τελικό) στο τέλος του 2005. Τον Ιούλιο του 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με τις προτεραιότητες πολιτικής για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης υπηκόων τρίτων χωρών (COM (2006) 402 τελικό), η οποία αποσκοπεί να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ της ασφάλειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων ενός ατόμου, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας

παράνομης μετανάστευσης. Τον Σεπτέμβριο του 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την Τρίτη ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη (COM (2007) 512 τελικό). Μια ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2008 τόνισε τη σημασία της ενίσχυσης της παγκόσμιας προσέγγισης της μετανάστευσης: βελτίωση του συντονισμού, της συνοχής και των συνεργειών (COM (2008) 611 τελικό) ως μια πτυχή της εξωτερικής και της αναπτυξιακής πολιτικής. Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης, το οποίο εγκρίθηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ τον Δεκέμβριο του 2009, καθορίζει ένα πλαίσιο και μια σειρά αρχών για τη συνεχή ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πολιτικών στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων για την περίοδο 2010-2014 για θέματα που σχετίζονται με τη μετανάστευση η οποία είναι κεντρικό στοιχείο αυτού του προγράμματος. Για να επιφέρουμε τις αλλαγές που συμφωνήθηκαν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε ένα σχέδιο δράσης για την εφαρμογή του προγράμματος της Στοκχόλμης – επίτευξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην υπηρεσία των πολιτών της Ευρώπης (COM (2010) 171 τελικό) το 2010.

Τον Μάιο του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την «Έκθεση ιθαγένεια της ΕΕ το 2013» (COM (2013) 269 τελικό). Στην έκθεση σημειώνεται ότι η ιθαγένεια της ΕΕ φέρνει νέα δικαιώματα και τις ευκαιρίες. Η ελευθερία στο να ζεις και να μετακινείσαι ελεύθερα στο εσωτερικό της ΕΕ είναι το πιο πρώτο δικαίωμα το οποίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την απόκτηση ιθαγένειας. Λαμβάνοντας υπόψη τη σύγχρονη τεχνολογία και το γεγονός ότι είναι πλέον ευκολότερη η μετακίνηση, η ελεύθερη κυκλοφορία, επιτρέπεται στους Ευρωπαίους να διευρύνουν τους ορίζοντές τους πέρα από τα εθνικά σύνορα, και να εγκαταλείψουν τη χώρα τους για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, να έρχονται και να φεύγουν μεταξύ των χωρών της ΕΕ να εργάζονται, να σπουδάζουν και να ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους ή για αναψυχή, ή να ψωνίσουν πέραν των συνόρων. Ελεύθερη κυκλοφορία αυξάνει δυνητικά κοινωνικές και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις εντός της ΕΕ και ενώνει τους δεσμούς μεταξύ των πολιτών της ΕΕ. Επιπλέον, μπορεί να δημιουργήσει αμοιβαία οικονομικά οφέλη για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που παραμένουν στο σπίτι.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις 13 Μαΐου 2015 μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τη μετανάστευση που περιγράφει τα άμεσα μέτρα που θα ληφθούν προκειμένου να ανταποκριθεί στην κατάσταση κρίσης στη Μεσόγειο, καθώς και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν κατά τα επόμενα χρόνια για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης σε όλες τις πτυχές της.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης ετήσια παρουσίασε μια έκθεση για τη μετανάστευση και το άσυλο (2014), η οποία δόθηκε στη δημοσιότητα στις 10 Ιουνίου 2015, παρέχει μια επισκόπηση των βασικών νομικών και πολιτικών εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα σε ολόκληρη την ΕΕ στο σύνολό της και μέσα σε συμμετέχουσες χώρες. Πρόκειται για ένα περιεκτικό έγγραφο και καλύπτει όλες τις πτυχές της πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης από τη Γενική Διεύθυνση για τη Μετανάστευση και Εσωτερικών Υποθέσεων και τους κοινοτικούς οργανισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι κοινωνικοοικονομικές επιδράσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας

2.1 Εισαγωγή

Τόσο οι συνέπειες όσο και η αξιολόγηση των συνεπειών της μετανάστευσης, διαφοροποιούνται για κάθε χώρα ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της αλλά και το είδος μεταναστευτικού δυναμικού που δέχεται στους κόλπους της⁷.

2.2 Συνέπειες της μετανάστευσης

Αποτελεί αναγνωρίσιμο γεγονός, ότι οι μετανάστες συμβάλλουν τόσο στον κοινωνικό και πολιτιστικό εμπλουτισμό της χώρας υποδοχής όσο και στην επιχειρηματικότητα, επηρεάζοντας τους αντίστοιχους δείκτες, εφόσον αυξάνουν την προσφορά εργατικού δυναμικού και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ελλείψεων. Στις ΗΠΑ, συνέβαλαν στην βελτίωση της ηλικιακής καμπύλης. Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες η εισροή μεταναστών λειτούργησε θετικά στη συρρίκνωση του ενεργού εργατικού πληθυσμού. Τα αποτελέσματα των περισσότερων μελετών που έχουν εκπονηθεί από αντίστοιχους φορείς στην Ελλάδα (ΓΣΕΕ, ΟΑΕΔ, ΚΕΜΕ, κτλ), δείχνουν ότι δεν υπάρχει ο φόβος που συχνά εκφράζεται για τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει τόσο η προσέλευση αλλά και η απασχόληση των αλλοδαπών στον τόπο μας. Υπάρχουν φόβοι κατά καιρούς, ότι η ύπαρξη μεγάλου αριθμού αλλοδαπών στην αγορά εργασίας, στερεί την δυνατότητα στους εγχώριους να απασχοληθούν. Αυτό πιθανότατα μπορεί να οφείλεται στους παρακάτω λόγους:

- Στην όχι και τόσο σταθερή οικονομική κατάσταση των Ελλήνων πολιτών, η αύξηση της ανεργίας και η πτώση του βιοτικού επιπέδου έχουν σαν αποτέλεσμα να βλέπουν τους μετανάστες ως ανταγωνιστές στην ίδια κοινωνία.
- Στην έλλειψη παιδείας, αφού τα παιδιά αναπαράγουν απόψεις ξενοφοβίας και ρατσισμού που αντλούν από τους ενηλίκους, επειδή δεν υπάρχει κάποιος τρόπος εκπαίδευσης με ειδικά μαθήματα στα σχολεία, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί σε πρώτη φάση, αυτή πολυφυλετική και πολυπολιτισμική κοινωνία.

Αντίθετα λοιπόν με αυτήν την απαισιόδοξη άποψη, έρχονται οι επίσημες μελέτες να μας αποδείξουν ότι για την Ελλάδα, οι συνέπειες της μετανάστευσης συχνά περιγράφονται ως πολύ θετικές για την οικονομία της χώρας. Η χαμηλή αμοιβή των παράνομων ή μη αλλοδαπών εργαζομένων που καμία φορά φτάνει και στο 50 - 60% ενός κανονικού ημερομισθίου, συμβάλλει θετικά στην οικονομία της Ελλάδας, τόσο

⁷(Ο «φόβος του ξένου» στην αγορά εργασίας. Ανοχές και προκαταλήψεις στην ανάπτυξη.)
Λυμπεράκη Αντιγόνη, Πελαγίδης Θεόδωρος, Εκδ.2002

στην αύξηση του προϊόντος όσο και της απασχόλησης. Με την απασχόληση των αλλοδαπών έχουμε μείωση του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα να έχουμε οικονομικότερο τελικό προϊόν και δυνάμωση της επιχειρηματικότητας, επίσης με την αύξηση του πληθυσμού λόγω της μετανάστευσης, έχουμε και αντίστοιχη αύξηση της κατανάλωσης, κάτι που κλείνει θετικά τον κύκλο παραγωγή – διάθεση – κατανάλωση.

Το κυρίαρχο θέμα στον τομέα μετανάστευση, είναι πιθανά η «ξеноφοβία» που έντονα έχει αναπτυχθεί. Επίσης, σημαντικό κομμάτι στην αγορά εργασίας προσφέρουν οι μετανάστες, κυρίως σε εργασίες που είτε αδυνατούν, είτε αδιαφορούν να ασχοληθούν οι Έλληνες εργαζόμενοι λόγω της ουσιαστικής απορρόφησης της Ελληνικής κοινωνίας στον Δυτικό τρόπο ζωής. Υπήρξε μια αισιόδοξη πρόβλεψη, ότι οι μετανάστες θα μπορούσαν να αποτελέσουν μία λύση για το σύστημα του Κράτους Πρόνοιας. Οι υπολογισμοί ωστόσο έχουν δείξει πως πρέπει να εισρεύσουν στις χώρες αυτές αρκετά εκατομμύρια μετανάστες για να διατηρηθεί η σημερινή κοινωνική ευημερία σε σχετικά επίπεδα. Επίσης, για να αποδώσει η χρησιμοποίηση της μετανάστευσης για την τόνωση του Κράτους Πρόνοιας θα πρέπει οι μετανάστες όλοι να νομιμοποιηθούν για να πληρώνουν ασφαλιστικές εισφορές, κάτι που δεν συμβαίνει δυστυχώς μιας και πολλοί εργοδότες επιλέγουν να απασχολούν παράνομα τους μετανάστες⁸.

Πολλοί ήταν αυτοί που συνέβαλλαν στην διόγκωση της παραοικονομίας με τη χρήση του φτηνού εργατικού δυναμικού που παρείχαν οι μετανάστες δημιουργώντας το φαύλο ερώτημα αν η παραοικονομία εξακολουθεί να υφίσταται εξαιτίας των μεταναστών ή αν υπάρχει γιατί λόγω της φύσης της παρέχει τη δυνατότητα εργασιακής απασχόλησης σε αυτούς. Οι σύγχρονες οικονομικές θεωρήσεις τείνουν στο συμπέρασμα πως τα νέα αναπτυξιακά μοντέλα με τις συνθήκες που δημιουργούν θα συντηρήσουν το φαινόμενο αυτό.

Οι μετανάστες προσλαμβάνονται γιατί δέχονται να εργαστούν με χαμηλές αμοιβές οι οποίες παραμένουν χαμηλά γιατί υπάρχουν εργαζόμενοι (μετανάστες) που λόγω ιδιαίτερων οικονομικών συνθηκών τους αποδέχονται. Αποτελούν την πλειοψηφία σε επαγγέλματα που πολλά από αυτά δεν ασκούνται από εγχώριους εργαζόμενους είτε λόγω του υποτιμητικού τους χαρακτήρα είτε λόγω της προτίμησης του ημεδαπού πληθυσμού στην απασχόληση περισσότερο κερδοφόρων δραστηριοτήτων όπως τα τουριστικά επαγγέλματα. Δεν πρέπει να αγνοείται τέλος πως εξαιτίας του δύσκολου καθεστώτος που βιώνει –ιδιαιτέρα ο παράνομος- μετανάστης αποτελεί πειθήνια εργατική δύναμη. Η διερεύνηση των συνεπειών της μετανάστευσης αφορά τόσο τη χώρα προέλευσης μεταναστών, όσο και τη χώρα υποδοχής. Οι συνέπειες για τη χώρα τους είναι θετικές. Περιορίζεται η πίεση από την πληθυσμιακή αύξηση, μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν εργασία, εισρέει εισόδημα στη χώρα και σε αρκετές περιπτώσεις η επιστροφή των μεταναστών συνδέεται και με τη μεταφορά γνώσεων.

⁸ Χλέτσος Μιχαήλ (Αναπληρωτής καθηγητής Οικονομικών Επιστημών- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Μελέτες στους παράγοντες της απασχόλησης και της δομής της αγοράς εργασίας, 2002.

Σ' ότι αφορά τη χώρα υποδοχής, οι συνέπειες από την είσοδο των μεταναστών πρέπει να αναλυθούν σε δύο επίπεδα. Πρώτον, να διερευνηθεί σε επίπεδο θεωρίας ποιες είναι οι επιδράσεις που επιφέρει η χρησιμοποίησή τους σε διάφορους οικονομικούς τομείς. Δεύτερον, να μετρηθούν στη βάση στατιστικών – οικονομετρικών υποδειγμάτων οι συνέπειες από τη χρησιμοποίηση των μεταναστών στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, στην κατανάλωση, στο επίπεδο τιμών, στην απασχόληση κτλ. Η γενική θεώρηση είναι ότι η χρησιμοποίηση των μεταναστών είναι θετική στο σύνολο της οικονομίας της χώρας υποδοχής. Η εμπειρία της μετανάστευσης τη μεταπολεμική περίοδο προς τις αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες ανέδειξε πολύ σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές. Πέτυχαν σημαντικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης χάρη στη χρησιμοποίηση των μεταναστών.

Η μετακίνηση των μεταναστών από τις φτωχές χώρες προς τις πλουσιότερες χώρες περιορίζει τις πιέσεις που ασκούνται στην αγορά εργασίας των χωρών τους. Ας μην ξεχνάμε ότι το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδας την περίοδο 1955 – 1965, όταν οι Έλληνες μετανάστευσαν προς τη Δυτική Γερμανία, το Βέλγιο και αλλού. Μάλιστα, επειδή αυτή η μετανάστευση γινόταν με τη σύμφωνη γνώμη του κράτους, το οποίο και την ενθάρρυνε, συνιστούσε μια ιδιόμορφη «πολιτική απασχόλησης». Εκτός όμως από τις πιέσεις στην αγορά εργασίας, μια άλλη θετική επίδραση στις χώρες των μεταναστών είναι τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ο μετανάστης στέλνει πίσω στο σπίτι του ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων του, το οποίο, είτε διοχετεύεται στην κατανάλωση είτε αποταμιεύεται με σκοπό την επένδυση. Σε κάθε περίπτωση τα μεταναστευτικά εμβάσματα επηρεάζουν θετικά την οικονομία της χώρας. Για την Ελλάδα, οι τρεις σημαντικοί παράγοντες της μεταπολεμικής οικονομικής της ανάπτυξης ήταν ο κλάδος της ναυτιλίας, ο κλάδος των κατασκευών και η μετανάστευση.

Στην περίπτωση της Ευρώπης σύμφωνα με τη μελέτη των Winkelman and Zimmermann⁹, η οποία αποδεικνύει ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην ανεργία δεν είναι σημαντικές. Πιστεύεται ότι στην Ευρώπη οι μετανάστες χρησιμοποιούνται ως ευέλικτη εφεδρεία σε περιπτώσεις που η κινητικότητα του εγχώριου εργατικού δυναμικού είναι μικρή. Επίσης, αναφέρουν ότι οι μετανάστες κατά κανόνα συγκεντρώνονται σε προάστια μεγάλων αστικών κέντρων.

Σύμφωνα με την μελέτη τους, παρατηρούμε ότι η νόμιμη μετανάστευση λόγω της διεύρυνσης της Ε.Ε. στις αγορές εργασίας των χωρών της Ε.Ε., όσο και η κίνηση των κεφαλαίων δεν οδηγούν σε σημαντική εξομοίωση των τιμών των παραγωγικών συντελεστών, συμπεριλαμβανομένων και των μισθών. Ως εκ τούτου η επίδραση στους μισθούς των χωρών της Ε.Ε., ακόμη και της Αυστρίας και Γερμανίας που αναμένεται να δεχτούν πολύ περισσότερους μετανάστες απ' ότι οι άλλες χώρες, θα είναι πολύ μικρή.

Αρα, μπορούμε να καταλάβουμε, μελετώντας τις όλες αυτές τις επιπτώσεις από τη μετανάστευση στην οικονομία μιας χώρας, ότι υπάρχουν και θετικές και

⁹ Γερμανοί καθηγητές οικονομικών. Μελέτη πάνω στην μετανάστευση και την οικονομία, 1993.

αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση των εγχώριων ανθρώπων. Το θέμα είναι όμως, αν επηρεάζεται η ανεργία της χώρας με την αύξηση των μεταναστευτικών ροών.

Μελετώντας, τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην οικονομία της Βόρειας Ελλάδας, παρατηρούμε ότι οι παράνομοι μετανάστες λαμβάνουν αμοιβή που φτάνει το 60% της αμοιβής των Ελλήνων και ότι υποκαθιστούν μερικώς τους Έλληνες εργαζόμενους, ειδικά στην περίπτωση της ανειδίκευτης εργασίας. Επιπλέον, 1% της αύξησης του ΑΕΠ στην περιοχή αυτή προέρχεται από την απασχόληση των μεταναστών. Επίσης, οι μετανάστες χρησιμοποιούνται κυρίως επειδή αμείβονται λιγότερο απ' ότι οι Έλληνες και απασχολούνται σε εργασίες που δεν προτιμούνται από τους Έλληνες. Ως εκ τούτου δεν επηρεάζουν σημαντικά την ανεργία. Και το ύψος των αμοιβών που λαμβάνουν οι μετανάστες θα είναι πάντοτε χαμηλότερο από το αντίστοιχο ύψος αμοιβών που λαμβάνουν οι εγχώριοι. Ο λόγος είναι ότι το ύψος της αμοιβής εξαρτάται από το χρονικό διάστημα που παραμένουν στη χώρα και επενδύουν σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Επειδή δαπανούν λιγότερο χρόνο απ' ότι οι ντόπιοι, η διαφορά στις αμοιβές θα παραμένει. Άρα, ούτε οι μισθοί επηρεάζονται.

Σύμφωνα με εισηγήσεις Ελλήνων καθηγητών (Σαρρής και Ζωγραφάκης, 1997 και 1999), επισημαίνουμε πως ότι η χρησιμοποίηση των μεταναστών έχει θετική επίδραση στο ΑΕΠ, στην αύξηση της απασχόλησης και αρνητική επίδραση στους μισθούς των ανειδίκευτων εργατών. Οι μετανάστες είναι στη πλειοψηφία ωρομίσθιοι και εργάζονται κυρίως σε οικοδομικά έργα και ως εργάτες στη βιοτεχνία. Μισοί από αυτούς έχουν ασφάλιση και κατά κανόνα αμείβονται λιγότερο απ' ότι οι άνδρες συνάδελφοί τους. Απασχολούνται κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις και ο βαθμός υποκατάστασης των Ελλήνων από τους μετανάστες είναι μικρός.

Μελετώντας το φαινόμενο της σύγχρονης μετανάστευσης στην Ελλάδα παρατηρούμε ότι η απασχόληση μεταναστών παρουσιάζει συγκέντρωση σε τρεις κυρίως κλάδους : κατασκευές, ιδιωτικά νοικοκυριά και μεταποιητικές βιομηχανίες. Οι μετανάστες επιλέγουν νομούς με σχετικά υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, υψηλό βαθμό αστικοποίησης και αποφεύγουν τη μετακίνηση σε μακρινούς νομούς και παραμεθόριους νομούς. Το ποσοστό ανεργίας του νομού δεν επηρεάζει τους μετανάστες στην επιλογή του τόπου εγκατάστασης. Οι μετανάστες απασχολούνται κυρίως σε επαγγέλματα «ανειδίκευτοι, χειρώνακτες» και «ειδίκευμένοι τεχνίτες». Το ποσοστό των μεταναστών στον πληθυσμό δεν επηρεάζει το ποσοστό ανεργίας ούτε των ανδρών ούτε και των γυναικών. Τόσο η διεθνής όσο και η ελληνική εμπειρία δείχνουν ότι οι μετανάστες χρησιμοποιούνται συνήθως σε εργασίες που οι εγχώριοι εργαζόμενοι δεν τις δέχονται. Αν δεν χρησιμοποιούνταν οι μετανάστες, τότε πιθανόν το παραγόμενο προϊόν σε αυτούς τους τομείς να ήταν ποσοτικά λιγότερο. Επίσης, αρκετές επιχειρήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούν τους μετανάστες ως φτηνή εργατική δύναμη, πιθανόν να μην μπορούσαν να αντέξουν το υψηλότερο εργατικό κόστος και να έκλειναν, με αποτέλεσμα να έμεναν άνεργοι και οι ντόπιοι εργαζόμενοι στη συγκεκριμένη επιχείρηση, αλλά και να μειωνόταν η παραγωγή.

2.3 Σύγχρονες τάσεις κι εξελίξεις στη μεταναστευτική διαδικασία

Οι αλλαγές αυτές προκάλεσαν προβληματισμό και αντιπαραθέσεις καθώς εμφανίζονται νέες οικονομικές εξελίξεις που οδηγούν σε ένα νέο τύπο μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού. Αυτό συνέβη με την εμφάνιση πιο ευέλικτων σχέσεων στην παραγωγή και στις εργασιακές σχέσεις που χαρακτηρίζονται από παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων και υπηρεσιών και διαίρεση των αγορών σε τμήματα. Δημιουργήθηκαν νέες ανάγκες καθώς χρειαζόταν περισσότερη ευελιξία στην παραγωγή και στην αγορά εργασίας, στοιχεία που οδήγησαν στις οικονομικές αυτές εξελίξεις που είναι οι ακόλουθες:

- Η πτώση του ρυθμού ανόδου της βιομηχανικής απασχόλησης και σε μερικές χώρες η απόλυτη μείωσή της.
- Η αύξηση της αυτοαπασχόλησης τόσο στο δευτερογενή όσο και στον τριτογενή τομέα.
- Η εισαγωγή ευέλικτων μορφών απασχόλησης και ευέλικτων διευθετήσεων στην εργασιακή διαδικασία και στην αγορά εργασίας.
- Η παρακμή κλάδων της βαριάς βιομηχανίας και των αντίστοιχων γεωγραφικών περιοχών.
- Η άνοδος της μακροχρόνιας ανεργίας.

Οι αλλαγές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της οικονομικής και θεωρητικής βαρύτητας του ανεπίσημου τομέα της οικονομίας και οδήγησαν στην ανάπτυξη του μοντέλου της τμηματοποιημένης αγοράς εργασίας. Το τελευταίο δικαιολογεί και την αυξανόμενη ζήτηση φτηνού, ξένου εργατικού δυναμικού σε διάφορους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

Στη σημερινή εποχή, η συνεχιζόμενη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, η διεθνοποίηση της παραγωγής και οι «παγκόσμιες πόλεις» δηλαδή συγκεκριμένα αστικά κέντρα υψηλής τεχνολογίας, υπηρεσιών και ελέγχου, έχουν μεγάλη επίδραση στην αναζήτηση μεταναστευτικού δυναμικού

Και αυτό γιατί¹⁰:

- Στα κέντρα αυτά παρατηρείται μια έντονη συμπληρωματικότητα εργασιών και δραστηριοτήτων υψηλού και χαμηλού στάτους γεγονός που ενισχύει τη ζήτηση μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού.
- Σχετικό με το προηγούμενο σημείο είναι το γεγονός του ότι η ύπαρξη και η λειτουργία αυτής της συμπληρωματικότητας σημαίνει ότι η ζήτηση για μεταναστευτικό δυναμικό δεν προέρχεται μόνο από τους φθίνοντες τομείς αλλά και από τους δυναμικούς, δηλαδή από αυτούς που συντελούν περισσότερο στην συνολική οικονομική ανάπτυξη.

¹⁰ Sassen Saskia (Ολλανδικό -Αμερικανίδα κοινωνιολόγος, αναλύσεις της για την παγκοσμιοποίηση και τις διεθνείς μεταναστεύσεις των ανθρώπινων πληθυσμών). Επιστημονικά άρθρα, 1988.

- Η αύξηση της σημασίας και του όγκου των άτυπων δραστηριοτήτων και των ανεπίσημων ρυθμίσεων στην αγορά εργασίας δεν είναι πλέον χαρακτηριστικό μόνο των αναπτυσσόμενων χωρών ή των χωρών της ημιπεριφέρειας αλλά και αυτών του κέντρου. Το γεγονός αυτό ενισχύει τη ζήτηση μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού στα παγκόσμια οικονομικά κέντρα.

Η διεθνοποίηση λοιπόν της παραγωγής και ο νέος καταμερισμός εργασίας οδήγησε τις αναπτυγμένες χώρες να αυξήσουν τις παραγωγικές επενδύσεις τους προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προσδοκούν οι αναπτυσσόμενες χώρες εξωτερική, διεθνή μετανάστευση. Οι άμεσες λοιπόν επενδύσεις των αναπτυγμένων χωρών στις αναπτυσσόμενες προώθησαν το μεταναστευτικό ρεύμα.

Με βάση τις σημερινές εξελίξεις και τάσεις των διεθνών μεταναστευτικών ρευμάτων ενισχύεται η υπόθεση ότι οι οικονομίες του κέντρου θα συνεχίσουν να αποτελούν πόλο ζήτησης μεταναστευτικού δυναμικού, ιδιαίτερα σε φθίνοντες τομείς του δευτερογενούς τομέα και στον τομέα των προσωπικών υπηρεσιών.

Υπάρχει έντονα η άποψη πως η αποτυχία ρύθμισης του φαινομένου της μετανάστευσης στις περισσότερες χώρες συμβαδίζει με την απορύθμιση στην αγορά εργασίας. Η αύξηση της σημασίας του οικονομικού βάρους των επιχειρήσεων και τα μέτρα «διευκόλυνσης» της λειτουργίας τους οδήγησαν στις (ευρύτατα διαδεδομένες στις μέρες μας) εύελικτες μορφές εργασίας όπως είναι η μερική απασχόληση, η ανεξάρτητη εργασία κ.α.

2.4 Ξένοι εργαζόμενοι στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα έχει κατά καιρούς δεχτεί ξένους πολίτες και ιδιαίτερα πρόσφυγες από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ξένης ή ακαθόριστης εθνικότητας, που υπολογίστηκαν μεταπολεμικά σε 19.000 από τους οποίους οι 8.000 Έλληνες της Ρουμανίας χωρίς καθορισμένη εθνικότητα, ενώ προηγουμένως είχε δεχτεί 11.000 άτομα (Αρμένιους, Ρώσους, Σύριους).

Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι 3 δεκάδες χιλιάδες ξένοι εργάζονται στην Ελλάδα. Πρόκειται για άτομα που εργάζονται νόμιμα, δηλαδή με άδεια εργασίας στην Ελλάδα. Μερικά από τα χαρακτηριστικά τους : Οι περισσότεροι είναι άνδρες με ποσοστό 70,5%, ενώ οι γυναίκες 29,5% καλύπτουν ουσιαστικά το 1,2 % του εργατικού δυναμικού των αστικών και ημιαστικών περιοχών της χώρας. Οι περισσότεροι είναι ομογενείς κυπριακής καταγωγής (43%), τούρκικης (19%), αλβανικής (3%), ενώ 23% προέρχονται από χώρες της ΕΟΚ. Από την άλλη άποψη του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας 1 στους 4 ασχολείται με το εμπόριο και τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, 1 στους 6 στη βιομηχανία, 3 στους 4 είναι υπάλληλος - εργάτης - τεχνίτης και 1 στους 5 ασκεί επιστημονικό επάγγελμα. Παρατηρούμε λοιπόν πως, οι περισσότεροι ξένοι είναι νόμιμα εργαζόμενοι στην Ελλάδα και στην ουσία είναι Έλληνες με ξένη υπηκοότητα.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 η χώρα υπήρξε αποκλειστικά χώρα προέλευσης εργατών μεταναστών. Από τότε μέχρι τώρα, το 2015, έγινε και χώρα υποδοχής για ξένους εργαζόμενους. Εκτός από εκείνους που εργάζονται νόμιμα, υπάρχουν και χιλιάδες έγχρωμοι μετανάστες από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας για τους οποίους όμως δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία. Εκείνοι κυρίως, προσλαμβάνονται ως υπηρέτες σε ξενοδοχεία και σε σπίτια, εργάτες σε ναυπηγεία, καθαριστές καθώς και σε ελληνικά πλοία. Σύμφωνα με τον Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου οι αλλοδαποί δεν είναι δυνατόν να υπερβαίνουν το 25% του πληρώματος.

2.5 Γενικό πλαίσιο

Το θέμα εν τέλει δεν είναι οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες της μετανάστευσης στην οικονομία αλλά η δυνατότητα συμβίωσης διαφορετικών εθνικών και φυλετικών ομάδων σε περιόδους κρίσης. Ο μετανάστης στη συνείδηση του ημεδαπού θα είναι πάντα ο ξένος, ο αλλοεθνής σε σχέση με την οποιαδήποτε εγχώρια αναπτυξιακή διαδικασία. Η κοινωνία που ζούμε είναι πλέον πολύ-πολιτισμική και η βαθύτερη γνώση του «άλλου» οδηγεί στην κατανόηση και των δύο πλευρών. Η ενιαία Ευρωπαϊκή πολιτική μπορεί κινείται προς την κατεύθυνση του περιορισμού της μετανάστευσης ή δεκτικότητα όμως και η ανεκτικότητα απέναντι στην ευαίσθητη αυτή πληθυσμιακή ομάδα είναι περισσότερο απόρροια κοινωνικών συνθηκών και παιδείας παρά οικονομικών μεγεθών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Παγκοσμιοποίηση: Το φαινόμενο της μετανάστευσης

3.1 Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια έννοια που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη πραγματικότητα. Η ομοιομορφία του τρόπου ζωής οδηγεί στην εδραίωση ενός παγκόσμιου πολιτισμού. Ο κόσμος σήμερα είναι πιο κοντά από ποτέ, επεκτείνεται τοπικά και ενοποιείται παγκόσμια με την ανάπτυξη των επικοινωνιών και των μεταφορών, την ελεύθερη επέκταση του εμπορίου και την πληροφόρηση. Ο όρος παγκοσμιοποίηση έχει διττό νόημα και απ' τη μία ενσωματώνει το διεθνισμό, την πολυπολιτισμικότητα και τη διεθνή ολοκλήρωση και από την άλλη ευνοεί τον πλανητικό έλεγχο και τον ιμπεριαλισμό. Αρχικά χαρακτήριζε την παγκόσμια οικονομία, ωστόσο δεν περιορίζεται στο οικονομικό επίπεδο αλλά επηρεάζει τη γεωγραφία από πολλές απόψεις: έχει πολιτισμικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις. Η παγκοσμιοποίηση έχει μεταβάλει τα εδαφικά σύνορα, μετασχηματίζει την έννοια της εκπαίδευσης και της εργασίας στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της τηλε-εργασίας, αλλά και τα κύματα μετανάστευσης και διασποράς, καθώς η κινητικότητα προσώπων αυξάνεται με ταχύ ρυθμό. Η τοπική απομόνωση πλέον αντικαθίσταται από την αλληλεξάρτηση των εθνών¹¹.

3.2 Διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης

Με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας οι αγορές και οι οικονομικές περιφέρειες διασταυρώνονται. Οι εμπορικές συναλλαγές, οι επενδύσεις και οι παραγωγικές διαδικασίες των πολυεθνικών εταιρειών επεκτείνονται πέρα από εθνικά σύνορα και ο καταμερισμός της εργασίας ευνοεί τη διασπορά των εγκαταστάσεων μεγάλων επιχειρήσεων σε κέντρα εκτός κλασικών βιομηχανικών πόλεων, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής και ενισχύοντας την τοπική παραγωγή. Η ανάπτυξη του διαδικτύου έχει συμβάλλει στην υποχώρηση των συνόρων και στη διακίνηση από τις επιχειρήσεις πλέον άυλων αγαθών όπως η πληροφορία και η τεχνογνωσία. Η παγκοσμιοποίηση προωθεί την ελεύθερη αγορά και δημιουργεί νέες ευκαιρίες, αλλά ταυτόχρονα μεγαλώνει την διαφορά ανάμεσα στις πλούσιες και φτωχές χώρες οι οποίες συρρικνώνονται οικονομικά. Η κινητικότητα των αγαθών αλλά και των ατόμων αυξάνεται, ωστόσο οι μεταφορές αυτές είναι γεωγραφικά άνισες, με άλλες περιοχές να ευνοούνται και άλλες να περιθωριοποιούνται. «Η παγκοσμιοποίηση και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μπορεί να

¹¹ Λεοντίδου Λίλα (Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος-Γεωγράφος, Παγκοσμιοποίηση και Παγκόσμιες Πόλεις) σελ. 346-353, 2005.

αδυνατίζουν ορισμένα σύνορα εγείρουν όμως άλλα»¹² Με την παγκοσμιοποίηση και την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και επικοινωνιών τα σύνορα θα 'πρεπε να είναι πιο προσπελάσιμα ωστόσο ο έλεγχος των συνόρων έχει αυξηθεί.

Το παγκόσμιο πλέον έχει εισχωρήσει στο τοπικό και γενικότερα υπάρχει μια αλληλεπίδραση αυτών των δύο διαστάσεων. Ο κυβερνοχώρος και η επέκταση των επικοινωνιών δεν αποδυναμώνουν την τοπικότητα αλλά την ενισχύουν και ο τρόπος αναδεικνύεται στο πλαίσιο της «παγκόσμιο-τοπικό-ποίησης». Ο όρος «παγκόσμιο χωριό» φαίνεται να είναι χαρακτηριστικός της εποχής αφού με την ανάπτυξη των νέων μέσων επικοινωνίας είναι δυνατή η άμεση πρόσβαση στα γεγονότα που συμβαίνουν στον πλανήτη. Η αμεσότητα και η ταχύτητα στη μεταφορά της πληροφορίας μειώνουν την απόσταση από τη μητρόπολη, και πλέον όλοι οι τόποι ανήκουν στο σύστημα της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης. Ο κάτοικος ενός απομακρυσμένου νησιού μπορεί να έρθει σε επαφή με τη μάθηση, την τέχνη, να βιώσει την παγκόσμια κουλτούρα από το σπίτι του. Ακόμα και να κινητοποιηθεί ατομικά ή συλλογικά προκειμένου να πετύχει κοινούς στόχους. Η επανάσταση στις επικοινωνίες μεταλλάσσει την χωρική διάσταση πολλών τομέων – όπως της ψυχαγωγίας, της εκπαίδευσης και της εργασίας, που τώρα λαμβάνουν χώρα και από απόσταση. Μέσω των επικοινωνιών και του διαδικτύου γίνεται εφικτή η εξ αποστάσεως και δια βίου πανεπιστημιακή εκπαίδευση, που προσπερνάει χωρικούς περιορισμούς, αλλά και οποιασδήποτε μορφής απόκτηση γνώσης. Ακόμη αναπτύσσεται η τηλε - εργασία που επιτρέπει την εγκατάσταση πληθυσμού σε διαφορετική περιοχή από αυτήν της εργασίας τους. Ωστόσο, η ψηφιακή μορφή της πληροφορίας πάλι δεν είναι γεωγραφικά καθολική, δεν φτάνει στις φτωχές πόλεις των παγκόσμιων μητροπόλεων και τα απομονωμένα χωριά.¹³

¹² Λεοντίδου Λίλα (Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος-Γεωγράφος, Παγκοσμιοποίηση και Παγκόσμιες Πόλεις) σελ. 358, 2005.

¹³ Λεοντίδου Λίλα (Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος-Γεωγράφος, Παγκοσμιοποίηση και Παγκόσμιες Πόλεις) σελ. 376-379, 2005, σελ. 350-352.

3.3 Η μετανάστευση στην ιστορία

Η παγκοσμιοποίηση μετέβαλε τις έννοιες της μετανάστευσης και της διασποράς. Άλλαξε την κοινωνική και επαγγελματική σύνθεση των μεταναστών, τις περιοχές από τις οποίες αυτοί προέρχονται και αυτές στις οποίες μεταναστεύουν και τους τρόπους με τους οποίους μετακινούνται. Η μετανάστευση λαών αποτελεί ιστορικό φαινόμενο και το κίνητρο συνήθως ήταν η αναζήτηση καλύτερης ζωής. Από την εποχή των ανακαλύψεων οι αποικίες τροφοδοτήθηκαν με Ευρωπαίους μετανάστες και, από τον 19ο αιώνα έως και τις αρχές του 20ου, πάνω από 50 εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευσαν και το μεγαλύτερο ποσοστό κινήθηκε προς τις Η.Π.Α. Επίσης, ο διασκορπισμός σε πολλές περιοχές αποτελεί χαρακτηριστικό πολλών λαών. Η αφρικανική διασπορά πραγματοποιήθηκε μέσω της διακίνησης σκλάβων στην Αμερική από έμπορους αποικιοκράτες συμβάλλοντας έτσι στη διαφοροποίηση της πληθυσμιακής σύνθεσης της ηπείρου.

Μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου πολλοί Γερμανοί εκδιώχθηκαν από την ανατολική Ευρώπη και πολλοί ανατολικοευρωπαίοι διέφυγαν προκειμένου να αποφύγουν το κομμουνιστικό καθεστώς. Οι οικονομικοί μετανάστες αποτελούσαν πάντα σημαντικό τμήμα των μεταναστών και από το 1950 έως το 1970 παρατηρήθηκε μετακίνηση εργατικού δυναμικού από τη Νότια Ευρώπη και τα Βαλκάνια προς τις βιομηχανίες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης, που συνέβαλε στην ενίσχυση των οικονομιών των βορείων χωρών. Τις δεκαετίες του '70 και '80, ως αποτέλεσμα εμφυλίων σε άλλες ηπείρους, πολλοί πληθυσμοί εισήλθαν ως πρόσφυγες στην Ευρώπη. Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και, λίγο αργότερα, της Γιουγκοσλαβίας τη δεκαετία του 1990, πλήθος ανθρώπων αναγκάστηκαν να μετακινηθούν προς τη Δυτική Ευρώπη. Η Ελλάδα μετατράπηκε κι αυτή σε χώρα υποδοχής μεταναστευτικών πληθυσμών. Ακόμη, με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η ευρωπαϊκή ενοποίηση επέτρεψε την διασπορά και εγκατάσταση των υπηρεσιών της κοινότητας σε διαφορετικές χώρες της Ευρώπης, οι οποίες ακολουθήθηκαν και από αντίστοιχους υπαλλήλους¹⁴.

3.4 Γεωγραφική και κοινωνική διαφοροποίηση της μετανάστευσης

Η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει και διαφοροποιεί το φαινόμενο της μετανάστευσης. Οι οικονομικοί μετανάστες συνεχίζουν να υπάρχουν αλλά οι τόποι προέλευσης και προορισμού διαφέρουν και παρουσιάζονται και άλλου είδους μεταναστεύσεις. Έως την εποχή της δικτατορίας η μετανάστευση κατευθυνόταν γεωγραφικά από το Νότο προς το Βορρά, δηλαδή από τη Μεσογειακή Ευρώπη προς τη Βόρεια (Γερμανία, Βέλγιο κτλ). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία ανάπτυξη

¹⁴ Λεοντίδου Λίλα (Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα), 1993. Boniface (Ατлас Διεθνών Σχέσεων) επιμ. ελλ. Θ. Κουλουμπή & Σ. Ντάλη, 2001.

του φαινομένου της μετανάστευσης σε χώρες της Ν. Ευρώπης, άλλοτε χώρες αποστολής οικονομικών κυρίως μεταναστών. Στην Ελλάδα η μετανάστευση ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 με μετανάστες από το Ιράν και το Ιράκ, και στη συνέχεια ακολούθησαν μετανάστες από την Ινδία, τις Φιλιππίνες και Κούρδοι. Με την πτώση του διπολισμού το 1989 εισήλθαν στη χώρα μετανάστες από την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Γιουγκοσλαβία, στα πλαίσια της μετακίνησής τους προς τη δύση, και λίγο αργότερα έλαβε χώρα η πολυπληθής εισροή των Αλβανών. Επίσης, η Ελλάδα δέχεται πολλούς αφρικανούς μετανάστες. Τέλος, πολλοί ομογενείς, που είχαν φύγει ως μετανάστες σε βιομηχανικά κράτη, επιστρέφουν ως συνταξιούχοι αλλά και ως οικονομικά ενεργοί. Η Ελλάδα από χώρα μετανάστευσης έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών, δέχεται τις διασπορές άλλων λαών και αυτό είναι πλέον μόνιμο φαινόμενο¹⁵.

Η σύνθεση του νέου μεταναστευτικού ρεύματος στην Ελλάδα αποτελείται από ανατολικοευρωπαίους, Βαλκάνιους και κυρίως Αλβανούς. Η εγκατάστασή τους γεωγραφικά τοποθετείται στις μεγάλες πόλεις της χώρας στην Αθήνα, τη Θεσ/κη, την Πάτρα, το Βόλο αλλά και πολύ περισσότερο στη Μακεδονία σε σχέση με την Πελοπόννησο. Κυρίως οι μετανάστες απασχολούνται σε ανειδίκευτες εργασίες, παρότι πολλές φορές έχουν κάποια εκπαίδευση. Η διαμόρφωση της φυλετικής σύνθεσης των επαγγελματιών που εξειδικεύονται οι μετανάστες κάθε εθνικότητας παρουσιάζει ενδιαφέρον, όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και γενικότερα στην Ευρώπη.

Εκτός από τους οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι εγκαταλείπουν τη χώρα τους από ανάγκη, έχει δημιουργηθεί στην Ευρώπη ένα νέο, κοινωνικά διαφοροποιημένο είδος μετανάστευσης που αποτελείται από πιο εύπορους πληθυσμούς που προέρχονται από χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Οι μετανάστες αυτοί παρουσιάζουν διαφορετική εικόνα. Εργάζονται νόμιμα και έχουν υψηλόβαθμες θέσεις. Απολαμβάνουν την ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης στα πλαίσια της Ε.Ε. και φεύγουν προς κάποιον προορισμό, κυρίως σε κεντρικής σημασίας πόλεις, στις Βρυξέλλες, στο Λονδίνο, στο Παρίσι, για να κάνουν καριέρα ως στελέχη στα πλαίσια των φορέων της Ε.Ε. ή να αναλάβουν διευθυντικές θέσεις σε έδρες πολυεθνικών εταιρειών. Ο αριθμός των συγκεκριμένων μεταναστών παρουσιάζει αύξηση και στην Ελλάδα. Μετοικούν από επιλογή και είναι κοσμοπολίτες, ταξιδεύουν πολύ και δεν ζουν απομονωμένοι σε μια χώρα, αλλά στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα.

Με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας εντείνεται και η μετανάστευση εξειδικευμένου δυναμικού σε πολλούς τομείς (επιστήμη, καλλιτεχνικά) που δεν γνωρίζει τον ανταγωνισμό. Υπάρχει το φαινόμενο της διαφυγής «εγκεφάλων», έξυπνων δηλαδή επιστημόνων που μπορεί να σταδιοδρομήσουν σε ένα άλλο κράτος. Οι ΗΠΑ, η Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία αποτελούν πόλους έλξης μεταναστών – εγκεφάλων από την Ινδία, την Αίγυπτο αλλά και τις ανατολικοευρωπαϊκές χώρες. Ακόμη, υπάρχουν και άλλες ομάδες που μετακινούνται, όπως αλλοδαποί φοιτητές, αφού με την επέκταση της σημασίας εκπαίδευσης είναι πολύ αυτοί που επιλέγουν μια

¹⁵ Ζωγράφου Α. (Διαπολιτισμική Αγωγή στην Ευρώπη και την Ελλάδα), σελ.183-186, 2003.

άλλη χώρα για να κάνουν τις σπουδές τους.¹⁶

Ακόμη, ένα νέο είδος μετανάστευσης αποτελεί ο οικισμικός τουρισμός στα πλαίσια του οποίου εύποροι Ευρωπαίοι που ταξιδεύουν συχνά, εργαζόμενοι μέσω διαδικτύου ή και συνταξιούχοι, μετοικούν προς τις ζώνες του ήλιου, τις μεσογειακές χώρες ή εξοχικές περιοχές. Έτσι πολλοί παραθεριστές γίνονται μετανάστες. Το ευρωπαϊκό αυτό φαινόμενο, που πρωτοξεκίνησαν Άγγλοι στη νότια Γαλλία, έχει επεκταθεί και στην Ελλάδα όπου πολλοί αλλοδαποί έχουν αγοράσει γη και έχουν εγκατασταθεί σε ελληνικά νησιά. Το γεγονός αυτό επιταχύνθηκε μετά την ένταξη των Μεσογειακών χωρών στην Ε.Ε. και ιδιαίτερα μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ που επιτρέπει στους Ευρωπαίους πολίτες να αγοράζουν ακίνητα εντός της Ε.Ε. Έτσι πολλοί βόρειοευρωπαίοι παραθεριστές εγκαθίστανται στη Νότια Ευρώπη (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Ν. Γαλλία) και γίνονται έτσι μετανάστες.¹⁷

3.5 Επίδραση της Μετανάστευσης στην τοπική διάσταση και κοινωνική ενσωμάτωση

Το μεταναστευτικό ρεύμα της εποχής της βιομηχανίας, προς τη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη, αντιστρέφεται στην παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα του 21ου αι. Πρώτα γεωγραφικά, από το Βορρά στο Νότο και από τα αστικά κέντρα στις εξοχικές περιοχές, αλλά και από πλευράς κοινωνικής σύνθεσης και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών που πλέον αποτελούνται και από εύπορους πληθυσμούς και τα επαγγέλματά τους αφορούν κυρίως υπηρεσίες και επιστημονικά αντικείμενα. Έχουν καλές ευκαιρίες απασχόλησης, ασφάλεια διαμονής, δεν αντιμετωπίζουν στεγαστικό πρόβλημα και ανάμεσα τους βρίσκονται και πολλές γυναίκες. Οι μετανάστες της Ε.Ε. επιδρούν θετικά στην αύξηση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών στη χώρα διαμονής και ανταγωνίζονται τους ντόπιους στο πεδίο της εργασίας. Τέλος, δεν αποτελούν αντικείμενο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως οι οικονομικοί μετανάστες και ειδικά παλιότερα, αλλά ενσωματώνονται στην κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου. Το μεταναστευτικό αυτό φαινόμενο αυτό επωφελείται αλλά και δημιουργεί προοπτικές για την ανάπτυξη της τηλε-εργασίας, στα πλαίσια της κοινωνίας της πληροφορίας, που αποδεσμεύει την εργασία από ένα συγκεκριμένο χώρο.

Στην Ισπανία, το κράτος ενθαρρύνει αυτό το είδος μετανάστευσης με νομοθετικές διευκολύνσεις για να αντιμετωπίσει την εποχικότητα του τουρισμού. Στην Ελλάδα το φαινόμενο του οικισμικού τουρισμού υπάρχει αλλά δεν έχει πάρει

¹⁶ Boniface (Ατлас Διεθνών Σχέσεων) επιμ. ελλ. Θ. Κουλουμπή & Σ. Ντάλη, σελ.56-57, 2001 .

¹⁷ Λεοντίδου Λ.(Εναλλακτικό διδακτικό υλικό για την Θ.Ε. «Γενική Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Υλικός Πολιτισμός της Ευρώπης») σελ. 364-365,370-374, 2005.

μαζικές διαστάσεις. Στην Ελλάδα μετοικούν κυρίως επιστήμονες ή μορφωμένοι κοσμοπολίτες καλλιτέχνες. Πολλοί αλλοδαποί έχουν στραφεί σε απομακρυσμένα νησιά και τόπους (π.χ. Μάνη, Αλόνησος) όπου αγόρασαν τοπικά οικήματα και τα αναπαλαίωσαν. Οι ιδιαίτερες συνθήκες κάθε τόπου διαφοροποιούνται στα πλαίσια των νέων μορφών μετανάστευσης. Ως αποτέλεσμα του οικισμικού τουρισμού, αυτή η «διεθνής από-αστικοποίηση» έχει συμβάλλει θετικά στην αναβίωση της υπαίθρου και την πληθυσμιακή σταθεροποίηση σε κάποια νησιά. Ωστόσο, μια συνέπεια της αποτελεί η κατακόρυφη αύξηση της αξίας της γης που έχει ως επακόλουθο τον περιορισμό του ντόπιου πληθυσμού από την αγορά ακινήτων. Η έννοια του έθνους - κράτους, όπως διαμορφώθηκε το 18ο - 19ο αιώνα, με μια κοινή γλώσσα, κουλτούρα, ιστορία και γενικότερα πολιτισμική ενότητα αναδιαμορφώνεται στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης με την εισροή πολιτισμικά ξένων πληθυσμών, και συγκρούεται με τη νέα πραγματικότητα της πολυπολιτισμικότητας.¹⁸

Τη δεκαετία του '90 λόγω διοικητικής και οικονομικής επιβάρυνσης των χωρών υποδοχής υιοθετήθηκαν πολιτικές απαγορεύσεις προς καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και κατάχρησης της έννοιας του ασύλου, που εκφράστηκαν με τον όρο "Φρούριο – Ευρώπη" κι έτσι το ποσοστό των αναγνωρισμένων προσφύγων μειώθηκε αρκετά. Η μετανάστευση ακολουθείται από προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού και πολιτικές ενσωμάτωσης στους τόπους υποδοχής. Οι περισσότερες χώρες της Ε.Ε. παρουσιάζουν προβλήματα κοινωνικής ένταξης με πιο έντονα στη Γερμανία, η οποία συνορεύει με πολλές χώρες της ανατολικής Ευρώπης από όπου, λόγω και της καλής της οικονομίας, προέρχονται αρκετοί μετανάστες. Στη Γαλλία εφαρμόζεται η πολιτική της πλήρους ενσωμάτωσης με τα εθνικά χαρακτηριστικά των μεταναστών σε δεύτερη θέση. Στην Αγγλία και την Ολλανδία, χώρες με αποικίες, πολλοί άνθρωποι δεν ήρθαν ως μετανάστες αλλά ως υπήκοοι.¹⁹

Η Ολλανδία, έχει υιοθετήσει έναν πιο φιλελεύθερο τρόπο αντιμετώπισης των μεταναστών στα πλαίσια μιας πολυπολιτισμικής προσέγγισης, π.χ. στην εκπαίδευση, και ήταν μέσα στις πρώτες χώρες που παραχώρησαν δικαίωμα ψήφου σε τοπικό επίπεδο σε αλλοδαπούς. Στη Σουηδία στα πλαίσια της πολυπολιτισμικής μεταρρύθμισης της κοινωνίας εξασφαλίζεται η διαμονή αλλοδαπών με χορήγηση άδειας παραμονής, η απόκτηση σουηδικής υπηκοότητας καθώς και η λειτουργία δίγλωσσων και τρίγλωσσων σχολείων. Στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο οι αλλοδαποί επιτρέπεται να εργάζονται κανονικά χωρίς άδεια παραμονής αλλά έχοντας ασφαλιστικές εισφορές, και μετά από ένα χρόνο αποκτούν το δικαίωμα να δηλωθούν στο Δήμο. Στην Αγγλία, η πολυπολιτισμικότητα είναι παρούσα και αυτό έχει επιπτώσεις και στην εκπαίδευση όπου υπογραμμίζεται πως οι μαθητές πρέπει να κατανοούν την πολυεθνική φύση αγγλικής κοινωνίας. Στην Ελλάδα μόνη φροντίδα αποτελεί η νομιμοποίηση των μεταναστών αλλά και αυτό με καθυστέρηση. Σε πολλές περιπτώσεις χωρών που δέχονται μετανάστες μπορεί να αναπτύσσεται ξеноφοβία και

¹⁸ Λεοντίδου .(Εναλλακτικό διδακτικό υλικό για την Θ.Ε. «Γενική Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Υλικός Πολιτισμός της Ευρώπης») σελ. 370-372, 2005.

¹⁹ Ζωγράφου Α. (Διαπολιτισμική Αγωγή στην Ευρώπη και την Ελλάδα), σελ.95,2003.

ρατσισμός καθώς κάθε κοινωνική ομάδα, και ειδικότερα οι φτωχότερες τάξεις, απορρίπτει καθετί διαφορετικό. Έρευνες έχουν δείξει ότι σε μεγάλες πόλεις, όπως η Αθήνα, η παρουσία των μεταναστών θεωρείται φυσιολογική, ωστόσο δεν τους αποδέχονται σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής, ενώ στις παραμεθόριες περιοχές η πολυπολιτισμικότητα μπορεί να γεννά περισσότερη καχυποψία ως απειλή της εθνικής συνοχής. Ο κοινωνικός αποκλεισμός αποκτά έτσι και γεωγραφική σημασία.²⁰

3.6 Γενικό πλαίσιο

Η πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης έχει ουσιαστικά επιβάλει τη διακίνηση ατόμων, αγαθών, ιδεών και πληροφοριών διαμορφώνοντας μια αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στο παγκόσμιο και το τοπικό. Νέες μορφές μετανάστευσης έρχονται στο προσκήνιο, η εγκατάσταση σε διαφορετικές χώρες είναι περισσότερο έκδηλη από ποτέ και όλες οι χώρες, λιγότερο ή περισσότερο, έχουν γίνει πολυπολιτισμικές με όποιες αλλαγές αυτό συνεπάγεται στην τοπικότητα. Οι μετανάστες δεν είναι πια μόνο οικονομικοί αλλά και από επιλογή. Στην εποχή αυτή της συνεχούς μετακίνησης διαμορφώνονται νέα γεωγραφικά τοπία, η μετανάστευση αναδιαμορφώνει κάθε τόπο και οι πόλεις αλλά και η ύπαιθρος διαφοροποιούνται χωροταξικά και πολιτισμικά στο πλαίσιο αυτών των πληθυσμιακών εισροών. Ο πολιτισμός μεταβάλλεται συνεχώς και καθορίζεται από το κοινωνικό περιβάλλον και η Ευρώπη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης οδηγείται στο να αποκτήσει μια πολυεθνική ταυτότητα. Η εποχή της παγκοσμιοποίησης που ο κόσμος γίνεται πιο μικρός και οι πολιτισμοί εμπλέκονται απαιτεί μια κοινωνία ισότητας και όχι περιθωριοποίησης.

Η απελευθέρωση της μετανάστευσης θα μπορούσε να προσφέρει μια τεράστια ώθηση στην παγκόσμια παραγωγή.

²⁰ Λεοντίδου Λ. (Εναλλακτικό διδακτικό υλικό για την Θ.Ε. «Γενική Γεωγραφία, Ανθρωπογεωγραφία, Υλικός Πολιτισμός της Ευρώπης») σελ.369, 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Μεταναστευτική πολιτική

4.1 Πράσινη Βίβλος- Διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης.

Τι είναι η Πράσινη Βίβλος ;

Η Πράσινη Βίβλος είναι μια διαδικασία εμπεριστατωμένης συζήτησης, στην οποία συμμετέχουν τα όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη και η κοινωνία των πολιτών, για την πλέον ενδεδειγμένη μορφή κοινοτικών κανόνων για την εισδοχή οικονομικών μεταναστών και για την προστιθέμενη αξία που συνεπάγεται η υιοθέτηση ενός τέτοιου κοινού πλαισίου. Ο κύριος στόχος της παρούσας Πράσινης Βίβλου είναι να προκαλέσει αντιδράσεις και να ξεκινήσει ευρεία συζήτηση μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων φορέων. Το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, η Επιτροπή των Περιφερειών, οι εθνικές περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι κοινωνικοί εταίροι (συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων εργοδοτών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων), οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι υποψήφιες χώρες, οι εταίροι τρίτων χωρών, τα πανεπιστήμια και άλλα άτομα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών καλούνται να συμβάλλουν. Μετά το πέρας αυτής της συνολικής διαδικασίας διαβούλευσης, η Επιτροπή υπέβαλε, μέχρι τα τέλη του 2005, ένα σχέδιο δράσης για τη νόμιμη μετανάστευση και τις διαδικασίες εισδοχής, όπως ορίζεται στο Πρόγραμμα της Χάγης.

Για ποιο λόγο δημιουργήθηκε η Πράσινη Βίβλος ;

Στόχος της Πράσινης Βίβλου δεν είναι κατά συνέπεια να περιγράψει πολιτικές της Ευρώπης ούτε να τις συγκρίνει με εκείνες άλλων περιοχών του κόσμου. Στόχος είναι να προσδιορίσει τα κύρια διακυβεύόμενα και τις πιθανές λύσεις για ένα νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για την οικονομική μετανάστευση. Πράττοντας τοιούτοτρόπως η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις επιφυλάξεις και τους προβληματισμούς που εκφράστηκαν από τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για την πρόταση οδηγίας του 2001 και προωθεί τις υποδείξεις για εναλλακτικές λύσεις.

Τελικό πλαίσιο – Βρυξέλλες 2005

Το Πρόγραμμα της Χάγης, που ενεκρίθη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 4 και 5 Νοεμβρίου 2004, υπογράμμισε τη σημασία που έχει μια ανοικτή συζήτηση για την οικονομική μετανάστευση σε επίπεδο ΕΕ, η οποία, μαζί με τις βέλτιστες πρακτικές στα κράτη μέλη και τη σημασία που έχουν για την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας, θα αποτελέσει τη βάση για «σχέδιο στρατηγικής για τη νόμιμη μετανάστευση, στο οποίο να περιλαμβάνονται διαδικασίες εισδοχής ικανές να ανταποκρίνονται ταχέως στις κυμαινόμενες ανάγκες του μεταναστευτικού εργατικού

δυναμικού της αγοράς εργασίας», το οποίο θα υποβληθεί πριν από τα τέλη του 2005. Το παρόν έγγραφο αποτελεί την απόκριση στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Στις 11 Ιανουαρίου 2005, η Επιτροπή εξέδωσε Πράσινη Βίβλο για μια κοινοτική προσέγγιση της διαχείρισης της οικονομικής μετανάστευσης²¹ προκειμένου να εκπληρώσει την πολιτική εντολή της και να ξεκινήσει μια διαδικασία εμπειριστατωμένης συζήτησης για την πλέον ενδεδειγμένη μορφή κοινοτικών κανόνων προκειμένου για την εισδοχή οικονομικών μεταναστών και για την προστιθέμενη αξία που συνεπάγεται η υιοθέτηση τέτοιων κοινών μέτρων. Ο αντίκτυπος που είχε η δημόσια διαβούλευση αντικατοπτρίζει το μέγιστο πολιτικό ενδιαφέρον επί του θέματος αυτού²². Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Κοινωνική και Οικονομική Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών εξέδωσαν επίσης αντίστοιχα τις γνώμες τους²³. Στις 14 Ιουνίου 2005 διεξήχθη δημόσια ακρόαση. Η ανάλυση όλων αυτών των συνεισφορών κατέδειξε τη γενική υποστήριξη μιας κοινής κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική μετανάστευση, παρά με τις σημαντικές διαφορές στην προσέγγιση που πρέπει να ακολουθηθεί καθώς και στα αναμενόμενα τελικά αποτελέσματα. Τα θέματα που εγέρθηκαν και οι προτάσεις που έγιναν αποτέλεσαν θετική βάση για την εκπόνηση του παρόντος εγγράφου. Με βάση το υφιστάμενο πλαίσιο, το παρόν σχέδιο πολιτικής χαράσσει ένα χάρτη πορείας για την εναπομένουσα περίοδο του Προγράμματος της Χάγης (2006-2009) και καταγράφει τις ενέργειες και τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που προτίθεται να αναλάβει η Επιτροπή, έτσι ώστε να επιτευχθεί συνεκτική ανάπτυξη μιας κοινοτικής πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση²⁴. Αποτελεί επίσης απόκριση στο Πρόγραμμα της Λισαβόνας της Επιτροπής που θεσπίστηκε τον Ιούλιο 2005.

Το πολιτικό πλαίσιο

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες αυξήθηκαν σημαντικά οι μεταναστευτικές ροές σε παγκόσμιο επίπεδο²⁵. Οι οικονομικές διαφορές μεταξύ αναπτυγμένων και υπό ανάπτυξη χωρών, οι δημογραφικές αλλαγές σε αυτές, μέσα σε ένα πλαίσιο εμπορίου, πολιτικών προβλημάτων και αστάθειας στις χώρες καταγωγής, έχουν όλα συμβάλει στη σταθερή αύξηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Δεδομένων των εξελίξεων στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση της ΕΕ, του διεθνούς πλαισίου και της πιθανότατης αύξησης της μετανάστευσης, είναι αναγκαία μια συμφωνία για κοινούς κοινοτικούς κανόνες που θα καλύπτουν το ευρύ φάσμα των μεταναστευτικών θεμάτων προκειμένου να εξασφαλιστεί ουσιαστική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών τόσο προς την Ευρώπη αλλά και εντός αυτής, όπως επιβεβαιώθηκε στην

²¹ Γνώμες: του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12.2.2003 (A5-0010/2003)· της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 16.1.2002 (SOC/084, CES 28/2002); της Επιτροπής Περιφερειών της 13.3.2002 (CdR 386/2001).

²² Άρθρο III-267.

²³ COM(2003) 336.

²⁴ Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Παράρτημα I, σημείο III 1.4.

²⁵ COM(2002) 548.

ανακοίνωση του Οκτωβρίου 2005 Ευρωπαϊκές αξίες και παγκοσμιοποίηση²⁶.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ οι αποφάσεις για τους αριθμούς εισδοχής οικονομικών μεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ προς αναζήτηση εργασίας είναι θέμα που αφορά τα κράτη μέλη, είναι σαφές ότι η εισδοχή υπηκόων τρίτων χωρών σε ένα κράτος μέλος μπορεί να επηρεάσει άλλα και τις αγορές εργασίας τους. Εξάλλου, οι διενεργούμενες μελέτες για τις μελλοντικές πολιτικές θα πρέπει να λάβουν επίσης υπόψη την αρχή της κοινοτικής προτίμησης και να εξετάσουν δεόντως τις συζητήσεις περί μεταβατικών μέτρων που επί του παρόντος θίγουν την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών των νέων κρατών μελών και επηρεάζουν τον πολιτικό και οικονομικό τους αντίκτυπο.

Μια αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική δεν μπορεί να περιοριστεί σε πράξεις για την εισδοχή μεταναστών. Είναι αναγκαία και άλλα εξίσου σημαντικά νομοθετικά και επιχειρησιακά μέτρα, δεδομένου ότι η μετανάστευση αποτελεί σύνθετο φαινόμενο το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί σε όλες του τις διαστάσεις. Η εισδοχή των οικονομικών μεταναστών είναι το ίδιο άρρητα συνδεδεμένη με μέτρα για την ένταξή τους αφενός όσο και με την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης και της εμπορίας ανθρώπων, αφετέρου. Υπό το πρίσμα αυτό συνεπώς, η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για τον περιορισμό της παραοικονομίας, «παράγοντα έλξης» για παράνομη μετανάστευση, αλλά και καταλύτη για εκμετάλλευση. Λόγω της σοβαρότητας του θέματος, θα εκδοθεί, τον Απρίλιο 2006, ξεχωριστή ανακοίνωση για τις μελλοντικές προτεραιότητες στον τομέα της παράνομης μετανάστευσης.

Το Πρόγραμμα δράσης της Λισαβόνας και οι δημογραφικές τάσεις

Όσον αφορά την οικονομική μετανάστευση, η σημερινή κατάσταση και οι προοπτικές των αγορών εργασίας στην ΕΕ μπορούν γενικά να περιγραφούν ως ένα «σενάριο ένδειας». Μερικά κράτη μέλη γνωρίζουν ήδη σοβαρές ελλείψεις ως προς το εργατικό δυναμικό και επαγγελματικά προσόντα σε ορισμένους τομείς της οικονομίας τους, ελλείψεις που δεν μπορούν να συμπληρωθούν εντός της εθνικής αγοράς εργασίας. Αυτό το φαινόμενο αφορά όλο το φάσμα των ειδικοτήτων – από ανειδίκευτους εργάτες έως κορυφαίους επαγγελματίες του ακαδημαϊκού χώρου. Τα στατιστικά στοιχεία του αναγράφτηκαν στο 1^ο Κεφάλαιο²⁷ καταδεικνύουν ότι εντός της ΕΕ η αύξηση του πληθυσμού μέχρι το 2025 θα οφείλεται κυρίως σε καθαρή μετανάστευση, δεδομένου ότι ο συνολικός αριθμός των θανάτων θα υπερβαίνει τον συνολικό αριθμό γεννήσεων από το 2010. Μετά το 2025, η επίπτωση της καθαρής μετανάστευσης δεν θα αντισταθμίζει τη φυσική μείωση. Αυτό θα έχει σοβαρό αντίκτυπο στον αριθμό των απασχολούμενων στην ΕΕ25, δεδομένου ότι το μέρος του πληθυσμού σε ηλικία απασχόλησης [...] επί του συνολικού πληθυσμού αναμένεται να μειωθεί σοβαρά, από 67,2% το 2004 σε 56,7% το 2050, δηλ. μείωση κατά 52

²⁶ COM (2004) 178.

²⁷ "Efficient Practices for the Selection of Economic Migrants"

(http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_analysis/immigr_new_stud_en.htm)

εκατομμύρια [...]. Η μείωση του συνολικού πληθυσμού αναμένεται ότι θα έχει προκύψει μέχρι το 2025 και του πληθυσμού σε ηλικία απασχόλησης μέχρι το 2011. Μερικά κράτη μέλη (Γερμανία, Ουγγαρία, Ιταλία, Λετονία) γνωρίζουν ήδη μείωση του πληθυσμού σε ηλικία απασχόλησης, ενώ σε άλλα αυτό θα συμβεί αργότερα (π.χ. στην Ιρλανδία από το 2035). Αυτές οι δημογραφικές τάσεις δεν θα επηρεάσουν στον ίδιο βαθμό όλα τα κράτη μέλη· πρόκειται όμως για τάσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά τρόπο συντονισμένο και αποτελεσματικό.

Η μετανάστευση δεν παρέχει αυτή καθαυτή μακροπρόθεσμη λύση στην πτώση της γεννητικότητας και τη γήρανση του πληθυσμού, αλλά αποτελεί ένα από τα διαθέσιμα εργαλεία εντός ενός ευρύτερου φάσματος πολιτικών. Κατά την εξέταση των χαμηλών ποσοστών απασχόλησης και των υψηλών ποσοστών ανεργίας σε πολλές χώρες της ΕΕ²⁸, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε ενέργειες που αποσκοπούν στην προσέλκυση περισσότερων πολιτών της ΕΕ και νόμιμα διαμενόντων μεταναστών προς την απασχόληση, αποβλέποντας στην επίτευξη των στόχων της νέας στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, ειδικότερα τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης²⁹. Βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, η μετανάστευση εργατικού δυναμικού – ως μέρος της συνεκτικής δέσμης μέτρων της στρατηγικής της Λισαβόνας που αποσκοπούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της ΕΕ – μπορεί πάντως να συμβάλει στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων των δημογραφικών εξελίξεων, να αποδειχτεί καθοριστική για την πλήρωση των σημερινών και των μελλοντικών αναγκών της αγοράς εργασίας και να εξασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα και η ανάπτυξη.

Νομοθετικά μέτρα για την μετανάστευση εργατικού δυναμικού

Η δημόσια διαβούλευση επιβεβαίωσε την ανάγκη να αναπτυχθούν κοινοί κοινοτικοί κανόνες στον τομέα αυτό και παρέσχε επίσης στην Επιτροπή χρήσιμη βάση επί της οποίας θα στηριχθεί η υποβολή ισόρροπων και ρεαλιστικών προτάσεων.

Η δημόσια διαβούλευση επισήμανε τα πιθανά πλεονεκτήματα ενός οριζόντιου πλαισίου που θα καλύπτει τους όρους εισδοχής όλων των υπηκόων τρίτων χωρών που επιδιώκουν την είσοδο στις αγορές εργασίας των κρατών μελών. Εντούτοις, τα κράτη μέλη δεν επέδειξαν επαρκή διάθεση στήριξης μιας τέτοιας προσέγγισης. Επί πλέον, χρειάζεται επαρκής ευελιξία για να αντιμετωπιστούν οι διάφορες ανάγκες στις αγορές εργασίας. Ως εκ τούτου, θεωρείται σκοπιμότερο να επιτευχθούν οι στόχοι της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας της κοινοτικής νομοθεσίας και της μη δημιουργίας διακρίσεων μέσω μιας τοποθετημένης δέσμης συμπληρωματικών μέτρων – μια οδηγία που θα αποτελέσει το γενικό πλαίσιο και τέσσερα ειδικά μέσα. Το πακέτο αυτό αποβλέπει έτσι στην ανάπτυξη μη γραφειοκρατικών και ευέλικτων εργαλείων που θα προσφέρουν αφενός μια δίκαιη και στηριζόμενη στα δικαιώματα

²⁸ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 20ης Ιουνίου 1994, σε συνδυασμό με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Συνθήκη προσχώρησης της 16ης Απριλίου 2003 χορηγεί προτιμησιακό καθεστώς στους εργαζόμενους που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών όσον αφορά την πρόσβαση στην δική τους (των κρατών μελών) αγορά εργασίας.

²⁹ Οδηγία του Συμβουλίου 2003/109/ΕΚ.

προσέγγιση για όλους τους οικονομικούς μετανάστες, και αφετέρου ελκυστικούς όρους για ειδικές κατηγορίες μεταναστών που χρειάζεται η ΕΕ. Σε αντίθεση με την πρόταση του 2001 για οδηγία περί οικονομικής μετανάστευσης – η οποία είχε την πρόθεση να ρυθμίσει τους όρους εισδοχής και διαμονής όλων των υπηκόων τρίτων χωρών που ασκούν μισθωτές και ελευθέρια δραστηριότητες - η παρούσα δέσμη μέτρων αφορά μόνο τους όρους και τις διαδικασίες εισδοχής μερικών επιλεγμένων κατηγοριών οικονομικών μεταναστών. Εξάλλου, προτίθεται να προσδιορίσει ποια δικαιώματα απολαύει ο απασχολούμενος υπήκοος τρίτης χώρας από τη στιγμή που γίνεται δεκτός στο έδαφος κράτους μέλους. Των προτάσεων αυτών θα προηγηθούν συζητήσεις και διαβουλεύσεις με τους σχετικούς εμπειρογνώμονες. Επίσης θα δοθεί η δέουσα προσοχή στον οικονομικό τους αντίκτυπο στην απασχόληση και την ανάπτυξη. Το παρόν πακέτο δεν είναι εξαντλητικό και, αν χρειαστεί, μπορεί να υποβληθούν επιπρόσθετες προτάσεις σε τομείς όπου χρειάζεται περισσότερη εξέταση (π.χ. για να αντιμετωπιστούν ορισμένες καταστάσεις όπου οι προσωπικές επαφές μεταξύ οικονομικών μεταναστών και μελλοντικών εργοδοτών αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσληψη, ή η ρύθμιση της μη μισθωτής απασχόλησης, κλπ.).

Γενική οδηγία-πλαίσιο

Με εξαίρεση την ενιαία αίτηση για κοινή άδεια, το μέσο αυτό δεν αφορά τους όρους και τις διαδικασίες εισδοχής για τους οικονομικούς μετανάστες, που θα καθοριστούν στα ειδικά μέσα. Δεν θίγει επίσης την εφαρμογή της αρχής της κοινοτικής προτίμησης³⁰. Κύριος σκοπός αυτού του οριζόντιου μέσου είναι να εξασφαλιστεί κοινό πλαίσιο των δικαιωμάτων για όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών με νόμιμη απασχόληση που έχουν ήδη γίνει δεκτοί σε κράτος μέλος, αλλά δεν έχουν ακόμα δικαίωμα σε καθεστώς μακράς διαμονής. Αυτό θα ήταν βεβαίως δίκαιο για πρόσωπα που συμβάλλουν με την εργασία τους και τις φορολογικές καταβολές τους στην οικονομία μας, αλλά θα συνέβαλε επίσης στην καθιέρωση ισότιμων συνθηκών εντός της ΕΕ. Υπό το πρίσμα αυτό θα πρέπει να εξεταστεί επίσης το θέμα της αναγνώρισης διπλωμάτων και άλλων αποδεικτικών προσόντων ώστε να αποφευχθεί να εργάζονται οι μετανάστες σε θέσεις απασχόλησης πολύ χαμηλότερες των δεξιοτήτων τους – κάτι που συνιστά απώλεια από άποψη εισοδημάτων και αξιοποίησης των προσόντων όχι μόνο για τον μετανάστη αλλά και για τις χώρες διαμονής και καταγωγής.

Θα μπορούσε να προταθεί μια ενιαία αίτηση για κοινή άδεια εργασίας/διαμονής – που θα έχει ο εργαζόμενος και θα περιλαμβάνει τα πλέον

³⁰ Οι Δημόσιες Υπηρεσίες Απασχόλησης (PES) των κρατών μελών συντονίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω του δικτύου EURES (Ευρωπαϊκές Υπηρεσίες Απασχόλησης). Το EURES δημιούργησε μια ευρωπαϊκή πύλη για την κινητικότητα στην εργασία (<http://europa.eu.int/eures>) όπου όλες οι ευρωπαϊκές προσφορές απασχόλησης που καταχωρούνται στο δημόσιο δίκτυο είναι προσιτές από το 2005 μέσω ενιαίας ηλεκτρονικής πλατφόρμας που βασίζεται στην τεχνολογία των υπηρεσιών web.

προωθημένα βιομετρικά στοιχεία ταυτοποίησης. Ενώ αυτό δεν επηρεάζει σημαντικά τις εθνικές εσωτερικές διαδικασίες, θα απλούστευε τις διαδικασίες για τους μετανάστες και τους εργοδότες. Για να περιοριστούν οι καταχρήσεις και να καταπολεμηθεί η παράνομη απασχόληση, θα μπορούσε να προβλεφθεί η οικονομική επιβάρυνση των εργοδοτών, όπως έγινε στην οδηγία για τους ερευνητές. Η ισχύς ενός τέτοιου εγγράφου θα συνδέεται ρητά με την ύπαρξη σύμβασης νόμιμης εργασίας· εξαιρέσεις στην αρχή αυτή θα μπορούσαν να προβλεφθούν υπό ειδικές συνθήκες της οικείας εθνικής αγοράς εργασίας και να εξεταστούν στις ειδικές οδηγίες.

Τέσσερις ειδικές οδηγίες

Εξετάστηκε κατά πόσο είναι σκόπιμο να προταθούν ειδικά σχήματα για συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας ή για ευρύτερες κατηγορίες μεταναστών. Υπό την παρούσα κατάσταση και δεδομένων των διαφορών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις δημογραφικές προβλέψεις, τις κοινωνικές συνθήκες και τις δομές της αγοράς εργασίας, τις τάσεις και τις ανάγκες, δεν κρίθηκε οικονομικά και κοινωνικά αποδοτικό να αντιμετωπιστεί κάποιος ειδικός τομέας, επειδή κάτι τέτοιο θα μπορούσε να καταλήξει σε ανεπιθύμητη δυσκαμψία των εθνικών αγορών εργασίας. Εξάλλου, η δημόσια διαβούλευση επισήμανε σαφώς τις κατηγορίες εργαζομένων για τις οποίες υφίστανται κοινές ανάγκες και συμφέροντα. Υπάρχει επίσης πρόθεση να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων ορισμένων κρατών μελών – με μεγαλύτερη τάση να προσελκύουν εξαιρετικά ειδικευμένους εργαζόμενους – και άλλων που χρειάζονται κυρίως εποχικούς εργαζόμενους. Τα μέσα αυτά θα είναι συμπληρωματικά προς την απόφαση-πλαίσιο και θα αφορούν μόνο μισθωτούς.

Κατ' αρχήν, η εισδοχή θα πρέπει να εξαρτάται από την ύπαρξη σύμβασης εργασίας και τον «έλεγχο οικονομικών αναγκών». Μπορεί να είναι αναγκαίες εξαιρέσεις για δεδηλωμένες διαρθρωτικές/προσωρινές ανάγκες σε ορισμένους τομείς/ειδικότητες/περιοχές. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί η τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η ΕΚ ή η ΕΚ και τα κράτη μέλη της, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της κοινής εμπορικής πολιτικής. Εξάλλου, οι δεοντολογικές πρακτικές πρόσληψης θα πρέπει να εξεταστούν για τομείς ιδιαίτερα ευαίσθητους στη διαρροή εγκεφάλων: για παράδειγμα, η παγκόσμια κρίση ως προς τους ανθρώπινους πόρους στον τομέα της υγείας, με σοβαρές ελλείψεις εργαζομένων στον χώρο αυτό σε μέρη της Αφρικής ειδικότερα, που επιβαρύνεται με τη διαρροή εγκεφάλων, απαιτεί ολοκληρωμένη και συνεκτική προσέγγιση των δεοντολογικών πρακτικών πρόσληψης εργαζομένων στον χώρο της υγείας³¹.

³¹ Η νομοθεσία της ΕΕ προβλέπει ήδη ορισμένα δικαιώματα, π.χ. εκείνα που προβλέπονται από την οδηγία του Συμβουλίου 2003/109/ΕΚ (μακροχρόνιοι κάτοικοι), τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 859/2003 του Συμβουλίου που επεκτείνει τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 (συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης) και τις δυο οδηγίες κατά της διακριτικής μεταχείρισης (οδηγία 2000/43/ΕΚ και οδηγία 2000/78/ΕΚ). Επιπλέον, οι κοινοτικές οδηγίες που αφορούν ζητήματα όπως η ασφάλεια και η υγεία στην εργασία ή οι συνθήκες εργασίας εφαρμόζονται κατ' αρχήν σε όλους τους εργαζόμενους ανεξαρτήτως υπηκοότητας. Το ίδιο ισχύει για τα περισσότερα από τα άρθρα του Ευρωπαϊκού Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων.

4.2 Προτάσεις

- **Πρόταση οδηγίας για τις προϋποθέσεις εισδοχής και διαμονής ιδιαίτερα ειδικευμένων εργαζομένων:**

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν ανάγκη από τους εργαζόμενους αυτούς λόγω ελλείψεων στο δυναμικό των ιδιαίτερα ειδικευμένων εργαζομένων στις αγορές εργασίας. Επί πλέον, πρόσφατες μελέτες έχουν υπογραμμίσει, για παράδειγμα, ότι το 54% μεταναστών πρώτης γενεάς από χώρες της Μεσογείου και την περιοχή MENA, κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου, διαμένουν στον Καναδά και τις ΗΠΑ, ενώ το 87% με εκπαιδευτικό επίπεδο χαμηλότερο του δημοτικού σχολείου ή γυμνασίου διαμένουν στην Ευρώπη. Ως αντίδραση σε αυτή την κατάσταση θα μπορούσε να είναι η εκπόνηση μιας κοινής ειδικής διαδικασίας για την ταχεία επιλογή και την εισδοχή αυτών των μεταναστών, καθώς και ελκυστικοί όροι που θα τους ενθαρρύνουν να επιλέξουν την Ευρώπη. Υπό το πρίσμα αυτό, θα εξεταστεί περαιτέρω κατά πόσον θα πρέπει να περιληφθεί η ενδοκοινοτική κινητικότητα ή να επιλεγεί μια πλέον φιλόδοξη πρόταση, δηλ. μια άδεια εργασίας στην ΕΕ (πράσινη κάρτα για την ΕΕ) που θα εκδίδει ένα κράτος μέλος αλλά θα ισχύει σε ολόκληρη την ΕΕ, υπό την αμοιβαία συμφωνία ότι θα τηρούνται στο ακέραιο οι κανόνες που ρυθμίζουν την πρόσβαση στις εθνικές αγορές εργασίας.

Η κυμαινόμενη ζήτηση ως προς την εργασία μεταναστών μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με ευέλικτες διαδικασίες και διευκολύνσεις. Η πρόταση θα μπορούσε τότε να προβλέπει ρήτρα που θα εφαρμόζεται όταν υπάρχει ανάγκη για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων εκτός από τους εξαιρετικά ειδικευμένους ή όταν υπάρχει έλλειψη εργατικού δυναμικού σε ορισμένες περιοχές. Η μοναδική υποχρέωση θα μπορούσε να είναι η ενημέρωση μέσω του αμοιβαίου συστήματος πληροφόρησης για τη μετανάστευση και το άσυλο.

- **Πρόταση οδηγίας για τους όρους εισδοχής και διαμονής εποχιακών εργαζομένων:**

Οι εποχιακοί εργαζόμενοι χρειάζονται τακτικά σε ορισμένους τομείς, κυρίως στη γεωργία, στις οικοδομικές κατασκευές και τον τουρισμό, όπου πολλοί μετανάστες εργάζονται παράνομα υπό επισφαλείς συνθήκες. Το σχέδιο θα προτείνει μια άδεια παραμονής/εργασίας που θα επιτρέπει στους υπηκόους τρίτων χωρών να εργάζονται για ορισμένους μήνες κάθε χρόνο και για διάστημα 4-5 ετών. Οι καταχρήσεις θα πρέπει να αποφευχθούν χάρη σε σφραγίδες εισόδου και εξόδου.

Στόχος είναι να παρασχεθεί στα κράτη μέλη το αναγκαίο εργατικό δυναμικό, και ταυτόχρονα ένα ασφαλές νομικό καθεστώς και προοπτικές κανονικής εργασίας στους ενδιαφερόμενους μετανάστες, προστατεύοντας με αυτό τον τρόπο μια ιδιαίτερα ασθενή κατηγορία εργαζομένων και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των χωρών καταγωγής. Ακόμα και στην περίπτωση υψηλής ανεργίας, αυτή η κατηγορία μεταναστών εργαζομένων σπάνια έρχεται σε σύγκρουση με τους εργαζόμενους της

ΕΕ επειδή λίγοι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν σε αυτή είναι πρόθυμοι να απασχοληθούν σε εποχιακές δραστηριότητες.

- **Πρόταση οδηγίας για τις διαδικασίες που ρυθμίζουν την εισδοχή, τη διαμονή και την προσωρινή παραμονή των ενδοϋπηρεσιακώς μετατιθεμένων:**

Με την πράξη αυτή θα θεσπιστούν κοινές διαδικασίες για τη ρύθμιση της εισδοχής, της διαμονής και της προσωρινής παραμονής στην ΕΕ των ενδοϋπηρεσιακώς μετατιθεμένων. Οι διαδικασίες αυτές θα ισχύουν με την επιφύλαξη διεθνών δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί από την ΕΚ ή από την ΕΚ και τα κράτη μέλη της. Για να καταστεί δυνατή η ανακατανομή του βασικού προσωπικού διεθνών εταιριών και των ειδικών εντός της Ευρώπης, θα πρέπει να εξεταστεί το θέμα της κινητικότητας εντός της ΕΕ των ενδοεπιχειρησιακώς μετατιθεμένων, δεδομένου ότι αυτό θα αποτελούσε σαφή προστιθέμενη αξία στην κοινοτική παρέμβαση.

- **Πρόταση οδηγίας για τους όρους εισδοχής και διαμονής των αμειβόμενων ασκούμενων:**

Πρόκειται για ειδική κατηγορία προσώπων σε κατάρτιση, για τα οποία δεν υπάρχουν κοινοί κανόνες (αντίθετα από τους μη αμειβόμενους ασκούμενους). Είναι συνεπώς σημαντικό να πληρωθεί αυτό το νομοθετικό κενό. Αν δοθεί η δυνατότητα στους υπηκόους τρίτων χωρών να αποκτήσουν προσόντα και γνώσεις με μια περίοδο άσκησης στην Ευρώπη, αυτό μπορεί να αποτελέσει τρόπο ενθάρρυνσης για την κυκλοφορία εγκεφάλων, πράγμα επωφελές τόσο για τη χώρα που αποστέλλει όσο και για τη χώρα που υποδέχεται τον ασκούμενο. Θα είναι αναγκαίες διασφαλίσεις για να αποφευχθούν καταχρήσεις, π.χ. ασκούμενοι που στην πραγματικότητα είναι ανεπαρκώς αμειβόμενοι έκτακτοι εργαζόμενοι.

Συνεργασία με τις Χώρες καταγωγής

Σαφές συμπέρασμα που απέρρευσε από τη διαβούλευση ήταν η ανάγκη να ενισχυθεί η συνεργασία με τις τρίτες χώρες ως προς την οικονομική μετανάστευση και να αναπτυχθούν πρωτοβουλίες που θα προσφέρουν ευκαιρίες από τις οποίες θα επωφεληθούν όλοι, χώρες καταγωγής και προορισμού αλλά και οικονομικοί μετανάστες. Μια πιθανή ενέργεια είναι η παρακολούθηση της μετανάστευσης ειδικευμένων εργαζομένων από αναπτυσσόμενες χώρες προς την ΕΕ έτσι ώστε να επισημανθούν τομείς και χώρες καταγωγής οι οποίες μπορεί να αποτελούν αντικείμενο σημαντικής διαρροής εγκεφάλων. Πρέπει να αναληφθούν συζητήσεις μεταξύ της ΕΕ και αυτών των χωρών προς αναζήτηση δυνατών λύσεων. Επιπλέον, η Επιτροπή, έχουσα επίγνωση της σημασίας που έχει η παροχή πληρέστερων πληροφοριών στις χώρες καταγωγής σχετικά με τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις για νόμιμη μετανάστευση στην ΕΕ, προτίθεται να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των πηγών πληροφοριών που είναι αυτή τη στιγμή διαθέσιμες.

Θα μπορούσαν να προταθούν άλλες πρωτοβουλίες στους ακόλουθους τομείς και η ΕΕ θα μπορούσε να παράσχει χρηματοδοτική βοήθεια όπου αυτό είναι δυνατόν.

- **Μέσα για τη στήριξη της κυκλικής μετανάστευσης και της επιστροφής μεταναστών**

Η ανακοίνωση Σχέση μετανάστευσης και ανάπτυξης υπογράμμισε τη σημασία της διευκόλυνσης της επιστροφής μεταναστών και της κυκλικής μετανάστευσης. Η παρακολούθηση αυτής της ανακοίνωσης – επίσης με συγκεκριμένα μέτρα – μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη μιας κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική μετανάστευση. Η οδηγία για το καθεστώς των κατοίκων μακράς διαρκείας προσφέρει ήδη ενδιαφέρουσες λύσεις, όπως για παράδειγμα τη δυνατότητα των κρατών μελών να επιτρέπουν στους επιστρέφοντες μετανάστες να διατηρούν το εν λόγω καθεστώς για διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους που ορίζεται από το άρθρο 9. Προβλέπονται μελέτες σκοπιμότητας για ενδεχόμενα νέα μέτρα, δηλ. θεωρήσεις μακράς διάρκειας για πολλαπλές εισόδους προκειμένου για επιστρέφοντες μετανάστες ή η δυνατότητα προτεραιότητας σε πρώην μετανάστες να αποκτήσουν, υπό απλουστευμένες διαδικασίες, νέα άδεια διαμονής για περαιτέρω έκτακτη απασχόληση στην πρώην χώρα υποδοχής τους. Προς τον σκοπό αυτό θα μπορούσε να συσταθεί μια κοινοτική βάση δεδομένων για υπηκόους τρίτων χωρών που εγκατέλειψαν την ΕΕ μετά τη λήξη της άδειας προσωρινής διαμονής/εργασίας. Θα μπορούσε για παράδειγμα να συμπεριληφθεί μια ανάλυση σκοπιμότητας/δυνατότητας μιας τέτοιας βάσης στην αξιολόγηση των επιπτώσεων που θα πρέπει να διεξαχθεί σχετικά με το σύστημα εισόδου-εξόδου.

Εξάλλου, η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει ενεργά τις προσπάθειες χάραξης σχεδίων προσωρινής μετανάστευσης που θα συμβάλλουν στη μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλ. ανταπόκριση στις ανάγκες των κρατών μελών για εργατικό δυναμικό συμβάλλοντας παράλληλα, με ενδεχόμενη επιστροφή, στην ανάπτυξη των χωρών καταγωγής και προσφέροντας προσόντα και άλλα οφέλη στους συμμετέχοντες μετανάστες.

4.3 Θεματολογία – Δελτίο για μεταναστευτική πολιτική

Μεταναστευτική πολιτική

Μια μακρόπνοη και ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, που βασίζεται στην αλληλεγγύη, αποτελεί βασικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η μεταναστευτική πολιτική έχει ως στόχο να καθιερώσει μια ισορροπημένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της νόμιμης και της παράνομης μετανάστευσης.

- ο *Νομική βάση*

Άρθρα 79 και 80 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

- ο *Αρμοδιότητες*

Νόμιμη μετανάστευση: η ΕΕ έχει την αρμοδιότητα να καθορίζει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών που έρχονται και διαμένουν νόμιμα σε ένα κράτος μέλος ακόμα και με στόχο την επανένωση της οικογένειας. Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να διατηρούν το δικαίωμα να καθορίζουν ποσοστά εισόδου για άτομα που έρχονται από τρίτες χώρες με σκοπό να αναζητήσουν εργασία.

Ένταξη: η ΕΕ μπορεί να παρέχει κίνητρα και υποστήριξη για μέτρα τα οποία λαμβάνονται από τα κράτη μέλη για να προωθηθεί η ένταξη των υπηκόων από τρίτες χώρες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφός τους· όμως, δεν υφίστανται διατάξεις για την εναρμόνιση των εθνικών νόμων και κανονισμών.

Καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης: η ΕΕ απαιτείται να λαμβάνει μέτρα πρόληψης και περιστολής της παράνομης μετανάστευσης, κυρίως μέσω μιας αποτελεσματικής πολιτικής επιστροφής, που θα σέβεται πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα. Παράνομος μετανάστης είναι εκείνο το άτομο που έρχεται στην ΕΕ χωρίς την κατάλληλη άδεια ή θεώρηση διαβατηρίου ή το οποίο παρατείνει την παραμονή του μετά τη λήξη της θεώρησης του διαβατηρίου του.

Συμφωνίες επανεισδοχής: η ΕΕ έχει την αρμοδιότητα σύναψης συμφωνιών με τρίτες χώρες για την επιστροφή στις χώρες προέλευσής τους ή διέλευσης των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν πληρούν ή δεν πληρούν πλέον τις προϋποθέσεις εισόδου, παρουσίας ή διαμονής σε ένα από τα κράτη μέλη.

- ο *Στόχοι*

Διαμόρφωση μιας ισορροπημένης προσέγγισης για το ζήτημα της μετανάστευσης: στόχος της ΕΕ είναι να δημιουργήσει μια ισορροπημένη προσέγγιση για το χειρισμό της νόμιμης μετανάστευσης και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Η σωστή διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων συνεπάγεται επίσης την εξασφάλιση δίκαιης μεταχείρισης των υπηκόων τρίτων χωρών που

διαμένουν νόμιμα στα κράτη μέλη, την ενίσχυση των μέτρων για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης καθώς και την προώθηση της στενότερης συνεργασία με τις τρίτες χώρες σε όλους τους τομείς. Αποτελεί στόχο της ΕΕ η ανάπτυξη ενός ενιαίου επιπέδου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων για τους νόμιμους μετανάστες, συγκρίσιμο με εκείνο που απολαμβάνουν οι Ευρωπαίοι πολίτες.

Αρχή της αλληλεγγύης: σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, οι πολιτικές μετανάστευσης πρέπει να διέπονται από την αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών επιπτώσεών της, μεταξύ των κρατών μελών (άρθρο 80 της ΣΛΕΕ).

ο *Επιτεύγματα*

A. Θεσμικές εξελίξεις που επέφερε η Συνθήκη της Λισαβόνας

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο 2009 (1.1.5), εισήγαγε τη διαδικασία συναπόφασης καθώς και τη λήψη αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία όπως επίσης και μια νέα νομική βάση για τα μέτρα ενσωμάτωσης. Πλέον η συνήθης νομοθετική διαδικασία εφαρμόζεται και στις δύο πολιτικές τόσο για την παράνομη όσο και για τη νόμιμη μετανάστευση, καθιστώντας το Κοινοβούλιο συννομοθέτη σε ίση βάση με το Συμβούλιο. Αξίζει να επισημανθεί ότι σε περίπτωση αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών τα προσωρινά μέτρα λαμβάνονται μόνο από το Συμβούλιο, κατόπιν διαβούλευσης με το Κοινοβούλιο (άρθρο 78, παρ. 3 της Συνθήκης ΣΛΕΕ).

Η Συνθήκη της Λισαβόνας διευκρίνισε επίσης ότι η ΕΕ μοιράζεται τις αρμοδιότητές της στον τομέα αυτό με τα κράτη μέλη, και συγκεκριμένα σε οτιδήποτε αφορά τον αριθμό των μεταναστών που επιτρέπεται να εισέλθουν νόμιμα σε κράτος μέλος για την εξεύρεση εργασίας (άρθρο 79, παράγραφος 5, της ΣΛΕΕ). Τέλος, το Δικαστήριο της ΕΕ έχει πλέον πλήρη αρμοδιότητα στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου.

B. Πρόσφατες εξελίξεις στην χάραξη πολιτικής

1. Η σφαιρική προσέγγιση του θέματος της μετανάστευσης και της κινητικότητας.

Η «σφαιρική προσέγγιση του θέματος της μετανάστευσης και της κινητικότητας», η οποία εγκρίθηκε από την Επιτροπή το 2011, καθορίζει ένα γενικό πλαίσιο για τις σχέσεις της Ένωσης με τις τρίτες χώρες σ' ότι αφορά τη μετανάστευση. Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες: τη νόμιμη μετανάστευση και την κινητικότητα, την παράνομη μετανάστευση και εμπορία ανθρώπων, τη διεθνή προστασία και την πολιτική ασύλου, καθώς και τη μεγιστοποίηση του αντίκτυπου των μεταναστεύσεων και της κινητικότητας επί της ανάπτυξης. Τα θεμελιώδη δικαιώματα των μεταναστών συνιστούν εγκάρσιο θέμα στην εν λόγω προσέγγιση. Η σφαιρική προσέγγιση επικεντρώνεται στον περιφερειακό και διμερή διάλογο μεταξύ χωρών προέλευσης, διαμετακόμισης και

προορισμού. Το βασικό μέσο της σφαιρικής προσέγγισης είναι η δυνατότητα σύναψης «εταιρικών σχέσεων κινητικότητας» με τρίτες χώρες. Παρόμοιες εταιρικές σχέσεις περιλαμβάνουν όχι μόνο συμφωνίες επανεισδοχής, αλλά ένα ευρύτερο φάσμα μέτρων που κυμαίνονται από την αναπτυξιακή βοήθεια έως τη διευκόλυνση χορήγησης προσωρινής θεώρησης, καθώς και μέτρα για την κυκλική μετανάστευση και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης.

2. Οι στρατηγικής σημασίας κατευθυντήριες γραμμές του Ιουνίου 2014.

Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, το οποίο εγκρίθηκε το Δεκέμβριο 2009 («Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες») για να διαδεχθεί τα πολυετή προγράμματα του Τάμπερε (1999) και της Χάγης (2004), έληξε το Δεκέμβριο 2014. Το Μάρτιο 2014, η Επιτροπή εξέδωσε νέα ανακοίνωση με τίτλο «Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη: από τη θεωρία στην πράξη», με την οποία παρουσίασε το μελλοντικό πρόγραμμά της για τις εσωτερικές υποθέσεις προκειμένου να μπορέσουν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο να συζητήσουν στρατηγικής σημασίας κατευθυντήριες γραμμές τον Ιούνιο 2014.

Σύμφωνα με το άρθρο 68 της Συνθήκης ΣΛΕΕ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη συνέχεια καθόρισε στα πορίσματά του της 26ης και 27ης Ιουνίου 2014, τις «στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τον νομοθετικό και επιχειρησιακό προγραμματισμό στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» για την περίοδο 2014-2020. Δεν πρόκειται πλέον εδώ για ένα πρόγραμμα αλλά σαφώς για κατευθυντήριες που επικεντρώνονται στο στόχο της μεταφοράς, εφαρμογής και εδραίωσης των ισχυόντων νομικών μέσων και μέτρων. Υπογραμμίζουν την ανάγκη να εφαρμοσθεί μια σφαιρική προσέγγιση για τη μετανάστευση, με καλύτερη χρήση της νόμιμης μετανάστευσης παρέχοντας προστασία σε όσους την χρειάζονται, καταπολεμώντας την παράτυπη μετανάστευση και προστατεύοντας αποτελεσματικά τα σύνορα.

3. Η ευρωπαϊκή ατζέντα δράσης για τη μετανάστευση

Με βάση πρόταση που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Σχέδιο δράσης 10 σημείων), τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν στις 23 Απριλίου 2015 (βλ. τη δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) για ταχεία λήψη μέτρων προς διάσωση ζωών και εντατικότερη δράση της Ένωσης στον τομέα της μετανάστευσης. Ψηφίστηκε ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου λίγες μέρες αργότερα, στις 29 Απριλίου. Στη συνέχεια η Επιτροπή δημοσίευσε την ευρωπαϊκή ατζέντα δράσης για τη μετανάστευση στις 13 Μαΐου 2015, στην οποία εμφανίζεται η δεδηλωμένη βούλησή της να θέσει τη μετανάστευση στο κέντρο των προτεραιοτήτων της. Η εν λόγω ατζέντα προτείνει άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο καθώς και δράσεις που πρέπει να αναληφθούν τα προσεχή έτη για την καλύτερη διαχείριση των μεταναστεύσεων από κάθε άποψη. Σε μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση, η Επιτροπή προτείνει προσανατολισμούς σε τέσσερις κατευθύνσεις: Μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση· διαχείριση των

συνόρων σώζοντας ζωές και παρέχοντας ασφάλεια· ανάπτυξη ισχυρής κοινής πολιτικής για τη χορήγηση ασύλου με βάση την εφαρμογή του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος για το άσυλο, αλλά και αξιολόγηση και ενδεχομένως αναθεώρηση του κανονισμού του Δουβλίνου το 2016· και τέλος, εφαρμογή μιας νέας πολιτικής νόμιμης μετανάστευσης με τον εκσυγχρονισμό και την αναθεώρηση του καθεστώτος της «μπλε κάρτας», καθορίζοντας νέες προτεραιότητες στις πολιτικές μετανάστευσης και βελτιστοποιώντας τα πλεονεκτήματα της μεταναστευτικής πολιτικής για τα πρόσωπα και τις χώρες προέλευσης, για παράδειγμα καθιστώντας την αποστολή εμβασμάτων λιγότερο δαπανηρή, ταχύτερη και ασφαλέστερη. Ανάμεσα στα επείγοντα μέτρα, η Επιτροπή προέβη σε άμεσο τριπλασιασμό των διαθέσιμων ικανοτήτων και πόρων το 2015 και 2016 για τις κοινές επιχειρήσεις Τρίτων, Ποσειδών και Frontex, με βάση διορθωτικό προϋπολογισμό για το 2015 και ένα νέο επιχειρησιακό επίπεδο Τρίτων. Υπέβαλε όμως κυρίως συγκεκριμένες προτάσεις για να υλοποιηθεί η αρχή της αλληλεγγύης που αναφέρει το άρθρο 8 της ΣΕΕ: αφενός, με ένα προσωρινό μηχανισμό κατανομής των αιτούντων άσυλο που θα πρέπει να συμπληρωθεί το 2015 με μια πρόταση μόνιμου ευρωπαϊκού καθεστώτος μετεγκατάστασης σε έκτακτες καταστάσεις μαζικών εισροών· και αφετέρου, με ένα πρόγραμμα επανεγκατάστασης στο επίπεδο της Ένωσης για τους εκτοπισμένους που έχουν προφανώς ανάγκη διεθνούς προστασίας στην Ευρώπη. Τέλος, η ατζέντα προτείνει να εξετασθεί, στο πλαίσιο της πολιτικής για την ασφάλεια και κοινή άμυνα (ΠΑΚΑ), μια πιθανή επιχείρηση στη Μεσόγειο για την εξάρθρωση των δικτύων των διακινητών και την καταπολέμηση της διακίνησης μεταναστών.

Γ. Πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις

Από το 2008 έχει εγκριθεί μια σειρά σημαντικών οδηγιών που αφορούν τη μετανάστευση και το άσυλο και άλλες σχετικές οδηγίες αναμένεται να αναθεωρηθούν στο εγγύς μέλλον.

1. Σχετικά με τη νόμιμη μετανάστευση

Μετά τις δυσκολίες για τη θέσπιση μιας γενικής διάταξης που θα καλύπτει όλο το φάσμα της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού στην ΕΕ, η νέα προσέγγιση συνίσταται επί του παρόντος στην έγκριση τομεακής νομοθεσίας, ανά κατηγορίες μεταναστών, προκειμένου να θεσπιστεί μια πολιτική νόμιμης μετανάστευσης σε επίπεδο ΕΕ. Η οδηγία 2009/50/ΕΚ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης δημιουργεί τη λεγόμενη «μπλε κάρτα ΕΕ», μια ταχεία διαδικασία για την έκδοση ειδικής άδειας παραμονής και εργασίας, με πιο ελκυστικές συνθήκες ώστε οι υπήκοοι τρίτης χώρας να αναλάβουν απασχόληση υψηλής ειδίκευσης στα κράτη μέλη. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας δημοσιεύτηκε το Μάιο 2014 και η Επιτροπή προτρέπει να προτείνει αναθεώρηση του ισχύοντος καθεστώτος που δεν λειτουργεί πραγματικά παρά μόνο σε πολύ λίγα κράτη μέλη. Η οδηγία «Ενιαία Άδεια Διαμονής και Εργασίας» (2011/98/ΕΕ) καθορίζει μια κοινή απλοποιημένη

διαδικασία για υπηκόους τρίτων χωρών που υποβάλλουν αίτηση για άδεια διαμονής και εργασίας σε κράτος μέλος, καθώς και μια κοινή σειρά δικαιωμάτων τα οποία χορηγούνται σε νόμιμους μετανάστες. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας αυτής πρέπει να υποβληθεί το αργότερο το Δεκέμβριο 2016. Η οδηγία 2014/36/ΕΕ, η οποία εγκρίθηκε το Φεβρουάριο 2014, διέπει τους όρους εισόδου και παραμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόλησή τους ως εποχιακών εργαζομένων.

Οι διακινούμενοι εποχιακοί εργαζόμενοι μπορούν να παραμείνουν νόμιμα και προσωρινά στην ΕΕ για ανώτατη περίοδο από πέντε έως εννέα μηνών (ανάλογα με το κράτος μέλος) για να ασκήσουν δραστηριότητα που εξαρτάται από τη διέλευση των εποχών, ενώ παράλληλα διατηρούν την κύρια κατοικία τους σε τρίτη χώρα. Η οδηγία αποσαφηνίζει επίσης τα δικαιώματα των οποίων απολαύουν οι εν λόγω διακινούμενοι εργαζόμενοι. Η οδηγία 2014/66/ΕΕ σχετικά με τους όρους εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεπιχειρησιακής μετάθεσης εγκρίθηκε στις 15 Μαΐου 2014. Μόλις η νέα αυτή οδηγία τεθεί σε εφαρμογή το αργότερο στις 29 Νοεμβρίου 2016, θα καταστεί ευκολότερη η εκ μέρους των επιχειρήσεων και πολυεθνικών μετεγκατάσταση των διευθυντικών στελεχών τους, ειδικευμένων και ασκούμενων εργαζομένων τους στα υποκαταστήματα ή στις θυγατρικές τους ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της αναμένεται το αργότερο το Νοέμβριο 2019. Στις 25 Μαρτίου 2013, η Επιτροπή υπέβαλε νέα πρόταση (COM(2013)0151) για οδηγία η οποία βελτιώνει τα υφιστάμενα νομοθετικά μέσα τα οποία εφαρμόζονται σε υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι επιζητούν να εισέλθουν στην ΕΕ με σκοπό τις σπουδές ή την έρευνα (οδηγίες 2004/114/ΕΚ και 2005/71/ΕΚ).

Τέλος, το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να ρυθμίζεται από την οδηγία του Συμβουλίου 2003/109/ΕΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε το 2011 προς επέκταση του πεδίου της σε πρόσφυγες και άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

2. Σχετικά με την ένταξη

Η οδηγία 2003/86/ΕΚ ορίζει διατάξεις σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης. Η έκθεση 2008 σχετικά με την εφαρμογή της διαπίστωσε ότι αυτή δεν εφαρμοζόταν πλήρως και σωστά στα κράτη μέλη: συνέπεια αυτού ήταν να δημοσιευθεί το 2011 μια πράσινη βίβλος, ανοίγοντας μια διαδικασία δημόσιων διαβουλεύσεων. Τον Απρίλιο 2014, η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση για την καθοδήγηση των κρατών μελών ως προς το πώς να εφαρμόζουν την οδηγία.

Τον Απρίλιο 2010, η Επιτροπή παρουσίασε την τρίτη έκδοση του εγχειριδίου για την Ένταξη το οποίο απευθύνεται στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ειδικούς επαγγελματίες, και τον Ιούλιο 2011, ενέκρινε την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Επίσης, από το 2009, συστάθηκαν δυο μέσα για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ένταξης: το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ένταξη (που οργανώθηκε από την Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή) και ο Ευρωπαϊκός Ιστοχώρος για την Ένταξη (<http://ec.europa.eu/ewsi/ft/>). Τον Ιανουάριο 2015, το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ένταξη

διεύρυνε το πεδίο δράσης του και για να καταστεί Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τη μετανάστευση.

3. Σχετικά με την παράνομη μετανάστευση

Η ΕΕ έχει εγκρίνει δύο μείζονες νομοθετικές πράξεις για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης: — την «Οδηγία Επιστροφής» (2008/115/EK) καθορίζει κοινά πρότυπα της ΕΕ καθώς και διαδικασίες για την επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να μεταφέρουν στη νομοθεσία τους την οδηγία μέχρι τις 24 Δεκεμβρίου 2010. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εγκρίθηκε το Μάρτιο 2014· προέβαλε τόσο τις θετικές εξελίξεις όσο και τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν. Οι κύριοι τομείς για περαιτέρω δράση περιλαμβάνουν την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής της, την προώθηση συνεπώς πρακτικών που θα σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, την καλύτερη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και την ενίσχυση του ρόλου του Frontex.

— Η οδηγία 2009/52/EK διευκρινίζει τις κυρώσεις και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται στα κράτη μέλη κατά των εργοδοτών που παραβιάζουν την απαγόρευση της απασχόλησης παράνομα διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να μεταφέρουν στη νομοθεσία τους την οδηγία μέχρι τις 20 Ιουλίου 2011. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας υποβλήθηκε στις 22 Μαΐου 2014.

Η ΕΕ, ταυτόχρονα, διαπραγματεύεται και συνάπτει συμφωνίες επανεισδοχής με χώρες προέλευσης και διέλευσης για τους σκοπούς επιστροφής παράνομων μεταναστών και συνεργάζεται στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρωπίνων όντων. Οι εν λόγω συμφωνίες προβλέπουν αμοιβαίες δεσμεύσεις συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των εταίρων της τρίτων χωρών. Οι διαπραγματεύσεις που ολοκληρώθηκαν με τις ακόλουθες χώρες είχαν ως αποτέλεσμα να τεθούν σε ισχύ οι εν λόγω συμφωνίες: Χονγκ Κονγκ, Μακάο, Σρι Λάνκα, Αλβανία, Ρωσία, Ουκρανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μαυροβούνιο, Πακιστάν, Σερβία, Μολδαβία και Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Πράσινο Ακρωτήριο. Το Φεβρουάριο 2014, το Κοινοβούλιο συνήνεσε για τη σύναψη συμφωνίας επανεισδοχής με την Τουρκία.

ο *Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.*

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστηρίζει ενεργά τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής για τη μετανάστευση. Όσον αφορά την εισδοχή υπηκόων τρίτων χωρών, ζήτησε την ανάπτυξη νομικών μέσων, και συγκεκριμένα μέτρων για να εξασθενίσουν τα κίνητρα για την παράνομη μετανάστευση.

Στο ψήφισμά του σχετικά με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης που ψηφίστηκε στις 25 Νοεμβρίου 2009, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζητεί να στηριχθούν οι πολιτικές ένταξης, μετανάστευσης και ασύλου στον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών

δικαιωμάτων. Για άλλη μια φορά αποδοκίμασε την επαναπροώθηση και τη συλλογική απέλαση σε χώρες όπου δεν γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε ανέκαθεν τη σημασία αντιμετώπισης των αναγκών των πιο ευάλωτων ομάδων, όπως οι πρόσφυγες και οι ανήλικοι.

Μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας, το Κοινοβούλιο έχει εμπλακεί ενεργά στην έγκριση νέας νομοθεσίας για τη ρύθμιση του ζητήματος της μετανάστευσης. Διαδραμάτισε λοιπόν σημαντικό ρόλο στη σύνταξη και έγκριση των οδηγιών περί Επιστροφής και Ενιαίας

- ο *Άδειας Διαμονής*

Μπροστά στην αύξηση της ροής των μεταναστών στις μεσογειακές ακτές της Ένωσης και τον πολλαπλασιασμό των ναυαγίων από το τέλος του 2013, το Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα στις 17 Δεκεμβρίου 2014 σχετικά με την κατάσταση στη Μεσόγειο και την ανάγκη σφαιρικής προσέγγισης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης του ζητήματος των μεταναστεύσεων, έδωσε δε εντολή στην Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) να ετοιμάσει έκθεση πρωτοβουλίας πριν από το τέλος του 2015.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Π.1 Νομοθετικό πλαίσιο

Θεσμικά πλαίσια μετανάστευσης στην Ελλάδα.

NOMOI

Νόμος 4310/1929, ΦΕΚ 287 τ.Α'/16-8-1929

‘Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων.’

Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '90, η υπάρχουσα μεταναστευτική πολιτική περιοριζόταν στη ρύθμιση της μαζικής άφιξης των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής με βάση το Νόμο 4310/1929 (INE / ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, 2003, σ. 92). Ο νόμος αυτός που ουσιαστικά είναι και ο πρώτος, ονομάζεται «Εγκατάσταση και κινητικότητα των αλλοδαπών στην Ελλάδα, αστυνομικός έλεγχος διαβατηρίων, απελάσεις και μετακινήσεις - μεταθέσεις». Ο αριθμός των αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980, ήταν τόσο μικρός που το κράτος συνειδητά, για ποικίλους κοινωνικό -πολιτικούς λόγους, αγνοεί την νομιμότητα ή μη της παραμονής τους στο ελληνικό έδαφος.

Η μαζική εισροή μεταναστών στη χώρα, μετά το 1989, δημιούργησε την ανάγκη νέου νομοθετικού πλαισίου, καθώς ο Ν.4310/1929 αδυνατούσε να ρυθμίσει τα μεταναστευτικά ζητήματα που προέκυψαν. Οι πολιτικές παλιννόστησης αποτέλεσαν για την Ελλάδα το προπύργιο για τη διαμόρφωση μεταναστευτικής πολιτικής ως χώρα υποδοχής³².

Νόμος 1975/1991, ΦΕΚ 184 τ.Α'/4-12-1991

‘Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις.’

Ο νόμος με τίτλο «Περί Αλλοδαπών» βασιζόταν πάνω στην αντίληψη της προσωρινής παρουσίας των μεταναστών στη χώρα. Οι πρώτες απόπειρες εφαρμογής του νόμου έγιναν με τα Προεδρικά Διατάγματα το 1997 και 1998 και έτσι δόθηκε για πρώτη φορά η ευκαιρία στους μετανάστες να αποκτήσουν νόμιμη παρουσία στη χώρα, δηλαδή να αποκτήσουν την πράσινη κάρτα³³. Ο Νόμος 1975/91 και τα δυο Προεδρικά Διατάγματα ρύθμιζαν, επίσης, την καταγραφή των μεταναστών στη χώρα. Τα στοιχεία που θα συλλέγονταν από την καταγραφή, θα έδιναν τη δυνατότητα στο κράτος να τα αξιοποιήσει αναλόγως και να έχει πληρέστερο έλεγχο του μεταναστευτικού πληθυσμού. Γενικά στοιχεία του μεταναστευτικού μοντέλου είναι η

³² Μελέτες, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου, 2003

³³ Περιοδικό Μετανάστευση, Νοέμβρης 2006

προσωρινότητα του αλλοδαπού στη χώρα και η αντιμετώπισή του ως πολίτη. Βασικός στόχος των πρώτων νομοθετημάτων, ήταν η μείωση της δυσαναλογίας μεταξύ νόμιμων και αντικανονικών μεταναστών. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώχθηκε η πάταξη της «λαθρομετανάστευσης», των ατόμων δηλαδή που θεωρούνταν παράνομοι στη χώρα επειδή δεν διέθεταν τα απαραίτητα έγγραφα παραμονής και ο περιορισμός της εισόδου στα σύνορα της ελληνικής επικράτειας.

Βασικό σημείο του Προεδρικού Διατάγματος του 1998, αποτέλεσε η θεσμοθέτηση του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας, από το Υπουργείο Παιδείας. Στο Π.Δ. καθορίζεται ο τύπος του, οι προϋποθέσεις απόκτησής του, η διαδικασία και το περιεχόμενο των εξετάσεων, οι προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων, η βαθμολογική κλίμακα καθώς η διαδικασία ορισμού εξεταστικών κέντρων. Στη συνέχεια, στις τρεις Υπουργικές Αποφάσεις που ακολούθησαν (B7/256/19.05.1998, B7/255/19.05.1998 και B7/144/06.04.1999) προσδιορίστηκαν με λεπτομέρειες οι δεξιότητες στις οποίες εξετάζονται οι υποψήφιοι σε κάθε επίπεδο και ορίστηκε το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας ως επίσημος φορέας χορήγησης πιστοποιητικών ελληνομάθειας και ως ο αποκλειστικός φορέας για τη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με τη διενέργεια των εξετάσεων με τη συνδρομή υποφορέων - εξεταστικών κέντρων³⁴.

Ο χαρακτήρας των νομοθετημάτων, λοιπόν, χαρακτηρίζεται ως κατασταλτικός και η πολιτική που τα διέπει ως αποτρεπτική και αμυντική³⁵. Επίσης, χαρακτηρίζεται από την εμπλοκή ενός μεγάλου αριθμού υπηρεσιών, η οποία καθιστά τον έλεγχο και το χειρισμό της εισόδου και παραμονής των αλλοδαπών μια δαιδαλώδη διαδικασία. Αυτό είχε ως συνέπεια την εμπλοκή των μεταναστών σε μια χρονοβόρα και περίπλοκη διαδικασία για την απόκτηση της προσωρινής άδειας καθώς και της άδειας παραμονής.

Η πρώτη αυτή προσέγγιση της μεταναστευτικής πολιτικής θυμίζει έντονα τη γερμανική αρχή και φιλοσοφία της μεταναστευτικής πολιτικής σε δύο βασικά σημεία:

- Την άτυπη και παράνομη εργασία στην ελληνική περίπτωση σε αντιπαράθεση με τις συμβάσεις εργασίας του γερμανικού κράτους
- Την ανάκτηση ενός μέρους των χαμένων πληθυσμών: των Ποντίων, Βορειοηπειρωτών και Ρώσων ελληνικής καταγωγής / των Ανατολικογερμανών, Ούγγρων, Τσέχων και Πολωνών γερμανικής καταγωγής³⁶.

Η νομοθετική αυτή απόπειρα κρίνεται αναποτελεσματική, εφόσον η έλλειψη προετοιμασίας της Δημόσιας Διοίκησης και η απουσία συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, αλλά και η ασάφεια αναφορικά με την απόκτηση πράσινης κάρτας, οδήγησαν τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών σε αποκλεισμό από τη σχετική διαδικασία. Επομένως, η καταπολέμηση της «λαθρομετανάστευσης» και η διενέργεια μαζικών ελέγχων νομιμότητας για τη συγκράτηση του μεταναστευτικού ρεύματος, δεν επιτεύχθηκε. Χαρακτηριστικό είναι, άλλωστε, το γεγονός ότι το 60%

³⁴ www.greek-language.gr.

³⁵ Κοντιάδης, Παπαθεοδώρου, (Καθηγητές Α.Π.Θ) Μελέτες μεταναστευτικής πολιτικής.2007

³⁶ ΙΝΕ / ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, 2003, σ. 26

των μεταναστών τελικά δεν κατάφερε να λάβει την προσωρινή άδεια παραμονής, με αποτέλεσμα να παραμείνουν σε καθεστώς παρανομίας.

Νόμος 2452/1996

Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1975/1991.

Νόμος 2910/2001, ΦΕΚ 91 τ.Α'/2-5-2001

Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση κι άλλες διατάξεις.

Ο συγκεκριμένος νόμος έχει τίτλο «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις». Η βασική τομή που επιχειρήθηκε με το νόμο αυτό ήταν η ορθολογικοποίηση του συστήματος αδειών παραμονής και εργασίας των μεταναστών και η μεταφορά αρμοδιοτήτων από τις αστυνομικές αρχές στις περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και στην τοπική αυτοδιοίκηση. Για πρώτη φορά, γίνονται δειλά βήματα ένταξης των μεταναστών που ήδη υπάρχουν στη χώρα, σε σχέση με ζητήματα που αφορούσαν την υγεία, την παιδεία, την εργασία και την οικογενειακή κατάσταση των υπηκόων τρίτων χωρών.

Ορισμένες από τις βασικές διατάξεις που ρυθμίζει ο νόμος είναι η εκπαίδευση των ανηλίκων παιδιών των μεταναστών, ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος των γονέων και η διασφάλιση ίσων ασφαλιστικών δικαιωμάτων με τους Έλληνες υπήκοους, για τους νόμιμους μετανάστες. Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν επί δεκαετίας στη χώρα να υποβάλλουν αίτηση απόκτησης της ελληνικής υπηκοότητας, με βασική προϋπόθεση την επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και του πολιτισμού.

Ο Νόμος τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με μια σειρά άλλων νόμων, όπως οι 3103/2002 (άρθρα 19-25), 3068/2002 (άρθρο 15), 3074/2002 (άρθρο 11), 3103/2003 (άρθρο 23), 3146/2003 (άρθρο 8), 3169/2003 (άρθρο 10), 3242/2004 (άρθρο 25) και 3274/ (άρθρο 34). Ωστόσο, ενώ επέφερε έναν αριθμό βελτιώσεων, κατακρίθηκε ότι επαναλαμβάνει την προηγούμενη νομοθεσία.³⁷ Επίσης, ο Ν.2910/2001 κρίθηκε αναποτελεσματικός, καθώς οι χρονοβόρες διαδικασίες και η γραφειοκρατία είχαν ως αποτέλεσμα την έκδοση αδειών που παραλαμβάνονταν αφού είχαν λήξει.

Οι δυο αυτές απόπειρες νομιμοποίησης, του Ν.1975/1991 και του Ν.2910/2001, θεωρήθηκαν αναποτελεσματικές, καθώς δεν θέσπισαν μια πάγια διαδικασία σύμφωνα με την οποία κάποιος μετανάστης με την πλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων, θα μπορούσε να νομιμοποιήσει την παραμονή του στη χώρα. Αντιθέτως, έθεταν την καταληκτική προθεσμία κατάθεσης των δικαιολογητικών (με περιορισμένο χρονικό περιθώριο από την έναρξη ισχύος των νόμων) για τους ήδη τότε ευρισκόμενους παράνομους μετανάστες στην Ελλάδα.

³⁷ ΕΚΚΕ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), σελ. 30,2008.

Νόμος 3284/2004, Φ.Ε.Κ. 217 τ.Α'/10-11-2004

Περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας

Νόμος 3304/2005, ΦΕΚ 16 τ.Α'/27-1-2005

Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτων φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού

Νόμος 3386/2005, ΦΕΚ 212 τ.Α'/23-8-2005

Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια.

Νόμος 3536/2007, ΦΕΚ 42 τ.Α'/23-2-2007

Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης. Ο τίτλος του Νόμου είναι «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης». Ο νόμος αυτός, προσπάθησε να επιλύσει προβλήματα που εμφανίστηκαν με την εφαρμογή του προηγούμενου.

Με το νέο Νόμο δίνεται η δυνατότητα στους μετανάστες να καταθέσουν νέες αιτήσεις νομιμοποίησης, διευρύνοντας ταυτόχρονα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για τη χορήγηση κάρτας διαμονής. Βασικά σημεία του τελευταίου Νόμου είναι η προσπάθεια μείωσης των γραφειοκρατικών αγκυλώσεων που αναδείχτηκαν κατά την εφαρμογή του προηγούμενου, η εισαγωγή κοινοτικών οδηγιών στο συγκεκριμένο Νόμο, η διευκόλυνση των αλλοδαπών κατά τη διαμονή τους στην Ελλάδα και η εισαγωγή μέτρων προώθησης της κοινωνικής τους ένταξης³⁸.

Πέραν των τροποποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν στο Ν.3536/2007, σημαντική είναι η σύσταση της Εθνικής Επιτροπής για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.). Έργο της Επιτροπής είναι: α) η εισήγηση προτάσεων και δράσεων που αφορούν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών στη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 3 του ν. 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'), β) η διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών για τη διαμόρφωση πολιτικών που προάγουν την ένταξη των μεταναστών σε όλους τους τομείς, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και το ευρωπαϊκό κεκτημένο και γ) η κατάρτιση και παρακολούθηση επιχειρησιακών προγραμμάτων, σχετικών με την εφαρμογή της πολιτικής κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, ιδίως στο πλαίσιο του

³⁸ ΕΚΚΕ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), σελ. 36, 2008.

Ολοκληρωμένου Προγράμματος Κοινωνικής Ένταξης, εφόσον το έργο αυτό ανατέθηκε από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Επίσης, έργο της Επιτροπής είναι η σύνταξη ετήσιας έκθεσης, στην οποία θα καταγράφεται οι εξελίξεις ως προς τα ζητήματα κοινωνικής ένταξης των μεταναστών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και προτάσεις της προκειμένου να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα (Ν.3536/2007 – ΦΕΚ42/Α΄/23.2.2007).

Νόμος 3731/2008, ΦΕΚ 263 τ.Α΄/23-12-2008

Άρθρα 37 ως 46 (κεφάλαιο Δ) ρυθμίσεις θεμάτων ιθαγένειας & μεταναστευτικής πολιτικής.

Νόμος 3838/2010, ΦΕΚ 49 τ.Α΄/24-3-2010

Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις

Νόμος 3907/2011, ΦΕΚ 7 τ.Α΄/26-1-2011

Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις.

Νόμος 4018/2011, ΦΕΚ 215 τ.Α΄/30-9-2011

Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας

Ν 4058/2012, άρθρο 18 Τροποποίηση του ν. 3907/2011

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Προεδρικό Διάταγμα 131, (Φ.Ε.Κ. Α' 143/13.07.2006)

Προσαρμογή Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την οδηγία 2003/86/EK σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην ελληνική επικράτεια

Προεδρικό Διάταγμα 150, (Φ.Ε.Κ. Α' 160/31.07.2006)

Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην οδηγία 2003/109/EK της 25ης Νοεμβρίου σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες.

Προεδρικό Διάταγμα 106, (Φ.Ε.Κ. Α' 135/21.06.2007)

Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους

Προεδρικό Διάταγμα 101, (Φ.Ε.Κ. Α' 157/31.07.2008)

Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην οδηγία 2004/114/EK σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές ή την εθελοντική υπηρεσία

Προεδρικό Διάταγμα 128, (Φ.Ε.Κ. Α' 190/15.09.2008)

Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην οδηγία 2005/71/EK της 12ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς επιστημονικής έρευνας

Προεδρικό Διάταγμα 11, (Φ.Ε.Κ. Α' 15/16.02.2010)

Σύσταση Γενικής Γραμματείας Μεταναστευτικής Πολιτικής στο Υπουργείο Εσωτερικών

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Υπουργική απόφαση, αρ. 15887/05 (Φ.Ε.Κ. 1256 τ.Β' /7-9-2005)

Καθορισμός πρόσθετων δικαιολογητικών για τη χορήγηση άδειας διαμονής σύμφωνα με το άρθρο 91, παράγραφος 11α του ν. 3386/05

Υπουργική απόφαση, αρ. 24103/05 (Φ.Ε.Κ. 1804 τ.Β' /21-12-2005)

Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3386/2005

Υπουργική απόφαση, αρ. 4415/06 (Φ.Ε.Κ. 398 τ.Β' /3-4-2006)

Καθορισμός ύψους & τρόπου απόδειξης διάθεσης επαρκών πόρων, που προβλέπονται ως προϋπόθεση στις διατάξεις του ν. 3386/2005

Υπουργική απόφαση, αρ. 7921 (Φ.Ε.Κ. 687 τ.Β' /3-5-2007)

Καθορισμός δικαιολογητικών για τη χορήγηση άδειας διαμονής, σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 4 του ν. 3536/2007

Υπουργική απόφαση, αρ. 13703 (Φ.Ε.Κ. 1135 τ.Β' /6-7-2007)

Τροποποίηση της υπ' αρ. 24103/2005 υπουργικής απόφασης «περί καθορισμού απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3386/2005»

Υπουργική απόφαση, αρ. 13096/2007 (Φ.Ε.Κ. 1263 τ.Β' /24-7-2007)

Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν. 3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι διέμεναν νομίμως στην Ελλάδα για λόγους οικογενειακής επανένωσης & αναχώρησαν από τη χώρα για φοίτηση σε ΑΕΙ του εξωτερικού ή για την εκπλήρωση των στρατιωτικών τους υποχρεώσεων στη χώρα τους

Υπουργική απόφαση, αρ. 16928/2007 (Φ.Ε.Κ. 1638 τ.Β' /17-8-2007)

Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος

Υπουργική απόφαση, αρ. 999 (Φ.Ε.Κ. 353 τ.Β' /4-3-2008)

Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων της υπ' αρ. 16928/2007 απόφασης

Υπουργική απόφαση, αρ. 22467/08 (Φ.Ε.Κ. 2208 τ.Β' /29-10-2008)

Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν. 3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών, που καταγγείλουν παράνομες πράξεις καθώς και ανηλίκων στους οποίους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα

Υπουργική απόφαση, αρ. 933 (Φ.Ε.Κ. 53 τ.Β' /19-1-2009)

Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3386/2005 όπως ισχύει

Υπουργική απόφαση, αρ. 1768 (Φ.Ε.Κ. 144 τ.Β' /30-1-2009)

Καθορισμός δικαιολογητικών για την υπαγωγή στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος βάσει των διατάξεων της παραγράφου 7 του άρθρου 40 του ν. 3731/2008

Υπουργική απόφαση, αρ. 130181/23198 (Φ.Ε.Κ. 562 τ.Β' /30-4-2010)

Καθορισμός δικαιολογητικών που πρέπει να συνοδεύουν τη δήλωση και αίτηση εγγραφής στο δημοτολόγιο, λόγω γέννησης ή φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα.

Υπουργική απόφαση, αρ. 130181/39150 (Φ.Ε.Κ. 1336 τ.Β' /31-8-2010)

Τροποποίηση διατάξεων της αρ. 130181/23198/10 απόφασης (προηγ. απόφασης)

Υπουργική απόφαση, αρ. 21879/11 (Φ.Ε.Κ. 1914 τ.Β' /30-8-2011)

Καθορισμός δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44 ν. 3386/2005, όπως αντικαταστάθηκε από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 42 του ν. 3907/2011

Υπουργική απόφαση, αρ. 23443 (Φ.Ε.Κ. 2225 τ.Β' /4-10-2011)

Καθορισμός του τύπου άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντρόφους πολίτη της Ε.Ε. ή Έλληνα, με τον οποίον διατηρούν σταθερή σχέση προσηκόντως αποδεδειγμένη.

Π.2 Ιστορική Αναδρομή

Διακρίνουμε επτά διαδοχικές περιόδους : Την μετανάστευση τον 19ο αιώνα, την περίοδο 1890-1920, την περίοδο 1920-1940, την περίοδο 1941-1954, την περίοδο 1955-1977, την περίοδο 1977-1984, την περίοδο 1984-1999.

1. Μετανάστευση και παλιννόστηση τον 19ο αιώνα.

Η μετανάστευση τον 19ο αιώνα δεν ήταν οργανωμένη και μετά την ίδρυση του Ελληνικού κράτους το αποδημητικό ρεύμα κατευθυνόταν σε τουρκοκρατούμενες περιοχές (Κωνσταντινούπολη, δυτικά παράλια Μ. Ασίας) και ότι από το 1834 ως το 1846 είχαν εγκαταλείψει τη Ελλάδα 60.000 άτομα, το 10% του πληθυσμού, για να εγκατασταθούν στην Τουρκία. Η εισροή των Ελλήνων μεταναστών στην Μ. Ασία είναι σημαντική, με συνέπεια να αυξηθεί ο Ελληνικός πληθυσμός της περιοχής κατά 50% στο διάστημα 1895-1910. Η μετανάστευση κατευθυνόταν επίσης στη Ρωσία, Ρουμανία και Αίγυπτο. Δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία που να εμφανίζουν τη μετανάστευση προς αυτές τις χώρες, αλλά και τα στοιχεία για τις υπερπόντιες χώρες, εκτός από τις ΗΠΑ, εμφανίζουν σημαντικά κενά, αφού αναφέρουν μόνο πέντε μετανάστες, πράγμα που είναι λογικά αδύνατο. Παρ' όλο που τα υπάρχοντα στατιστικά στοιχεία κάθε άλλο παρά ακριβή είναι, η μετανάστευση προς τις υπερπόντιες χώρες μέχρι το 1880 πρέπει να θεωρηθεί σποραδική.

Έτη	Σύνολο	Προς ΗΠΑ	Προς άλλες χώρες
1821-1830	20	20	-
1831-1840	49	49	-
1841-1850	16	16	-
1851-1860	31	31	-
1861-1870	72	72	-
1871-1880	213	210	3
1881-1890	2.310	2.308	2
Σύνολο	2.711	2.706	5

Πίνακας 17 : Υπερπόντια μετανάστευση από την Ελλάδα 1821-1890.

(Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1966, σελ.311)

Ανύπαρκτα σχεδόν είναι τα στατιστικά στοιχεία για την παλιννόστηση ομογενών κατά τον 19ο αιώνα, φαίνεται όμως ότι το ρεύμα αυτό ήταν αρκετά ισχυρό με την επικρατούσα τάση της συγκέντρωσης του έθνους στα όρια του ανεξάρτητου κράτους.

Η μετανάστευση κατά τον 19ο αιώνα αφορά, σχεδόν αποκλειστικά, τον αντρικό πληθυσμό, ηλικίας 16-40 ετών. Ο κ. Τσουκαλάς υπολογίζει ότι ο ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας το 1890 ήταν 600-650.000 άτομα και ότι το μεταναστευτικό φαινόμενο, με υψηλό ποσοστό παλιννόστησης, περιλάμβανε ένα ποσοστό 15-20 % του ενεργού πληθυσμού ή 25-30% του ενεργού ανδρικού πληθυσμού, απ' όπου προερχόταν η πλειοψηφία των μεταναστών. Σε ενδιαφέρουσα, τέλος, μελέτη γνωστού δημογράφου η καθαρή μετανάστευση υπολογίζεται ότι ανερχόταν σε 107.000 άτομα μέχρι το 1890 και σε 50.000 άτομα την περίοδο 1864-1889.

2. Η περίοδος 1890-1920. Τα μόνα επίσημα στοιχεία που υπάρχουν για την περίοδο αυτήν αναφέρονται στη μετανάστευση προς τις υπερπόντιες χώρες.

Έτη	Σύνολο	Προς ΗΠΑ	Προς άλλες χώρες
1891-1900	16.979	16.979	-
1901-1905	51.479	49.962	1.517
1906-1910	122.034	117.557	4.477
1911-1915	128.521	118.916	9.605
1916-1920	67.598	65.258	2.313
Σύνολο	386.611	368.699	17.912

Πίνακας 18 : Μετανάστευση σε υπερπόντιες χώρες 1891-1920.

(Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1979, σελ.52)

Γενικά, όμως, ο υπολογισμός των Ελλήνων μεταναστών της περιόδου αυτής και μέχρι το 1923 συναντά μεγάλες δυσχέρειες. Δεν υπάρχουν στοιχεία για τους Έλληνες μετανάστες που ζούσαν εκτός των ορίων της τότε ελληνικής επικράτειας και οι όποιοι, πολλές φορές αναφέρονται στις χώρες υποδοχής ως μετανάστες από την Τουρκία ή άλλες Βαλκανικές χώρες. Και επίσης, δεν υπάρχουν στοιχεία για τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, ιδιαίτερα την Αίγυπτο, και για τις χώρες της Δ. Ευρώπης και ιδιαίτερα τη Γαλλία, προς την οποία παρατηρήθηκε ένα μεταναστευτικό ρεύμα κάποιας σπουδαιότητας κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά συνεχίστηκε και

μετά. Εξίσου, απροσδιόριστος είναι ο αριθμός των μεταναστών προς τη Ρουμανία, τη Ρωσία και άλλες χώρες.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία (βλ. πίνακας 2) από το 1891 μέχρι το 1920 μετανάστευσαν από την Ελλάδα σχεδόν 387.000 άτομα από τα οποία ποσοστό 95 % κατευθύνθηκε στις ΗΠΑ. Υπολογίστηκε ότι κατά την περίοδο 1890-1910 το ένα δέκατο του πληθυσμού της Ελλάδας, και περίπου το 1/5 ή το ¼ του ελληνικού εργατικού δυναμικού μετανάστευσε στην Αμερική.

Σημαντικές μετακινήσεις πληθυσμών έγιναν την περίοδο των βαλκανικών πολέμων και του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Υπολογίστηκε ότι μεταξύ των ετών 1912-1918 έγιναν οι ακόλουθες μετακινήσεις. Το 1913-14 αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν 70.000 περίπου Έλληνες από τη Δυτική Θράκη για να εγκατασταθούν οι περισσότεροι στην Ελληνική Μακεδονία και άλλοι στην Παλαιά Ελλάδα. Επίσης, 10.000 Έλληνες, μετανάστευσαν στην Ελληνική Μακεδονία από περιοχές της Μακεδονίας, που είχαν παραχωρηθεί με την Συνθήκη του Βουκουρεστίου, στη Σερβία και τη Βουλγαρία. Από το 1914 άρχισε η δίωξη Ελλήνων από την Ανατολική Θράκη (100.000 άτομα) και τα δυτικά παράλια της Μ. Ασίας (100.000 άτομα), που συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Το 1916 εκτοπίστηκε στη Βουλγαρία 36.000 Έλληνες από τους οποίους επέστρεψαν 17.000 όταν τελείωσε ο πόλεμος. Στην Μακεδονία επαναπατρίστηκαν στις περιοχές, απ' όπου είχαν εκδιωχθεί 140.000, και 100.000 επέστρεψαν στις δυτικές ακτές της Μ. Ασίας, ενώ 83.000 επανήλθαν στην Ανατολική Θράκη και 51.000 στη Δυτική Θράκη. Όλες αυτές οι μετακινήσεις πληθυσμών είχαν δημιουργήσει οξύ προσφυγικό πρόβλημα στην Ελλάδα πριν από την μικρασιατική καταστροφή.

Ως το τέλος του 1915 οι πρόσφυγες στη Μακεδονία ανέρχονταν σε 150.000 περίπου ενώ άγνωστος αριθμός είχε εγκατασταθεί στην Παλαιά Ελλάδα και τα Νησιά του Αιγαίου. Δεν είναι επομένως ορθή η άποψη ορισμένων συγγραφέων που ισχυρίζονται ότι οι μετακινήσεις πριν από το 1922 χαρακτηρίζονται 'μικράς εκτάσεως'.

Σύμφωνα με υπολογισμό δημοσιεύματος της ΕΣΥΕ, κατά την περίοδο 1895-1915, η Ελλάδα των 2,7 εκ. κατοίκων έχασε, λόγω μετανάστευσης, πληθυσμό 215.000 ατόμων, από τα οποία οι περισσότεροι ήταν άνδρες ηλικίας 12-30 ετών, έχασε δηλαδή περίπου το 1/3 του αντρικού πληθυσμού ή το 8% του συνόλου των κατοίκων της.

Και για την παλιννόστηση της περιόδου αυτής δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία μεταξύ τους. Έκθεση ομάδας εμπειρογνομόνων που δημοσιεύτηκε το 1947 αναφέρει ότι η παλιννόστηση ήταν πολύ μικρότερη από την αποδημία και έφτασε, κατά περίοδο 1900-1924, σε 10.000 άτομα στο χρόνο, δηλαδή στο μισό περίπου των αναχωρήσεων. Ο Νίκος Πολύζος υπολόγισε ότι κατά την περίοδο 1908-1921 από τους 274.192 Έλληνες μετανάστες προς τις υπερπόντιες χώρες επέστρεφαν οι 151.288 δηλαδή ποσοστό 55%. Ο κ. Τσουκαλάς υπολογίζει ότι στο διάστημα 1908-1930, 61% ΤΩΝ Ελλήνων μεταναστών επέστρεψαν στον τόπο τους, ποσοστό τεράστιο σε σύγκριση με άλλες εθνικές ομάδες. Ο Ι. Μητσός αναφέρει

ότι εκατοντάδες χιλιάδες Ελλήνων πήγαν στην Αμερική μέχρι το 1920. Από αυτούς άλλοι γύρισαν στην Ελλάδα σε ενεργό ηλικία, άλλοι επέστρεψαν αργότερα ως συνταξιούχοι και οι περισσότεροι παρέμειναν στην Αμερική. Ο Θ. Σαλούτος υπολογίζει ότι από το μισό και πλέον εκατομμύριο Ελλήνων που είχαν μεταναστεύσει στην Αμερική κατά την περίοδο 1908-1931, το 40% (197.000) παλιννόστησε.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι υπολογισμοί του Γ. Σιάμπου για την καθαρή αποδημία της περιόδου 1890-1912 την οποία υπολογίζει σε 320.000 άτομα, και θα ήταν μεγαλύτερη αν δεν είχαν εισρεύσει 26.000 πρόσφυγες από την Ανατολική Ρωμυλία. Για την περίοδο 1912-1920 υπολογίζει την καθαρή αποδημία σε 180.000 άτομα που θα ήταν μεγαλύτερη αν δεν είχαν εισέλθει στη χώρα 50.000 περίπου πρόσφυγες.

Η καθαρή μετανάστευση υπολογίστηκε στην περίοδο 1891-1900 σε 25.000 άτομα , στην περίοδο 1901-1910 σε 285.000 άτομα και στην περίοδο 1911-1920 σε 291.000 άτομα/ το ετήσιο ποσοστό ανά 1000 κατοίκους ήταν αντίστοιχα στις τρεις αυτές περιόδους , -0,7, -6,7 και -4,9. Δηλαδή, σύμφωνα με τους υπολογισμούς αυτών, η Ελλάδα έχασε στην περίοδο 1891-1920, 601.000 άτομα που αποτελούσαν το 22,8 % του πληθυσμού του 1907 και το 11,9% του πληθυσμού του 1920.

Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους είχαν εγκαταλείψει την Ελλάδα 125.000 Μουσουλμάνοι, ένας άγνωστος αριθμός Αλβανών και στην περίοδο 1913-1918 πάνω από 70.000 Βούλγαροι έφυγαν από την Ελληνική Μακεδονία.

3. Η περίοδος 1921-1940.

Και για την περίοδο αυτή τα επίσημα στοιχεία καλύπτουν μόνο τη μετανάστευση προς τις υπερπόντιες χώρες. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 3, η μετανάστευση προς αυτή την κατεύθυνση μειώνεται συνεχώς και επίσης σημαντικά ελαττώνεται η σημασία των ΗΠΑ, που απορροφούσαν περίπου τα 2/3 των μεταναστών προς τις υπερπόντιες χώρες. Στην περίοδο 1920-21 σημειώθηκε μια αιχμή της μετανάστευσης προς την Αμερική, γιατί έγιναν εκεί δεκτοί μερικοί από τους πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής. Η μετανάστευση όμως αυτή προς αυτή τη χώρα περιορίστηκε δραστικά μετά το 1922 εξ αιτίας των μέτρων που έλαβε η κυβέρνηση της.

Η υπερπόντια μετανάστευση, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο περιορίστηκε στενά στο ένα τρίτο και οι μετανάστες δεν κατευθύνονται κυρίως στις ΗΠΑ αλλά και σε άλλες υπερπόντιες χώρες, τον Καναδά, την Αυστραλία και την Αφρική.

Έτη	Σύνολο	Προς ΗΠΑ	Προς άλλες χώρες
1921-1925	50.531	42.323	8.208
1926-1930	40.838	27.352	13.486
1931-1935	14.797	11.363	3.434
1936-1940	15.703	10.540	5.163

Πίνακας 19 : Υπερπόντια μετανάστευση από την Ελλάδα 1921-1940
(Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1980, σελ.52)

Μετά την οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932 η μετανάστευση από την Ελλάδα αλλάζει και πάλι κατεύθυνση και στρέφεται κυρίως προς τις Ευρωπαϊκές χώρες. Στην περίοδο 1932-38 μετανάστευσαν προς τις υπερπόντιες χώρες 30.000 άτομα, έναντι 101.000 που μετανάστευσαν στις χώρες της Ευρώπης και 89.000 στις Μεσογειακές χώρες.

Στοιχεία για την παλιννόστηση δεν υπάρχουν. Ο Ν. Πολύζος, όμως, υπολόγισε σε 25% τον ετήσιο ρυθμό παλιννόστησης προπολεμικά. Ο Β. Φίλιας αναφέρει ότι η μετανάστευση Ελλήνων στο εξωτερικό από το τέλος του μικρασιατικού πολέμου μέχρι τις παραμονές του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (116.685 Έλληνες που αναχώρησαν) και η παλιννόστηση (115.740 Έλληνες που επέστρεψαν) σχεδόν εξισορροπούνται, εξέλιξη που θεωρήθηκε συνέπεια της οικονομικής κρίσης του 1929-1930 στην Αμερική. Το 70% από αυτούς ξαναγύρισαν στις ΗΠΑ όταν η αμερικανική οικονομία άρχισε να επανέρχεται σε ομαλούς ρυθμούς.

Μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922 άρχισε ο επαναπατρισμός των προσφύγων. Είναι η πιο σημαντική επάνοδος Ελλήνων από αριθμητική και από ποιοτική άποψη. Η αύξηση τόσο του αγροτικού όσο και του αστικού πληθυσμού συντέλεσε στην ανάπτυξη της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Πόσοι ήταν οι πρόσφυγες ; ο πίνακας 4 παρουσιάζει, εκτός από τον συνολικό αριθμό προσφύγων (1, 2 εκ. περίπου) και την κατανομή τους κατά τόπο προέλευσης και κατά τόπο εγκατάστασης, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1928. Ο πληθυσμός που έφτασε στην Ελλάδα ήταν 1,4 εκ. άτομα, η απογραφή όμως του 1928

κατέγραψε 1,2 εκ. . Οι υπόλοιποι είτε είχαν πεθάνει, είτε είχαν μεταναστεύσει. Το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων έφτασε στην Ελλάδα βάσει των συμφωνιών υποχρεωτικής ανταλλαγής των πληθυσμών (συνθήκη της Λωζάννης 1923) ή με την εκούσια ελληνο-βουλγαρική του 1919 μετανάστευση που προέβλεπε η συνθήκη του Νεϊγύ του 1919.

Κατά την περίοδο 1921-1930 η καθαρή παλιννόστηση ανήλθε σε 740.000 άτομα και κατά την περίοδο 1931-1940 σε 31.000 άτομα. Το ετήσιο ποσοστό ανά 1.000 κατοίκους ήταν αντίστοιχα +12,3 και +0,4.

4. Η περίοδος 1941-1954

Συγκλονιστικές δημογραφικές αλλαγές χαρακτηρίζουν τα χρόνια του πολέμου και της κατοχής (1941-1944). Η κάθετη πτώση των γεννήσεων και η απότομη αύξηση των θανάτων είχε ως αποτέλεσμα να σημειωθεί για πρώτη φορά απόλυτη μείωση του πληθυσμού. Ο καθηγητής Βαλαώρας υπολόγισε ότι ο αριθμός των επιπλέον θανάτων το 1941-1944 ήταν 350.000 και ότι η Ελλάδα στερήθηκε 400.000 βρέφη που αναμένονταν ότι θα γεννηθούν σε αυτή την περίοδο. Παράλληλα παρατηρήθηκε μια αύξηση της εσωτερικής κινητικότητας του πληθυσμού, με συνέπεια τη διόγκωση του πληθυσμού της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης κατά την περίοδο 1941-1951. Την περίοδο αυτή οι Έλληνες δεν μεταναστεύουν, με εξαίρεση εκείνους που μετακινήθηκαν βιαίως για να εργαστούν στα γερμανικά εργοστάσια ή στ στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Τόπος προέλευσης			Τόπος εγκατάστασης		
Μ. Ασία	626.954	51,3	Στερεά Ελλάδα-Εύβοια	306.193	25,1
Θράκη	256.635	21,1	Θεσσαλία	34.659	2,8
Πόντος	182.169	14,9	Ιόνια Νησιά	3.301	0,3
Κωνσταντινούπολη	38.458	3,2	Κυκλάδες	4.782	0,4
Βουλγαρία	49.027	4,0	Πελοπόννησος	28.362	2,3
Ρωσία	11.435	4,8	Μακεδονία	638.253	52,2
Καύκασος	47.091	-	Ήπειρος	8.179	0,8
Σερβία	6.057	0,5	Κρήτη	33.900	2,8
Αλβανία	24.98	0,1	Νησιά Αιγαίου	56.613	4,6
Ρουμανία	722	-	Δ. Θράκη	107.607	8,8
Δωδεκάνησος	738	0,1			
Κύπρος	57	-			
Αίγυπτος	8	-			
Σύνολο	1.221.849	100,0		1.221.849	100,0

Πίνακας 20 : Πρόσφυγες κατά τον τόπο προέλευσης και κατά τον τόπο εγκατάστασης σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογράφης του 1928.
(Πηγή: Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού της Ελλάδος, 15-16 Μαΐου 1928, σελ ρν-ρνα)

Κατά την περίοδο 1946-1954, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, μετανάστευσαν 70.000 Έλληνες στις υπερπόντιες χώρες, από τους οποίους 38,8% στις ΗΠΑ και 61,2% στην Αυστραλία, τον Καναδά και τις άλλες υπερπόντιες χώρες. Το κυριότερο όμως χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η έξοδος των πολιτικών προσφύγων μετά την ήττα της Αριστεράς στον εμφύλιο πόλεμο και η εγκατάσταση τους στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Για τους πολιτικούς πρόσφυγες δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία, υπολογίστηκαν όμως σε 40.000, στους οποίους δεν συμπεριλαμβάνονται 45-50.000 Σλαβομακεδόνες που έφυγαν και εγκαταστάθηκαν στην Γιουγκοσλαβία. Τέλος, ένας περιορισμένος αριθμός πολιτικών προσφύγων κατέφυγε στον Καναδά, την Αυστραλία και σε χώρες της Δ. Ευρώπης. Ανάμεσα στους τελευταίους, αρκετοί καλλιτέχνες, διανοούμενοι και επιστήμονες που ανήκαν στο χώρο της Αριστεράς ή είχαν λάβει μέρος στον εμφύλιο πόλεμο. Το σύνολο των πολιτικών προσφύγων φαίνεται ότι υπερβαίνει τις 100.000. Όσον αφορά την παλιννόστηση κατά την περίοδο του πολέμου δεν μπορεί καν να γίνει λόγος. Για την μετά το 1946 περίοδο δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία, μερικοί όμως μελετητές θεωρούν την παλιννόστηση μάλλον ασήμαντη. Για την περίοδο 1946-1950 ο Γ. Σιάμπος υπολόγισε ότι έχουμε

καθαρή μετανάστευση 100.000 ατόμων περίπου. Εκτιμά την υπερπόντια μετανάστευση σε 20.000, σε 97.000 τον αναγκαστικό εκπατρισμό και την παλιννόστηση σε 15.000 πρόσφυγες από τα βαλκανικά κράτη και σε 5.000 επαναπατρισθέντες πρόσφυγες.

5. Η περίοδος 1955-1977.

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη επίσημων στατιστικών στοιχείων τόσο για τους μετανάστες προς τις υπερπόντιες χώρες όσο και προς τις Ευρωπαϊκές χώρες. Η στατιστική παρακολούθηση της παλιννόστησης άρχισε το 1968. Πηγή πληροφοριών της μεταναστευτικής κίνησης ήταν, μέχρι το 1977, οι υπηρεσίες ελέγχου διαβατηρίων, που συγκέντρωναν τα σχετικά στοιχεία κατά την είσοδο και την έξοδο των ταξιδιωτών από τη χώρα. Στη μετανάστευση περιλαμβάνονται Έλληνες υπήκοοι, μόνιμοι κάτοικοι της Ελλάδας που μετανάστευσαν στο εξωτερικό.

Η μεταναστευτική κίνηση της περιόδου αυτής, αναλυτικά κατά έτος, απεικονίζεται στον πίνακα 5, όπου εκτός από τους απόλυτους αριθμούς που αφορούν τους μόνιμους μετανάστες, τους παλιννοστούντες και στην υπεροχή των γεννήσεων, αποκτούν ιδιαίτερη έμφαση οι συγκριτικές εκτιμήσεις, όπως η σχέση μεταξύ μεταναστών και κατοίκων της χώρας, η οποία ανάλογα με το έτος κυμαίνεται από 2 έως 12 ανά 1.000 κατοίκους, καθώς και η σχέση μεταναστών προς την υπεροχή των γεννήσεων. Αποκαλύπτεται έτσι ότι κατά την περίοδο αυτή η μετανάστευση απορροφά ένα μεγάλο ποσοστό ή υπερκαλύπτει την υπεροχή των γεννήσεων (για τα έτη 1963, 1964, 1965, 1966, 1969 και 1970), δηλαδή υπερκαλύπτει την φυσική αύξηση του πληθυσμού.

Αν και θεωρούμε υψίστης σημασίας τα στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ και ανεξήγητο και με τεράστιες επιπτώσεις για τη δημογραφική έρευνα το γεγονός ότι το 1977 διεκόπη η συγκέντρωση τους, έχουμε να διατυπώσουμε μερικές παρατηρήσεις για τον ορισμό και τον υπολογισμό των στατιστικών στοιχείων που αφορούν την μετανάστευση σε αυτήν την περίοδο.

Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία δεν περιλαμβάνουν τρεις σημαντικές κατηγορίες μεταναστών και παλιννοστούντων :

- Τους Έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες που κατέφυγαν μετά τον εμφύλιο πόλεμο στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και άρχισαν να επιστρέφουν κυρίως μετά το 1974.
- Τους Έλληνες που φεύγουν προσωρινά (φοιτητές, τουρίστες και άλλους) αλλά εγκαθίστανται μόνιμα σε ξένες χώρες.
- Πολλούς Έλληνες μετανάστες που επιστρέφουν με ξένο διαβατήριο.

Έτος (1)	Υπεροχή γεννήσεων (2)	Μόνιμοι μετανάστ ες (3)	Παλιννοσ τούντες (4)	Σχέση μονίμων μεταναστ ών προς υπεροχή γεννήσεω ν(5)	Μετανάσ τες σε 1.000 κατοίκου ς (6)	Καθαρή μετανάστ ευση Καθαρή παλιννόσ τηση (7)
1955	99,482	29,787		29,9	3,74	
1956	98,743	35,349		35,7	4,40	
1957	94,276	30,428		32,2	3,76	
1958	97,199	24,521		25,2	3,00	
1959	99,347	23,684		23,8	2,87	
1960	96,676	47,768		49,4	5,73	
1961	86,761	58,837		67,8	7,01	
1962	85,604	84,054		98,1	9,95	
1963	81,436	100,072		122,8	11,80	
1964	83,680	105,569		126,1	12,40	
1965	84,179	117,167		139,1	13,70	
1966	86,701	86,896		100,2	10,09	
1967	90,864	42,730		47,0	4,90	
1968	87,029	50,866	18,882	58,4	5,82	+31984
1969	82,252	91,552	18,132	111,3	10,44	+73420
1970	70,919	92,681	22,665	130,6	10,54	+70016
1971	67,307	61,745	24,709	91,7	6,99	+37036
1972	64,032	43,397	27,522	67,7	4,88	+15875
1973	59,878	27,525	22,285	45,9	3,08	+5240
1974	67,766	24,448	24,476	36,0	2,73	-28
1975	62,196	20,330	34,214	23,6	2,24	-13884
1976	64,748	20,374	32,067	31,4	2,22	-11693
1977	59,989	16,510*	12,572*	27,5	1,77	+3938
Σύνολο		1.236.290	237.524			

*(Ιανουάριος – Σεπτέμβριος)

Πίνακας 21 : Μόνιμοι μετανάστες – παλιννοστούντες 1955-1977.

(Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1970, σελ. 39, Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1981, σελ. 41, 51, 53, 16)

Εξάλλου, δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός των ομογενών κυρίως από την Αίγυπτο και την Τουρκία, οι οποίοι λόγω πολιτικών αναταραχών, αναγκάστηκαν να καταφύγουν στην Ελλάδα.

Ο υπολογισμός της μετανάστευσης δεν αποδίδει πιστά την πραγματικότητα γιατί εμφανίζονται σαν άτομα που μεταναστεύουν για πρώτη φορά πολλοί Έλληνες που μεταναστεύουν για δεύτερη ή τρίτη φορά. Πρόκειται για άτομα που δεν κατάφεραν να βρουν ικανοποιητική απασχόληση στην Ελλάδα για την κάλυψη των αναγκών διαβίωσης και αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν και πάλι.

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τη περίοδο 1955-1977 προκύπτουν τρεις τρόποι υπολογισμού :

- ο αν θεωρηθούν μετανάστες μόνο οι μόνιμως μεταναστεύοντες. Από το 1955 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1977 είναι 1,2 εκ. άτομα (πίνακας 22 , στήλη 2) . Το κριτήριο στην περίπτωση αυτή είναι η χρονική διάρκεια παραμονής του μετανάστη στο εξωτερικό, που βασίζεται στη δήλωση του μετανάστη κατά την αναχώρηση του . Ο τρόπος αυτός υπολογισμού δεν είναι ικανοποιητικός γιατί δεν περιλαμβάνει όσους μεταναστεύουν για εργασία για χρονικό διάστημα μικρότερο του έτους ούτε και ορισμένες μετακινήσεις που αρχικά δεν είχαν τον χαρακτήρα της μετανάστευσης αλλά τον απέκτησαν αργότερα π.χ. φοιτητές που σπούδασαν σε ξένη χώρα και παρέμειναν εκεί για να εργαστούν μετά το πέρας των σπουδών τους.
- ο Αν προστεθεί η μόνιμη και η προσωρινή μετανάστευση. Στην περίοδο 1955 – Σεπτέμβριος 1977 μετανάστευσαν προσωρινά περίπου 1,2 εκ. άτομα. Μόνιμοι και προσωρινοί μετανάστες ανέρχονται σε 2,4 εκ. άτομα. Ούτε αυτός ο τρόπος είναι ικανοποιητικός γιατί περιλαμβάνονται και οι ναυτικοί που κάθε άλλο παρά μετανάστες είναι και η αυξομείωση των αναχωρήσεων τους δεν έχει καμία σχέση με το μεταναστευτικό πρόβλημα. (πίνακας 22 , στήλη 4 και 6).

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 22, ο αριθμός εκείνων που μετανάστευσαν μόνιμα έφτασε στο ανώτατο σημείο του κατά την πενταετία 1960-64 (79.260 άτομα το χρόνο), παρέμεινε επίσης σε υψηλά επίπεδα στην πενταετία 1965-69 (77.842 άτομα το χρόνο) και μειώθηκε κάπως μετά το 1970 ενώ μετά το 1975 μειώθηκε αισθητά (Πίνακας 22, στήλη 2) .

Χρονική περίοδος	Μόνιμοι μετανάστες	Μόνιμοι μετανάστες το χρόνο	Προσωρινοί μετανάστες	Προσωρινοί μετανάστες το χρόνο	Σύνολο (μόνιμοι και προσωρινοί)	Σύνολο το χρόνο
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1955-1959	143.769	28.753	95.140	19.028	238.909	47.781
1960-1964	396.300	79.260	163.601	32.720	559.901	111.980
1965-1969	389.211	77.842	311.752	62.350	700.963	140.192
1970-1974	249.796	49.959	396.251	79.250	646.047	129.209
1975-1977*	57.214	19.071	230.857	76.952	288.071	96.023
Σύνολο	1.236.290	53.751	1.197.601	52.069	2.433.891	105.821

*Για το 1977 μόνο Ιανουάριος – Σεπτέμβριος.

Πίνακας 22 : Μόνιμοι και προσωρινοί μετανάστες στην Ελλάδα 1955-1977.
(Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε. Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 197- σελ.39, 1981 – σελ.51)

- Αν προστεθεί η μόνιμη και η προσωρινή μετανάστευση και αφαιρεθεί ο αριθμός των ναυτιλλομένων σε πλοία με ελληνική σημαία. Ένας τέτοιος υπολογισμός δεν είναι εφικτός γιατί υπάρχουν μόνο οι αριθμοί που αφορούν τους Έλληνες που εργάζονται κάθε χρόνο σε πλοία με ελληνική σημαία και όχι οι αριθμοί που αφορούν τους ναυτολογημένους κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Πρέπει ακόμα να προσθέσουμε ότι τα επίσημα στατιστικά δεδομένα αναφέρονται σε άτομα που έχουν μεταναστεύσει μια, δύο ή περισσότερες φορές. Υπολογίστηκε ότι το 58 % των μεταναστών έχουν μεταναστεύσει δυο και τρεις φορές.

Υπολογισμοί για την μεταπολεμική παλιννόστηση μέχρι το 1964 την ανεβάζουν στο 30-40% της ετήσιας μετανάστευσης. Από το 1968, άρχισε η καταγραφή των Ελλήνων που επιστρέφουν στην πατρίδα τους, μέχρι το 1976, (το 1977 έπαυσε η συλλογή στοιχείων από την ΕΣΥΕ) 52% εκείνων που αναχώρησαν κατά την ίδια περίοδο παλιννόστησαν και το μεγαλύτερο ποσοστό επέστρεψε από την Δ. Γερμανία από όπου παρατηρείται ο ταχύτερος αριθμός παλιννόστησης. Υπολογίστηκε ότι οι μισοί περίπου Έλληνες της περιόδου 1960-1973 επέστρεψαν από τη Δυτική Γερμανία (49 %), σχεδόν 1 στους 7 (14,2 %) από την Αυστραλία και 1 στους 10 από τις ΗΠΑ και Καναδά (10%) .

Η παλιννόστηση της δεκαετίας του 60 παρουσιάζει ιδιαίτερη έξαρση την περίοδο 1966-1967 εξ αιτίας της οικονομικής ύφεσης στη Δ. Γερμανία. Από αυτούς που παλιννόστησαν πριν από το 1974 πολλοί ξαναγύρισαν στη Γερμανία και μόνο όσοι γύρισαν μετά το 1974 μπορούν να θεωρηθούν μόνιμοι παλιννοστούντες . Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, ο αριθμός των μεταναστών μειώνεται

συνεχώς μετά το 1971, ο ρυθμός παλιννόστησης αυξάνεται μετά το 1974, μετανάστευση και παλιννόστηση εξισώνονται αυτή τη χρονιά και κατόπιν η παλιννόστηση υπερκαλύπτει τη μετανάστευση, με άλλα λόγια η κίνηση καταλήγει σε καθαρή παλιννόστηση (Πίνακας 21, στήλη 7) .

Πόσο όμως είναι αξιόπιστα τα επίσημα στατιστικά στοιχεία ; Μελέτη του Υπουργείου Εργασίας, που συγκρίνει τα στοιχεία της ΕΣΥΕ με τα στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας της Δυτικής Γερμανίας, διαπιστώνει μεγάλες αποκλίσεις οι οποίες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα στοιχεία της ΕΣΥΕ δεν πλησιάζουν ούτε καν κατά προσέγγιση την πραγματικότητα. Πάντως εμφανίζουν, έστω και πλασματικά, τις διαχρονικές διακυμάνσεις της μεταναστευτικής κίνησης της χώρας μας. Δημοσίευμα της ΕΣΥΕ αναφέρει ότι η αξιοπιστία των στοιχείων ποικίλλει κατά περίπτωση. Είναι περίπου ακριβή τα στοιχεία για την ταξινόμηση των μεταναστών κατά φύλο, ηλικία και χώρα προορισμού, ενώ υπάρχουν βάσιμες αμφιβολίες για τον τόπο προέλευσης και το επάγγελμα του μετανάστη.

Γενικά, η περίοδος μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο χαρακτηρίζεται από διάφορα μικρά και από ένα μεγάλο ρεύμα παλιννόστησης. Το μεγάλο ρεύμα παλιννόστησης σημειώνεται το 1973-77, οπότε η υπεροχή της παλιννόστησης έναντι της μετανάστευσης κατέληξε, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος , στην είσοδο 321.000 ατόμων (Πίνακας 26) .

Τα μικρά ρεύματα παλιννόστησης παρατηρούνται σε όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου και περιλαμβάνουν κυρίως α) την παλιννόστηση 70.000 Ελλήνων της Αιγύπτου μεταξύ 1955-1966, β) των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης το 1954, γ) τον επαναπατρισμό λίγων εκατοντάδων πολιτικών προσφύγων το 1963-1964 λόγω των μέτρων της κυβέρνησης της Ένωσης Κέντρου, ρεύμα το οποίο σταμάτησε αμέσως μετά το πραξικόπημα του 1967. Περιλαμβάνεται τέλος, ο επαναπατρισμός 28.000 πολιτικών προσφύγων – σε σύνολο 56.200 το 1975- μετά την μεταπολίτευση του 1974.

Πάντως από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ φαίνεται ότι το πραγματικό μέγεθος της μετανάστευσης και της παλιννόστησης είναι υποεκτιμημένο αν ληφθούν υπόψη και τα σχετικά στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας της Δ. Γερμανίας (πίνακας 23) .

Η σύγκριση των στοιχείων του Πίνακα 23 οδηγεί στην εξής διαπίστωση : Το έτος 1968, που είναι το δεύτερο έτος της ύφεσης 1967-68, η μετανάστευση είναι σχετικά περιορισμένη και η παλιννόστηση σχετικά αυξημένη σε σύγκριση με τα αμέσως επόμενα έτη. Στην περίοδο 1969-70 σημειώθηκε κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των μεταναστών. Το 1971, έτος κατά το οποίο 71.000 Έλληνες έφτασαν στην Δ. Γερμανία, αρχίζει η προοδευτική μείωση του αριθμού των μεταναστών που μπορεί να θεωρηθεί θεαματική μετά το 1973. Και η παλιννόστηση παρουσιάζει αύξηση μετά το 1971. Η εξέλιξη στα δύο μεγέθη παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις, που απεικονίζουν τις μεταβολές στην αγορά εργασίας της Δ. Γερμανίας, οι οποίες επηρέασαν την απασχόληση και κατ' επέκταση την διακίνηση Ελλήνων στη Δ. Γερμανία.

6. Η περίοδος 1977-1984.

Μετά τον Οκτώβριο του 1977 δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία για το σύνολο των μεταναστών και των παλιννοστούντων. Θα περιοριστούμε στα στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας της Δ. Γερμανίας που αφορούν την μετανάστευση και την παλιννόστηση προς και από τη χώρα αυτή και εμφανίζονται τον Πίνακα 8. Τα μεταναστευτικά ρεύματα από αι προς τη Γερμανία εξισορρόπησαν στις αρχές του 1972 κι από τότε η παλιννόστηση υπερκαλύπτει την μετανάστευση. Τα στοιχεία αυτά είναι περισσότερο ακριβή γιατί η συγκέντρωσή τους γίνεται από τις τοπικές γερμανικές αστυνομικές αρχές, με βάση τη δήλωση κατοικίας, που παρακολουθούν και καταγράφουν κάθε μετακίνηση για την είσοδο και την έξοδο προς και από τη Γερμανία των αλλοδαπών που διαμένουν σε αυτή τη χώρα.

Έτη	Μετανάστευση		Παλιννόστηση	
	Υπολογισμός ΕΣΥΕ	Υπολογισμός ΟΣΥΔΓ	Υπολογισμός ΕΣΥΕ	Υπολογισμός ΟΣΥΔΓ
1968	20.201	53.107	8.867	29.043
1969	59.450	87.884	9.036	24.394
1970	65.283	94.307	11.553	30.259
1971	40.057	71.064	11.803	40.119
1972	26.681	51.083	13.535	48.060
1973	12.838	36.102	11.539	48.807
1974	8.838	29.960	15.414	48.732
1975	7.338	18.196	24.534	65.709

Πίνακας 23 : Σύγκριση των στοιχείων της ΕΣΥΕ και της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας της Γερμανίας για τη μετανάστευση και τη παλιννόστηση προς και από τη Δ. Γερμανία, 1968-1975
(Πηγή : ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1969-1976. Ι. Χατζηπαναγιώτου, Οι Έλληνες στη Δ. Γερμανία, σελ. 68 και πίνακας 18, σελ.66)

Μια δεύτερη πηγή πληροφοριών μετά το 1977 αποτελούν τα στοιχεία του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) σχετικά με την παλιννόστηση από τη Γερμανία. Τα στοιχεία του ΟΑΕΔ διαφέρουν σημαντικά από τα στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας της Δ. Γερμανίας και δεν αποδίδουν τον πραγματικό αριθμό των παλιννοστούντων γιατί αναφέρονται κυρίως σε παλιννοστούντες που θεμελίωσαν δικαίωμα επιδότησης από την εργασία τους στη

Δ. Γερμανία και παρουσιάζονται στον ΟΑΕΔ για να κάνουν χρήση του δικαιώματος αυτού.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ			ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΗΣΗ		ΚΑΘΑΡΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	
Έτος	(Είσοδος στη Δ. Γερμανία)		(Εξοδος από τη Δ. Γερμανία)			
	Σύνολο	Από αυτούς εργαζόμενοι	Σύνολο	Από αυτούς εργαζόμενοι	Σύνολο	Από αυτούς εργαζόμενοι
1973	36.102	14.309	48.807	24.014	-12.05	-9.705
1974	29.960	6.838	48.732	26.375	-18.772	-19.537
1975	18.196	4.052	65.709	33.183	-47.513	-29.131
1976	16.004	4.410	58.200	27.675	-42.196	-23.265
1977	15.276	4.458	48.000	21.470	-32.724	-17.012
1978	14.400	4.900	36.300	15.700	-21.900	-10.800
1979	14.787	4.833	29.247	12.011	-14460	-7.178
1980	15.811	5.575	22.318	8.938	-6.507	-3.363
1981	18.536	6.995	15.782	5.075	+2.754	+1.920
1982	12.838	4.618	18.137	6.797	-5.299	-2.179
1983	9.950	3.372	18.938	6.007	-8.988	-2.635

Πίνακας 24 : Είσοδος και έξοδος Ελλήνων προς και από τη Δ. Γερμανία.

(Πηγή : Ι. Χατζηπαναγιώτου, Η αγορά εργασίας το 1982, Υπουργείο Εργασίας, Διεύθυνση Απασχολήσεως, Τμήμα Έρευνας Αγοράς Εργασίας, Πίνακας 28, σελ.43. -

Ι. Χατζηπαναγιώτου, Νεώτερα οριστικά στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στη παραπάνω έκθεση)

Έτος	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
	19.132	18.405	12.578	9.268	6.603	2.910	3.087	3.015	3.831

Πίνακας 25 : Παλιννόστηση Ελλήνων από τη Δ. Γερμανία

(Πηγή : ΟΑΕΔ, στο Ι. Χατζηπαναγιώτου, Η αγορά εργασίας το 1891, Υπουργείο Εργασίας, Διεύθυνση Απασχόλησης, Τμήμα Έρευνας Αγοράς Εργασίας, σελ 34. Ι. Χατζηπαναγιώτου, Η αγορά εργασίας το 1982, ο.π., σελ.43. Ι. Χατζηπαναγιώτου, νεώτερα στοιχεία)

7. Καθαρή μετανάστευση και παλιννόστηση κατά τη μεταπολεμική περίοδο.

Στον πίνακα 10 απεικονίζεται, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, η καθαρή κατά έτος παλιννόστηση της περιόδου 1973-1980.

Έτος	Αριθμός ατόμων
1973.....	31.000
1974.....	63.000
1975.....	96.000
1976.....	76.000
1977.....	55.000
1978.....	35.000
1979.....	23.000
1980.....	11.000
Σύνολο.....	390.000

Πίνακας 26 : Υπεροχή αριθμού ατόμων που παλιννόστησαν έναντι αυτών που μετανάστευσαν.

(Πηγή : Εκτιμήσεις Υπηρεσίας Τράπεζας Ελλάδος στο : Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1982, Αθήνα 1983, σελ. 46)

Η καθαρή μετανάστευση και η καθαρή παλιννόστηση υπολογίζονται σε τρεις διαφορετικούς τρόπους.

- Έμμεσα, ως διαφορά μεταξύ φυσικής και πραγματικής κίνησης του πληθυσμού από τα δεδομένα μεταξύ δύο διαφορετικών απογραφών (πίνακας 27). Με βάση τους υπολογισμούς αυτούς προκύπτει ότι στις δεκαετίες 1951-1961 και 1961-1971 έχουμε καθαρή εκροή μεταναστών, 207.000 και 459.000 αντίστοιχα, ενώ στη δεκαετία 1971-1981 το ρεύμα αντιστρέφεται και έχουμε καθαρή εισροή 335.000 ατόμων.
- Από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία για κάθε χρόνο, αλλά τέτοια στοιχεία υπάρχουν μόνο για την περίοδο 1968-1977. Στην περίοδο αυτή διαπιστώνεται ότι το 1974 η μετανάστευση και η παλιννόστηση εξισορροπούνται, ενώ από το 1975 και μετά η παλιννόστηση υπερκαλύπτει τη μετανάστευση.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Πίνακας 28, όπου απεικονίζεται η καθαρή μετανάστευση και η καθαρή παλιννόστηση κατά την περίοδο 1956-1980.

Διαφορά μεταξύ απογραφών				
Ημερομηνία απογραφής	Πληθυσμός σε χιλ. άτομα	Φυσική αύξηση του πληθυσμού σε χιλ. άτομα	Πραγματική αύξηση του πληθυσμού σε χιλιάδες άτομα	Καθαρή μετανάστευση (-) ή καθαρή παλιννόστηση (+) σε χιλιάδες άτομα
7-4-1951	7.633	963	756	-207
19-3-1961	8.389	839	380	-459
14-3-1971	8.768	637	972	+335
5-4-1981	9.740			

Πίνακας 27 : Έμμεση μέτρηση της καθαρής μετανάστευσης και παλιννόστησης στην Ελλάδα 1951-1981.

(Πηγή : « Πληθυσμός και πραγματική αύξηση του πληθυσμού » ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1982, σελ. 15. Φυσική αύξηση του πληθυσμού, ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1982, σελ. 41)

	Απόλυτοι αριθμοί	Ετήσιο ποσοστό σε 1.000 κατοίκους
1956-1960	-129.000	-3,2
1961-1965	-249.741	-5,9
1966-1970	-185.259	-4,2
1971-1973	-58.151	-2,2
1974-1980	+359.000	+5,5

Πίνακας 28 : Καθαρή μετανάστευση και καθαρή παλιννόστηση 1956-1980.

(Πηγή : G. Siampos 'The Greek Migration in the 20th Century', National Statistical Service Recent Population Change Calling for Policy Action , Edited by G. Siampos, Greece, Athens 1980, σελ. 235. – 1974-1980 : Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 1982, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1983, σελ. 46)

Στον πίνακα 28, απεικονίζεται η αντιστροφή του ρεύματος που σημειώθηκε μεταξύ του 1974 και 1980. Κατά την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, η υπεροχή της παλιννόστησης θα συνεχισθεί και τα επόμενα χρόνια λόγω της ανεργίας στη Δ. Γερμανία η οποία πλήττει την περιθωριακή απασχόληση, την οποία κυρίως καλύπτουν οι εργάτες από ξένες χώρες.

- Ο υπολογισμός, τέλος, μπορεί να γίνει από τον αριθμό των εργαζομένων σε χώρες της Δ. Ευρώπης (πίνακας 29) . Αν στον αριθμό αυτόν προστεθούν και οι 35.000 πολιτικοί πρόσφυγες των Ανατολικών χωρών, ο αριθμός των Ελλήνων στις χώρες της Ευρώπης υπερβαίνει τις 210.000 άτομα, δεδομένου ότι τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας αφορούν μόνο τους εργαζόμενους και όχι τα μέλη των οικογενειών τους.

Εκείνο που προκύπτει από τους παραπάνω υπολογισμούς είναι ότι τα επίσημα στοιχεία είναι ελλιπή και ότι η διαφοροποίηση μεταξύ μονίμων και προσωρινών μεταναστών δεν καλύπτει το μεταναστευτικό φαινόμενο στο σύνολο του. Εν τούτοις, παρά τις ελλείψεις, τα στοιχεία αυτά δείχνουν τις τάσεις του μεταναστευτικού ρεύματος και είναι πολύτιμα για το κράτος και τους ερευνητές.

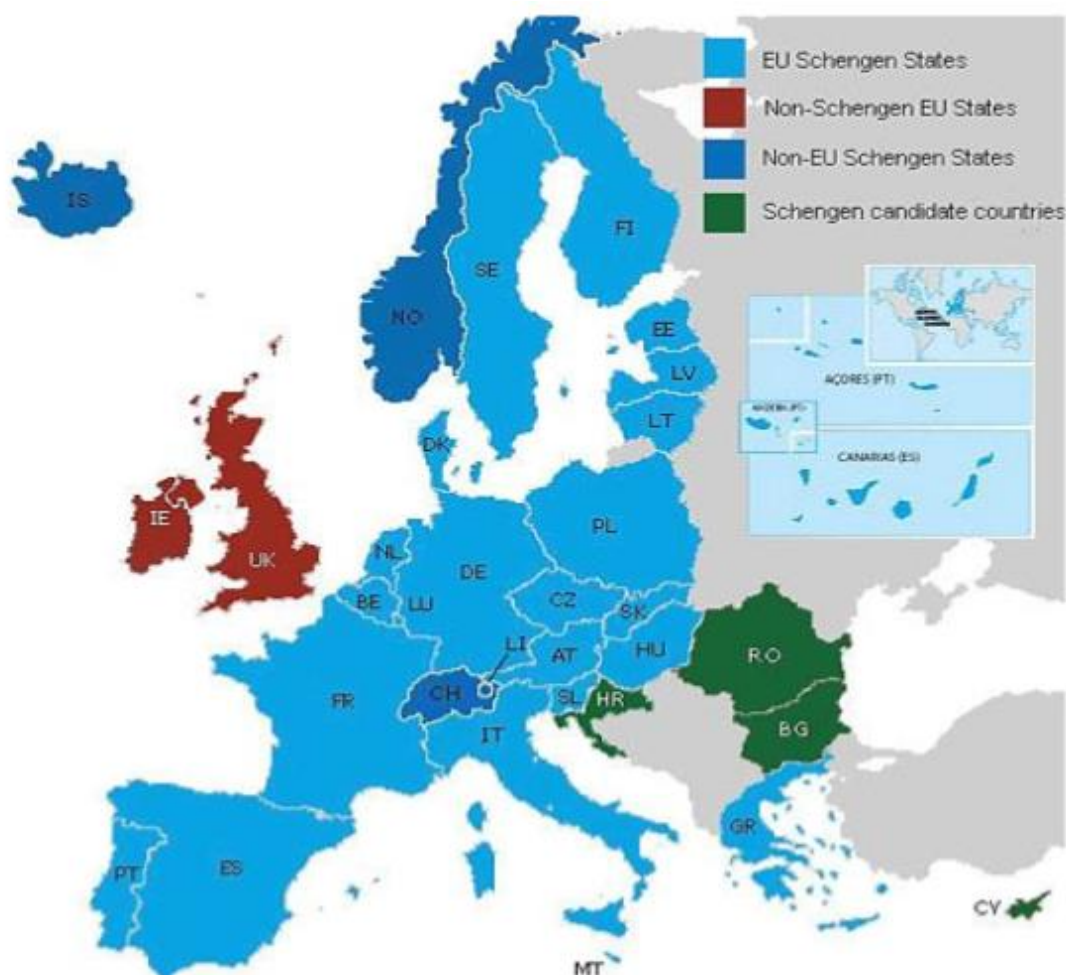
Χώρα υποδοχής	Ημερομηνία	Αριθμός απασχόλησης
Δ. Γερμανία.....	31-12-1981	130.500
Μεγάλη Βρετανία.....	(1978)	10.000
Βέλγιο.....	31-12-1981	10.000
Γαλλία.....	31-12-1979	4.000
Ολλανδία.....	(1980)	1.300
Ιταλία.....	17-3-1981	2.500
Δανία.....	(1978)	378
Σουηδία.....	31-12-1980	7.500
Ελβετία.....	31-12-1981	4.876

Πίνακας 29 : Έλληνες απασχολούμενοι στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.
(Πηγή : Ι. Χατζηπαναγιώτου, Η αγορά εργασίας το 1982, ο.π., σελ. 32. – Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1982, Αθήνα 1983, σελ. 47)

Π.3 Συμφωνία Σένγκεν

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που κατοχυρώνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στους πολίτες της. Το δικαίωμα κάθε πολίτη της ΕΕ να ταξιδεύουν, να εργάζονται και να ζουν σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ χωρίς ιδιαίτερες διατυπώσεις. Συνεργασία Σένγκεν ενισχύει αυτή την ελευθερία, επιτρέποντας στους πολίτες να διέρχονται τα εσωτερικά σύνορα χωρίς να υποβάλλονται σε συνοριακούς ελέγχους. Η ελεύθερη συνοριακή ζώνη Σένγκεν εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία σε περισσότερους από 400 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ, καθώς και σε πολλούς υπηκόους τρίτων χωρών, επιχειρηματίες, τουρίστες ή άλλες πρόσωπα που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια της ΕΕ.

Χώρος Σένγκεν από 01/07/2013

Αρχικά, η έννοια της ελεύθερης κυκλοφορίας ήταν να μπορέσει η ευρωπαϊκός πληθυσμός να ταξιδεύει ελεύθερα και να εγκαθίστανται σε οποιοδήποτε μέλος της ΕΕ, αλλά υπολείπεται της κατάργησης των ελέγχων στα σύνορα εντός της Ένωσης. Ένα διάλειμμα-μέσω της ήρθε το 1985, όταν η συνεργασία μεταξύ των επιμέρους κυβερνήσεων οδήγησε στην υπογραφή, στο Σένγκεν (ένα μικρό χωριό στο Λουξεμβούργο), της συμφωνίας για τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που ακολουθείται από την υπογραφή το 1990 της σύμβασης για την εφαρμογή η εν λόγω συμφωνία. Η εφαρμογή των συμφωνιών του Σένγκεν που ξεκίνησε το 1995, αρχικά θα συμμετείχαν επτά κράτη μέλη της ΕΕ. Γεννήθηκε ως μια διακυβερνητική πρωτοβουλία, οι εξελίξεις που επέφεραν οι συμφωνίες Σένγκεν έχουν πλέον ενσωματωθεί στο σώμα των κανόνων που διέπουν την ΕΕ. Σήμερα, ο χώρος Σένγκεν περιλαμβάνει τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, την Κροατία, Κύπρος, Ιρλανδία, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, η Βουλγαρία και η Ρουμανία είναι επί του παρόντος στη διαδικασία της ένταξης στη ζώνη του Σένγκεν. Των μη μελών της ΕΕ, η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν έχουν ενταχθεί στη ζώνη Σένγκεν.

Οποιοδήποτε πρόσωπο, ανεξαρτήτως εθνικότητας, μπορεί να διασχίσει τα εσωτερικά σύνορα χωρίς να υποβάλλεται σε συνοριακούς ελέγχους. Ωστόσο, οι αρμόδιες εθνικές αρχές μπορούν να διενεργούν αστυνομικούς ελέγχους και στα εσωτερικά σύνορα και στις παραμεθόριες περιοχές, με την προϋπόθεση ότι οι έλεγχοι αυτοί δεν είναι ισοδύναμοι με τους συνοριακούς ελέγχους. Αυτό ισχύει για τις περιπτώσεις, όταν, ιδίως, οι υπεύθυνοι δεν έχουν τον έλεγχο των συνόρων ως στόχο και βασίζονται σε γενικές αστυνομικές πληροφορίες. Επίσης, να ισχύουν όταν οι έλεγχοι διενεργούνται κατά τρόπο σαφώς διαφορετικό από τους συστηματικούς ελέγχους στα σύνορα και επί τη βάση των επιτόπιων ελέγχων. Υπό αυτές τις συνθήκες, η αστυνομία μπορεί για παράδειγμα να σας ζητήσει να αναγνωρίσετε τον εαυτό σας ή να θέτουν ερωτήσεις σχετικά με τη διαμονή σας, ανάλογα με το σκοπό του ελέγχου.

Αν υπάρχει μια σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη ή την εσωτερική ασφάλεια, μία χώρα Σένγκεν, μπορεί κατ'εξαίρεση να επαναφέρει προσωρινά τον έλεγχο στα εσωτερικά σύνορα της για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τις τριάντα ημέρες. Σε αυτή την περίπτωση, οι άλλες χώρες του Σένγκεν, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να ενημερώνεται, όπως και το κοινό.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα μπορούν να δοθούν από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με υποθέσεις C-188/10 (Melki) και C-278/12 (Adil), καθώς και στις εκθέσεις της Επιτροπής COM (2010) 554 για τα εσωτερικά σύνορα, COM (2012) 230 σχετικά με τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν και COM (2013) 326 σχετικά με τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν.

Ελευθερία και ασφάλεια για τους ταξιδιώτες

Οι διατάξεις του Σένγκεν : -κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Ένωσης, -ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα, καλύπτουν διάφορους τομείς.

Οι έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα, πρέπει να διενεργούνται με εναρμόνιση των προϋποθέσεων εισόδου, και των κανόνων για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας διαμονής (έως τρεις μήνες) με ενισχυμένη αστυνομική και δικαστική συνεργασία (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων διασυνοριακής παρακολούθησης και καταδίωξης). Όλα αυτά πραγματοποιούνται με τη δημιουργία και την ανάπτυξη του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (SIS).

Προϋποθέσεις για την ένταξη στο χώρο Σένγκεν

Η ένταξη στη ζώνη Σένγκεν δεν είναι απλώς μια πολιτική απόφαση. Οι χώρες πρέπει, επίσης, να πληρούν μια λίστα με προϋποθέσεις, όπως να έχουν την ικανότητα να αναλάβουν την ευθύνη για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων για λογαριασμό των άλλων κρατών Σένγκεν και για την έκδοση ενιαίων θεωρήσεων Σένγκεν. Να συνεργάζονται αποτελεσματικά με τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου σε άλλα κράτη Σένγκεν, προκειμένου να διατηρηθεί ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας, μετά την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων μεταξύ των χωρών Σένγκεν. Να εφαρμόζουν την κοινή δέσμη κανόνων του Σένγκεν (το λεγόμενο «κεκτημένο του Σένγκεν»), όπως είναι οι έλεγχοι των χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων συνόρων (αεροδρόμια), η έκδοση των θεωρήσεων, η αστυνομική συνεργασία και η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Οι υποψήφιες χώρες υποβάλλονται σε «αξιολόγηση Σένγκεν» πριν από την ένταξη στη ζώνη.

Μια γενιά χωρίς σύνορα: το μέλλον του Σένγκεν μετά το Παρίσι

Οι πρόσφατες καταστροφικές επιθέσεις στο Παρίσι, έχουν προστεθεί μόνο για την αβεβαιότητα για το μέλλον της ζώνης Σένγκεν. Ο Ντόναλντ Τουσκ, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, πρόσφατα επισήμανε, την ανάγκη να αναφέρει το όλο 'έργο' ως «κούρσα ενάντια στο χρόνο».

Για 24 χρόνια, ήμουν αρκετά τυχερή έτσι ώστε, να μην έχουν συμβεί πολλά προβλήματα με τα σύνορα. Ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωρίζω ως πυρήνα των βασικών αξιών, την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των εργαζομένων. Σε ολόκληρη την ήπειρο, υπάρχει μια γενιά νέων ανθρώπων που έχουν μεγαλώσει χωρίς τα σύνορα της Ευρώπης ως εμπόδιο.

Μετά τα τραγικά γεγονότα στη γαλλική πρωτεύουσα (Νοέμβριος 2015), διεθνή συζήτηση στράφηκε και πάλι στο ζήτημα των συνόρων - ήδη μια έντονη συζήτηση, χάρη στη συνεχιζόμενη κρίση των προσφύγων. Μία από τις πρώτες ενέργειες, του Φρανσουά Ολάντ, Προέδρου της Γαλλίας, μετά τις επιθέσεις, ήταν να αποκαταστήσει τους ελέγχους διαβατηρίων στα γαλλικά σύνορα. Τώρα, ο Πρόεδρος των Ηνωμένων

Πολιτειών, Μπάρακ Ομπάμα (κάνει έκκληση για αυστηρότερα μέτρα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα πρωτοσέλιδα πολλών ξενόγλωσσων εφημερίδων, είχαν εικόνες που τόνιζαν τη θλίψη του Παριζιάνων, αλλά κυρίως, εκκλήσεις για ακόμα αυστηρότερο έλεγχο των συνόρων. Φυσικά, όπως πάντα, υπάρχουν δύο πλευρές στη συζήτηση... Υπάρχουν εκείνοι που κάνουν έκκληση για μια κοινή προσπάθεια, τόσο στην Ευρώπη όσο και πέρα από αυτό. Ο Martin Schulz, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δήλωσε σε ομιλία του μετά τις επιθέσεις στο Παρίσι: «Αν τα 28 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωση μείνουμε ενωμένοι είμαστε δυνατοί.» "Ωστόσο, η άποψη αυτή απέχει πολύ από το λάβει χώρα.. Πολλές χώρες-στον κυβερνοχώρο Σένγκεν-έχουν ήδη αυστηρότερη εφαρμογή των συνοριακών ελέγχων, ακόμη και πριν από τις επιθέσεις του Παρισιού, συμπεριλαμβανομένων της Ουγγαρίας, της Σλοβενίας, της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Σουηδίας.

Η τρομοκρατία επιδιώκει να προωθήσει ακριβώς αυτό το είδος της διαίρεσης και του φόβου. Η ζώνη του Σένγκεν, βοηθά στο να διασφαλιστεί ότι τα δικαιώματα όλων των πολιτών της -σε ένα σπίτι, μια δουλειά, μια οικογενειακή ζωή- προστατεύονται. Ως πολίτης της Ελλάδας, ταξίδια εντός Σένγκεν έχουν συνοδεύσει πολλές σημαντικές στιγμές της ζωής μου.. Θα ζούσα και θα εργαζόμουν σε μια χώρα της οποίας δεν είμαι πολίτης, χωρίς ποτέ να χρειάζεται να υποβάλω οποιαδήποτε αίτηση. Τίποτα από αυτά δεν θα ήταν δυνατό, χωρίς τα ιδανικά της ελεύθερης κυκλοφορίας.

Σχετικά με τη ζωή στην εποχή της ελεύθερης κυκλοφορίας είναι ότι δεν υπάρχει η τάση να επηρεαστούμε σε γενικότερο επίπεδο.. Είναι πιο δύσκολο να συμβιώνουμε με τις δυσκολίες της διέλευσης των συνόρων, ειδικά σε συνθήκες απειλητικές για τη ζωή μας, όταν δεν έχουμε γευτεί ποτέ τέτοια προβλήματα στον εαυτό μας.

Άρση της Ζώνης Σένγκεν, ακόμα και σε ένα μικρό τόπο, δεν θα κάνει τίποτα για να αποτρέψει το ενδεχόμενο για μελλοντική τρομοκρατική δραστηριότητα στην Ευρώπη.. μόνο που θα προσθέσει μια ατμόσφαιρα φόβου και μισαλλοδοξίας.. ακριβώς αυτός είναι ο στόχος εκείνων που επιδιώκουν να διαβιβάσουν τη δική τους πολιτική ατζέντα με τη σύνδεση της κρίσης των προσφύγων στα γεγονότα στο Παρίσι. Αυτός είναι επίσης ένας σκοπός της ISIS, όπως τονίζεται από την ανακάλυψη ενός πλαστού διαβατηρίου Σύριου στη σκηνή της σφαγής. Πολλοί από τους τρομοκράτες ήταν και είναι οι ευρωπαίοι πολίτες. Τρομάζουν τους ανθρώπους στην πίστη της τρομοκρατίας για να τους κάνουν να πιστέψουν ότι το κλείσιμο των συνόρων της Ευρώπης θα είναι το μόνο πράγμα που τους κρατά ασφαλείς - και όλα αυτά προάγουν τους στόχους τους. Τα ανοικτά σύνορα της Ευρώπης, καθώς και η ελεύθερη κυκλοφορία, είναι μια εξαιρετική απόδειξη για τα ιδανικά της ελευθερίας, της ένταξης και της ισότητας – ιδανικά που ο εξτρεμισμός έχει ως στόχο να καταστρέψει. Αυτές οι επιθέσεις δεν πρέπει να εμποδίσουν την προόδου που έχει ήδη γίνει.

Τα αίτια της τρομοκρατικής επίθεσης βρίσκονται σε άλλες πηγές, σε πηγές που χρηματοδοτούν και εξοπλίζουν το ISIS, τον 'θρησκευτικό' αυτό πόλεμο...

Π.4 Ο κανονισμός του Δουβλίνου

Ο κανονισμός του Δουβλίνου (κανονισμός αριθ. 604/2013) είναι μια νομοθεσία που καθορίζει το κράτος μέλος της ΕΕ, με αρμοδιότητα την εξέταση της αίτησης για τους αιτούντες άσυλο που αναζητούν διεθνή προστασίας δυνάμει της Σύμβασης της Γενεύης. Ο κανονισμός του Δουβλίνου έχει ως στόχο "τον ταχύ προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους [για αίτηση ασύλου]" και προβλέπει τη μεταφορά του αιτούντος άσυλο στο εν λόγω κράτος μέλος. Επίσης, στοχεύει στην προστασία των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο. Ο πυρήνας του συστήματος του Δουβλίνου είναι η κατανομή της ευθύνης, για να υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών.

«Δουβλίνο» είναι ο όρος που χρησιμοποιείται συχνά για να αναφερθεί στη συμφωνία μεταξύ των χωρών της ΕΕ σχετικά με τα αιτήματα ασύλου των ανθρώπων. Ο συνήθης κανόνας είναι ότι η αίτηση ασύλου πρέπει να εξετάζονται από την πρώτη χώρα όταν ένα πρόσωπο ζητήσει άσυλο, ή όταν βρίσκεται νομίμως (π.χ. σε μια θεώρηση).

Η Βρετανία, όπως και άλλες χώρες, θα κινηθεί από τους κανονισμούς του Δουβλίνου II σε μια νέα έκδοση που ονομάζεται Δουβλίνο III. Οι βασικοί κανόνες παραμένουν ίδιοι, αλλά από την άποψη του αιτούντος άσυλο υπάρχουν μερικές βελτιώσεις που αξίζει να γνωρίζουμε.

Πρώτα απ' όλα, υπάρχουν ορισμένοι νέοι κανόνες για το πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου οι αιτούντες άσυλο. Θα πρέπει να ενημερώνονται για τη διαδικασία του Δουβλίνου, πριν την έναρξή του, και στη συνέχεια να έχουν μια επίσημη συνέντευξη (με διερμηνέα αν χρειαστεί). Το Υπουργείο Εσωτερικών μπορεί να έχει κάνει αυτό στο παρελθόν, αλλά τώρα είναι μια απαίτηση.

Το δικαίωμα ένστασης

Σημαντικό είναι ότι ο αιτών άσυλο έχει πλέον δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης του Δουβλίνου. Το Υπουργείο Εσωτερικών θα πρέπει να αποφασίσει πώς αυτό λειτουργεί, αλλά η απαίτηση ότι το πρόσωπο αυτό, έχει την ευκαιρία να προσφύγει κατά της μεταφοράς του Δουβλίνου, πριν μεταφερθούν, είναι μια νέα εξέλιξη.

Σύμφωνα με το Δουβλίνο II δεν υπάρχει δικαίωμα προσφυγής σε όλα. Το Δουβλίνο III μας δίνει επίσης κάποιες ιδέες για το τι είδους λόγο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί.

Κράτηση στη φυλακή

Υπάρχει, επίσης, για πρώτη φορά, ένας γενικός κανόνας για την κράτηση. Αναφέρει ότι, σε γενικές γραμμές, οι άνθρωποι δεν πρέπει να κρατούνται μόνο και μόνο επειδή υπάρχει ένα σχέδιο για τη μεταβίβαση του Δουβλίνου, θα πρέπει να κρατούνται μόνο εάν υπάρχει ένας «σημαντικός κίνδυνος διαφυγής».

Συστήματος ασύλου στη χώρα της μεταφοράς

Το Δουβλίνο III περιλαμβάνει τους κανόνες (από το Δουβλίνο II) σχετικά με τη μη μεταφορά στη χώρα όπου το άσυλο έχει ανατραπεί.

Χρονικό πλαίσιο

Η μείωση του χρόνου κατά τον οποίο μια χώρα μπορεί να επιχειρήσει μια μεταφορά του Δουβλίνου. Σύμφωνα με το Δουβλίνο III, της χώρας στην οποία ένα άτομο είναι παρόν έχει (σε γενικές γραμμές) 3 μήνες από τη στιγμή που ένας αιτών άσυλο υποπίπτει στην αντίληψή τους, στις οποίες μπορούν να κάνουν αίτηση μεταφοράς του Δουβλίνου σε άλλη χώρα της ΕΕ. Σύμφωνα με το Δουβλίνο III, αν ο λόγος για τη μεταβίβαση είναι ένας αγώνας δακτυλικών αποτυπωμάτων υπό Eurodac, αυτό μειώνεται σε 2 μήνες.

Άτομα κάτω των 18

Υπάρχουν πολλοί κανόνες για τους ανθρώπους κάτω των 18 ετών, ειδικά εκείνους που είναι μόνοι τους - «ασυνόδευτοι ανήλικοι». Σε πρόσφατη δικαστική υπόθεση, στην οποία αφέθηκε να εννοηθεί ότι θα είναι σχεδόν πάντοτε το καλύτερο για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, να μείνουν στην πιο πρόσφατη χώρα που έχουν φτάσει.

Υπάρχει ένας ευρύτερος ορισμός της οικογένειας, πράγμα που σημαίνει ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα πρέπει να επανενωθούν με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας (τους θείους, θείες, παππούδες και γιαγιάδες), ή αδελφούς και τις αδελφές. Φαίνεται ότι οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται μόνο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του Δουβλίνου, οπότε αν ο αιτών άσυλο θέλει να ενωθεί με την οικογένεια σε μια διαφορετική χώρα πρέπει να το πει αυτό, πολύ νωρίς. Υπάρχει επίσης, ένα είδος υποχρέωσης για τις χώρες της ΕΕ, να προσπαθήσουν να βρουν τα μέλη της οικογένειας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, επίσης, προτείνετε, η δημιουργία ενός σήματος, της νέας βάσης δεδομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων σε ολόκληρη την ΕΕ, το οποίο σήμα, θα μπορούσε να είναι η αρχή της μιας πολύ 'περίεργης' τάσης ελέγχου.

Βιβλιογραφία

- ο Οικονομική Ανάπτυξη και Μετανάστευση στην Ελλάδα. Ένωση Ελλήνων Πανεπιστημιακών Ευρώπης.
- ο Regional Employment in Greece, Author: C. L. Papageorgiou.
- ο Migration Culture, Author: Joshua D. Freilich
- ο International Migration 2015. OECD.
- ο Φύλο, μετανάστευση, διαπολιτισμικότητα, Συγγραφείς: Βαΐου Ντίνα, Ζαββού Αλεξάνδρα, Καββαδία Άννη, Καμπούρη Νέλλη, Λαφαζάνη Όλγα, Λυκογιάννη Ρούλη, Παραδείση Μαρία, Στρατηγάκη Μαρία, Συλλογικό έργο, Χατζόπουλος Παύλος)
- ο Διέλευση και μετανάστευση στην Ελλάδα. Συγγραφέας: Δημητριάδη Αγγελική.
- ο Η μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ου αιώνα. Συγγραφέας: Συλλογικό έργο.
- ο Λαθρομετανάστευση, Συγγραφέας: Κόλμερ Κωνσταντίνος
- ο Διαπολιτισμικές διαδρομές - Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή. Συγγραφέας: Συλλογικό έργο
- ο Μεταναστευτική πολιτική και ενσωμάτωση μεταναστών - Η περίπτωση της Ελλάδας. Συγγραφέας: Κολοβός Ιωάννης Η.
- ο Προβλήματα μετανάστευσης, παλιννόστησης. Συγγραφέας : Ήρα Πουλοπούλου.
- ο Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Συγγραφέας : Μουσούρου Μ. Λουκία.

Ιστογραφία

- ο http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
- ο http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics
- ο http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/index_en.htm
- ο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52006DC0402>
- ο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0611>
- ο <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistics-in-focus/-/KS-SF-11-038>